

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Кафедра загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

Твердохліб Т. С.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА В ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

навчально-методичний посібник

Харків – 2017

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Кафедра загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

Твердохліб Т. С.

**ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ КЛАСНОГО
КЕРІВНИКА В ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ**

навчально-методичний посібник

Харків – 2017

УДК 371.134(075)

ББК 74.204.2я73

Т26

*Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою Харківського
національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол №_ від _____ р.)*

Укладач: Твердохліб Тетяна Сергіївна – к.п.н., старший викладач кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Рецензенти: доктор педагогічних наук, професор Зеленська Людмила Дмитрівна; доктор педагогічних наук, професор Гриньова Валентина Миколаївна.

За загальною редакцією: доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента Національної академії педагогічних наук України Лозової В. І.

Твердохліб Т. С. Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи: навч.-метод. посіб. / Т. С. Твердохліб; за заг. ред. В. І. Лозової. – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. – 156 с.

У навчально-методичному посібнику представлено лекційні, семінарсько-практичні заняття і зміст самостійної роботи студентів відповідно до програми навчальної дисципліни «Педагогіка» (модуль «Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи»).

Видання розраховане на використання викладачами та студентами вищих педагогічних навчальних закладів, а також буде корисне практикуючим учителям.

© Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

© Твердохліб Т. С.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
I. Опис модуля «Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи» з навчальної дисципліни «Педагогіка».....	6
II. Лекційні заняття.....	11
2.1 Класний керівник. Завдання, форми та методи виховної роботи в школі. Планування виховної роботи класного керівника.....	11
2.2 Організація та проведення квестів, свят, КВК, усних журналів, екскурсій	24
2.3 Методика підготовки та проведення конкурсів, конференцій, кругих столів, зустрічей, інноваційних форм виховної роботи в школі	36
2.4 Організація та проведення КТС.....	50
III. Семінарсько-практичні заняття.....	60
3.1 Класний керівник. Завдання, форми та методи виховної роботи в школі. Планування виховної роботи класного керівника.....	60
3.2 Організація та проведення квестів, свят, КВК, усних журналів, екскурсій.....	63
3.3 Підготовка та проведення конкурсів, конференцій, круглих столів, зустрічей, інноваційних форм виховної роботи в школі.....	65
3.4 Індивідуальна робота класного керівника з різними категоріями дітей	69
3.5 Зміст, форми та методи роботи учнівського самоврядування.....	77
3.6 Форми та методи роботи з батьками. Методика проведення батьківських зборів. Лекція для батьків	81
IV Завдання для самостійної роботи студентів.....	86
V Додатки.....	90
VI Використані джерела.....	151

ПЕРЕДМОВА

Реформування вищої педагогічної освіти України є одним із важливих завдань сучасної державної політики і спрямоване на подолання застійних та негативних явищ у функціонуванні середньої та вищої школи. Результатом цього є створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої педагогічної освіти, інтегрованої у Європейську зону вищої освіти та Європейський дослідницький простір. У зв'язку з цим, змін зазнають програми педагогічних дисциплін, з'являються нововведення в організації педагогічних практик, у співвідношенні аудиторних та позааудиторних годин, у формах контролю знань студентів тощо. Сьогодні навчання у педагогічному вищому навчальному закладі орієнтує студента не тільки на отримання знань, але і на здобуття практичних компетентностей, оволодіння педагогічною майстерністю, на здійснення постійного творчого пошуку.

Особливо важливою у сучасних умовах є підготовка майбутніх педагогів до організації процесу виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Низький рівень виховної роботи у школах є однією з причин дегуманізації дітей і молоді, конфліктності, агресії, неадекватної соціальної поведінки школярів, їхньої невдоволеності засобами дозвілля, втечі учнів від реальної дійсності в алкоголізм, наркоманію, віртуальне комп'ютерне середовище.

Модуль «Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи» є складовою інтегрованого навчального курсу «Педагогіка». Він орієнтований на поглиблення і розширення знань з теорії виховання, формування вмінь та навичок виховної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах різного типу, на ознайомлення з особливостями діяльності класного керівника.

Під час розробки курсу особливу увагу було приділено самостійному опрацюванню студентами низки тем, оскільки співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи перебуває у співвідношенні 1:2. Долучення майбутніх педагогів до самостійної роботи має забезпечити системне й послідовне засвоєння в повному обсязі навчальної програми та поетапне формування вмінь самостійної професійної діяльності на рівні європейських і світових стандартів.

Навчально-методичний посібник структурно вміщує сім тем модуля «Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи» у відповідності до робочої програми навчальної дисципліни за вибором Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Педагогіка». У навчально-методичному посібнику представлено зміст кожної теми відповідно до кількості годин, відведених на лекційні, семінарсько-практичні та самостійні заняття студентів. Матеріал лекцій подано в повному обсязі, що полегшує роботу майбутніх учителів з опанування навчального матеріалу, особливо щодо інноваційних форм виховної роботи у школі. Застосування різноманітних форм і методів організації семінарсько-практичних занять сприятиме не лише активній пізнавальній діяльності студентів, а й набуттю ними практичних умінь та навичок з проведення виховної роботи. На формування практичних компетентностей майбутнього класного керівника значною мірою спрямована і самостійна робота студентів. Вони матимуть можливість проявити організаторські, мобілізаційні, інформаційні, орієнтаційні, комунікативні та перцептивні вміння.

Вивчення модуля передбачає оволодіння знаннями і вміннями з організації виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах майбутніми вчителями з метою формування всебічно гармонійно розвиненої особистості школяра.

І. ОПИС МОДУЛЯ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА В ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ» З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА»

Назва освітнього рівня	Бакалавр
Шифр і назва галузі знань	01 Освіта
Код і назва спеціальності	014 Середня освіта
Рік підготовки	II
Семестр	3
Кількість кредитів	2
Загальна кількість годин	60
Лекції	8 год.
Семінарсько-практичні заняття	12 год.
Самостійна робота	40 год
Вид контролю	МКР

Мета вивчення модуля «Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи» полягає у поглибленні та розширенні системи знань студентів з теорії виховання, змісту, методів та форм виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах і передбачає ознайомлення з методикою професійної діяльності класного керівника, формування умінь і навичок організації виховного процесу в школі, підготовку до масової та індивідуальної роботи з учнями, формування професійних якостей та здібностей, розвиток творчого потенціалу, потреби в самоосвіті, виховання педагогічної культури майбутнього фахівця.

Означена мета зумовлює потребу у розв'язанні низки **завдань**:

- ознайомити студентів із специфікою виховної діяльності вчителя в умовах розбудови української національної школи;
- розширити знання майбутніх педагогів щодо планування й організації виховної роботи в загальноосвітній школі;
- сформувати практичні уміння та навички здійснення цілеспрямованого виховного процесу;
- сприяти оволодінню студентами системою гностичних, проектувальних, конструктивних, організаторських і комунікативних умінь;
- розвивати здатність майбутніх учителів до професійної рефлексії та самовдосконалення;
- стимулювати пізнавальну та творчу активність студентів.

Вивчення модуля «Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи» передбачає засвоєння **знань** про:

- основні складові виховного процесу та систему виховної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах;
- сутність діяльності вчителя щодо організації та проведення виховної роботи з учнями та їхніми батьками;
- форми і методи організації життя і діяльності учнівського колективу;
- специфіку підготовки й проведення виховних заходів у позаурочний час;
- особливості організації роботи шкільного самоврядування;

У процесі засвоєння навчального матеріалу означеного модуля студенти повинні оволодіти **уміннями**:

- планувати, конструювати, аналізувати виховний процес;
- розробляти та організувати різні форми виховних заходів з учнями;
- організовувати роботу шкільного самоврядування;
- працювати з різними джерелами інформації.

Структуру модуля «Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи» представлено у таблиці.

Назва теми		Кількість годин			
		Денна форма навчання			
		Усього	У тому числі		
			Лекц.	Пр.	Сам. роб.
Тема 1	Класний керівник. Завдання, форми та методи виховної роботи в школі. Планування виховної роботи класного керівника.	8	2	2	4
Тема 2	Організація та проведення квестів, свят, КВК, усних журналів, заочних подорожей, екскурсій	9	2	2	5
Тема 3	Методика підготовки та проведення конкурсів, конференцій, круглих столів, зустрічей, інноваційних форм виховної роботи в школі	8	2	2	4
Тема 4	Організація та проведення КТС	9	2	0	7
Тема 5	Особливості роботи класного керівника з різними категоріями дітей	8		2	6
Тема 6	Зміст форми та методи роботи учнівського самоврядування	9		2	7
Тема 7	Форми та методи роботи з батьками. Методика проведення батьківських зборів. Лекція для батьків.	9		2	7
Разом за модулем 2		60	8	12	40

ТЕМА 1. КЛАСНИЙ КЕРІВНИК. ЗАВДАННЯ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ. ПЛАНУВАННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Класний керівник: функції та основні завдання роботи. Права і обов'язки класного керівника. Значення виховної роботи в школі. Форми та методи організації виховної роботи. Планування виховної роботи класним керівником. Види планів виховної роботи класного керівника. Діалогічні форми та методи виховання: диспут, дискусія, полеміка, бесіда, дебати. Методика підготовки, організації та проведення бесід, диспутів, дебатів.

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КВЕСТІВ, СВЯТ, КВК, УСНИХ ЖУРНАЛІВ, ЗАОЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ, ЕКСКУРСІЙ

Квест, свято, КВК як форми виховної роботи в школі. Особливості підготовки квестів, свят, КВК. Усний журнал як форма виховної роботи: сутність, цілі, завдання, значення. Види усних журналів. Заочна подорож і екскурсія як форми виховної роботи: сутність, завдання, значення. Види заочних подорожей та екскурсій. Особливості підготовки й проведення усних журналів і заочних подорожей різних видів. Особливості підготовки й проведення екскурсій: екскурсійний маршрут, екскурсійні об'єкти, місце екскурсійної групи і екскурсоводу при перегляді об'єктів.

ТЕМА 3. МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСІВ, КОНФЕРЕНЦІЙ, КРУГИХ СТОЛІВ, ЗУСТРІЧЕЙ, ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

Конференції, круглі столи, зустрічі, конкурси, тематичні вечори, класні збори як форми організації виховної роботи в школі. Види конференцій. Особливості підготовки та проведення конференцій різних видів. Цілі та завдання круглих столів і зустрічей. Загальна характеристика інноваційних форм виховної роботи в школі: колаж, флеш-моб, екологічний десант, відкритий мікрофон, шкільний референдум, тематична дискотека тощо. Виховний проект у школі: сутність та етапи проведення. Тренінг як

інноваційна форма виховної роботи зі школярами. Методика підготовки та проведення тренінгів.

ТЕМА 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КТС

Колективна творча справа як ефективна технологія виховання особистості. Досвід І.Іванова в організації і проведенні КТС. Методика організації і проведення КТС в сучасній школі.

ТЕМА 5. ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ ДІТЕЙ

Визначення різних категорій дітей. Робота класного керівника з дітьми, які мають обмежені фізичні можливості. Забезпечення роботи класного керівника з дітьми з неповних сімей. Поняття девіації. Причини виникнення девіацій. Типи девіацій. Шляхи роботи з дітьми девіантної поведінки. Шляхи попередження відхилень у поведінці дітей.

ТЕМА 6. ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Значення шкільного самоврядування. Проблеми організації роботи шкільного самоуправління. Зміст форми і методи роботи шкільного самоуправління. Структура шкільного самоуправління. Взаємодія шкільного самоуправління із педагогічним колективом.

ТЕМА 7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ З БАТЬКАМИ. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ЗБОРІВ. ЛЕКЦІЯ ДЛЯ БАТЬКІВ

Значення батьківської просвіти для підвищення ефективності процесу виховання школяра. Форми і методи роботи з батьками. Організація і проведення батьківських зборів. Підготовка і проведення лекцій для батьків.

II. ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

2.1. Тема лекції: КЛАСНИЙ КЕРІВНИК. ЗАВДАННЯ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ. ПЛАНУВАННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Виклад змісту лекції

План:

1. Класний керівник: основні завдання роботи, функції, права і обов'язки
2. Значення виховної роботи в школі
3. Форми та методи організації виховної роботи
4. Планування виховної роботи класним керівником
5. Діалогічні форми та методи спілкування: диспути, дискусії, полеміка, бесіда, дебати

1. Класний керівник: основні завдання роботи, функції, права і обов'язки

У своїй роботі класний керівник керується Конституцією України, Конвенцією ООН про права дитини, законами України "Про освіту" (1991 р.), "Про загальну середню освіту" (1999 р.), "Концепцією національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016-2020 рр." (2015 р.), «Положенням про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» (2000 р.), іншими законодавчими і нормативно-правовими актами України, а також статутом школи і планом виховної роботи навчального закладу.

У «Положенні про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» відзначено, що "класний керівник – це педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність з колективом учнів класу, навчальної групи професійно-технічного навчального закладу, окремими учнями, їх батьками, організацію і проведення позаурочної та культурно-масової роботи, сприяє взаємодії учасників навчально-виховного процесу в створенні належних умов для

виконання завдань навчання і виховання, самореалізації та розвитку учнів (вихованців), їх соціального захисту" [22].

У «Положенні» відзначається, що класний керівник здійснює свою діяльність відповідно до основних завдань загальної середньої освіти, спрямованих на:

- виховання громадянина України;
- формування особистості учня (вихованця), його наукового світогляду, розвитку здібностей і обдаровань;
- виконання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти, підготовку учнів до подальшої освіти і трудової діяльності;
- виховання в учнів (вихованців) поваги до Конституції України, державних символів України, почуття власної гідності, свідомого ставлення до обов'язків, прав і свобод людини і громадянина, відповідальності перед законом за свої дії;
- реалізацію права учня (вихованця) на вільне формування політичних і світоглядних переконань;
- виховання шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу та інших народів і націй;
- виховання свідомого ставлення до свого та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів (вихованців) [6, с. 133-137].

Отже, головним і найважливішим завданням класного керівника є сприяння формуванню особистості учня, розвитку його задатків, можливостей, здібностей і талантів, а також його соціалізації, залучення до сфери суспільно-соціальних відносин.

Сучасний класний керівник виконує такі функції: *діагностична, організаторська, виховна, координаційна, стимулювальна* тощо.

Діагностична функція класного керівника передбачає психолого-педагогічне вивчення окремих учнів класу (групи) і всього класу (групи) в цілому. За допомогою діагностичних методик класний керівник отримує дані про стан педагогічного процесу, якості навчання й виховання, рівень знань і вихованості школярів, обробляє ці дані, аналізує й оцінює їх, корегує і прогнозує розвиток педагогічного процесу та учнів.

Педагогічна діагностика важлива тим, що забезпечує зворотний зв'язок у педагогічному процесі. Вона необхідна для оптимальної організації педагогічного процесу. Виділяють наступні її функції: контрольно-корегуючу, прогностичну, виховну. Контрольно-корегуюча полягає в отриманні даних і коригуванні педагогічного процесу; прогностична означає передбачення, прогнозування змін у розвитку учнів у майбутньому; виховна полягає у тому, що в процесі діагностування і у зв'язку з ним учитель має можливість здійснювати виховний вплив на учня.

Організаторська функція передбачає уміння залучати колектив класу і кожного учня до різних видів виховної діяльності: пізнавальної, що сприяє збагаченню уявлень учнів про навколишню дійсність; суспільно корисної, спрямованої на загальну користь і благо; ціннісно-орієнтаційної, яка сприяє розкриттю учням духовних та матеріальних соціально значущих цінностей і орієнтації їх на адекватну поведінку; художньо-творчої, по можливості сприяє реалізації індивідуальних творчих задатків та здібностей; вільного спілкування, організації дозвілля учнів тощо.

Виховна функція полягає в реалізації завдань морального, естетичного, трудового, фізичного, правового, екологічного, економічного виховання і є найскладнішою в діяльності класного керівника

Координаційна функція передбачає спрямування класним керівником виховних зусиль усіх педагогів, батьків і громадськості на

вирішення завдань формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості, патріота України.

Стимулююча функція полягає у своєчасному виявленні досягнень і недоліків у формуванні й розвитку особистості учня і застосуванні заходів, спрямованих на закріплення, зміцнення і розвиток позитивних зрушень, блокування й усунення негативних рис [5, с. 13-15].

Реалізація означених функцій забезпечує ефективність виховної роботи у класі. Критерії і показники успішності діяльності класного керівника представлено у додатку А (с. 90).

Відповідно до «Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти», *обов'язки класного керівника* покладаються на педагогічного працівника загальноосвітнього, професійно-технічного навчального закладу, який має педагогічну освіту, здійснює педагогічну діяльність, фізичний та психічний стан здоров'я якого дозволяє виконувати ці функції.

Класний керівник зобов'язаний:

- обирати адекватні засоби реалізації завдань навчання, виховання і розвитку учнів;
- здійснювати педагогічний контроль за дотриманням учнями (вихованцями) статуту і правил внутрішнього розпорядку навчального закладу, інших документів, що регламентують організацію навчально-виховного процесу;
- інформувати про стан виховного процесу в класі та рівень успішності учнів педагогічну раду, адміністрацію навчального закладу, батьків;
- дотримуватися педагогічної етики, поважати гідність учня, захищати його від будь-яких форм фізичного, психічного насильства; своєю діяльністю стверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі;
- пропагувати здоровий спосіб життя;

- постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру;
- вести документацію, пов'язану з виконанням повноважень класного керівника (класні журнали, особові справи, планування роботи тощо). Перелік документації, яку веде класний керівник, представлено у додатку Б (с. 91).

Класний керівник має *право*:

- виносити на розгляд адміністрації школи, педагогічної ради, органів шкільного самоврядування, батьківського комітету пропозиції, ініціативи, як від імені класного колективу, так і від свого імені;
- отримувати своєчасну методичну та організаційно-педагогічну допомогу від керівництва школи;
- самостійно планувати виховну роботу з класним колективом, розробляти індивідуальні програми роботи з дітьми та їх батьками (опікунами), визначати норми організації діяльності класного колективу та проведення класних заходів;
- запрошувати до школи батьків (опікунів) учнів з питань, пов'язаних з діяльністю класного керівника або інших питань;
- здійснювати індивідуальний режим роботи з дітьми;
- самостійно визначати форми планування виховної роботи з класом з урахуванням виконання основних принципів загальношкільного планування;
- на захист власної честі, гідності та професійної репутації в разі незгоди з оцінками його діяльності з боку адміністрації школи, батьків, учнів, інших педагогів [6, с. 137].

2. Значення виховної роботи в школі

Виховання – багатогранний і складний процес, значення якого неможливо переоцінити. Педагоги виховують школярів на уроках і в позаурочний час, намагаючись досягти високої мети формування всебічно

і гармонійно розвиненої особистості. "Концепцією національно-патріотичного виховання дітей і молоді на 2016-2020 рр." визначено, що в умовах сьогодення процес виховання учнів має передбачати систему виховних заходів, значною мірою спрямованих на утвердження їхньої любові до Батьківщини, духовності, моральності, шанобливого ставлення до національних надбань українського народу, наслідування школярами прикладів мужності та звитяги борців за свободу та незалежність України.

Специфіка виховного процесу полягає передусім у його цілеспрямованості. Наявність конкретної мети робить цей процес систематичним і послідовним, не допускає випадковості, епізодичності, хаотичності у проведенні виховних заходів. Особлива роль у формуванні людської особистості належить шкільному вихованню, оскільки воно здійснюється людьми, які мають професійну педагогічну освіту. Це значною мірою забезпечує ефективність виховного процесу. Педагогам вдається не лише виховувати позитивні якості школярів, а й долати наслідки впливу негативних чинників.

3. Форми та методи організації виховної роботи

Форми організації виховної (позакласної) роботи поділяють на *масові, групові (гурткові) й індивідуальні*. За умови використання *масових* форм залучаються до виховного заходу усі учні класу. До таких форм належать конференції, бесіди, тематичні вечори, вечори запитань і відповідей, розважальні вечори і ранки, зустрічі з видатними людьми, конкурси, усні журнали, квести, фестивалі, години спілкування, екскурсії, походи тощо. *Групові* форми виховної роботи передбачають участь у їх організації і проведенні певної частини класу.

Індивідуальні форми виховання у школі розраховані на роботу з окремим учнем. Найчастіше індивідуально проводяться бесіди, консультації. Необхідність індивідуального підходу зумовлена особливостями розвитку особистості, рівнем її вихованості,

досвіду поведінки, потребами й інтересами. Вибір методики індивідуального виховного впливу залежить від рівня розвитку учня, його готовності до цього впливу, психічного стану, звичок, темпераменту. В індивідуальній виховній роботі необхідно передбачити координування впливів педагогів, батьків і колективу на особистість учня; цю роботу слід планувати, враховуючи особливості школярів [21].

Методи виховання — способи педагогічної діяльності, за допомогою яких здійснюється формування особистості у відповідності з метою виховання та ідеалами суспільства.

Однією з найпоширеніших є класифікація методів, згідно з якою розрізняють такі групи методів:

1. Методи формування свідомості особистості: бесіди, лекції, методи дискусії, переконання, навіювання, приклад.
2. Методи організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки: педагогічна вимога, привчання, вправа, створення виховних ситуацій, доручення.
3. Методи стимулювання і корекції поведінки школярів: змагання, заохочення, покарання.
4. Методи самовиховання: самопізнання, самоаналіз, самооцінювання, саморегуляція тощо [10, с. 32-33].

Використання цих методів забезпечує формування в учнів практичних умінь і навичок самовиховання як найвищої форми виховання і подальшого самовдосконалення. Вони враховують демократичні засади виховання, необхідність активної участі дітей у виховному процесі.

4. Планування виховної роботи класним керівником

Планування виховної роботи у класі дозволяє значно зменшити частину непередбаченості у розвитку педагогічної ситуації, забезпечити наступність сьогоднішніх і завтрашніх дій, впорядкованість та ефективність виховної роботи.

Щоб діяльність класного керівника та інших учасників планування була цілеспрямованою, упорядкованою та ефективною, необхідно спланувати спільну діяльність з розробки перспективного плану виховної роботи. Для цього вчитель повинен володіти інформацією про те, як буде проходити загальношкільне планування виховної роботи.

При плануванні виховної роботи класному керівнику поряд із визначенням цілей, форм і засобів виховання учнів необхідно знайти оптимальний варіант змісту, форми і структури плану роботи на навчальний рік або півріччя. Вибір того чи іншого варіанту плану залежить від теоретичних уявлень вчителя про сутність, закономірності та роль виховання у розвитку особистості дитини, від досвіду та традицій педагогічного колективу у плануванні та організації виховної діяльності, від особистого педагогічного досвіду класного керівника. Розглянемо приклад плану:

1. Вступ.

а) аналіз виховної роботи за минулий навчальний рік: неможливо правильно намітити цільові орієнтири, визначити пріоритетні напрями виховної діяльності на наступний навчальний рік, вибрати оптимальні форми, методи та прийоми побудови виховної роботи без аналізу пережитого досвіду спільної діяльності та спілкування, визначення досягнень і з'ясування слабких місць виховного процесу у класі, без розуміння соціальних процесів, які будуть у класному колективі, та виявлення тенденцій особистісного розвитку учнів.

б) цілі та завдання виховної діяльності: головною метою є виховання всебічно та гармонійно розвиненої особистості. У виборі результативної мети класним керівникам варто спиратися на підсумки індивідуальної та колективної аналітичної діяльності та спроектовані образи учня і класу, а також дотримуватись вимог, які ставляться до цільових орієнтирів виховної діяльності. У плані роботи класного керівника поряд з цілями

формулюються завдання, вирішення яких дозволяє досягти поставленої мети.

в) психолого-педагогічна характеристика класу: у цьому підрозділі доцільно відобразити загальні відомості про клас, індивідуальні особливості учнів, їх рівень вихованості, свідомості, громадянської відповідальності; особливості розвитку колективу, склад та зміст діяльності органів самоврядування класу та інше.

2. Основні виховні заходи з організації і розвитку класного колективу.

Педагогу необхідно визначити напрями, форми та способи організації життєдіяльності класного колективу. Допомогою у цьому стане сформований вчителем образ класу, його модельні уявлення про побудову діяльності, спілкування і відносин у класному колективі. Щоб добір справ був дійсно системним і обґрунтованим, класний керівник повинен при плануванні спиратися на теоретичні та технологічні розробки проблем виховання учнів. При виборі форм та тем виховних заходів учитель віддає перевагу тим справам, які пропонувались учнями та батьками під час колективного планування життєдіяльності у класі. Ці справи найбільше відповідають інтересам і потребам учнів та впливають на їх розвиток. Учителю важливо правильно визначити терміни виконання виховних заходів і відповідальних за їх підготовку та проведення. Оптимальний розподіл часу і сил членів класної спільноти дозволить підвищити ефективність виховної діяльності.

3. Індивідуальна робота з учнями.

Наявність у плані означеного розділу пов'язана з турботою класного керівника про створення у класі сприятливого середовища для формування особистості кожного учня, з педагогічним проектуванням та забезпеченням індивідуальної траєкторії розвитку учня, з пошуком найбільш ефективних прийомів і методів виховного впливу на кожного вихованця.

4. Координація виховної діяльності вчителів-предметників, які працюють у класі.

Оскільки класний керівник знає учнів свого класу краще, ніж інші педагоги, які з ними працюють, то він має знаходитись у постійному контакті з цими учителями. Класний керівник має спрямовувати, узгоджувати, корегувати виховний вплив, який здійснюють учителі-предметники.

5. Робота з батьками.

Запорукою успішної виховної діяльності з учнями є співпраця класного керівника з батьками, оскільки саме сім'я значно впливає на процес розвитку особистості дитини. Тому важливе і відповідальне завдання класного керівника – зробити батьків активними учасниками педагогічного процесу.

6. Вивчення стану та ефективності виховного процесу у класі.

Об'єктами дослідження стану та ефективності виховного процесу в класі можуть бути обрані: а) розвиток особистості учнів; б) формування класного колективу; в) задоволення учнів та їх батьків життєдіяльністю у класі. При дослідженні процесів, що відбуваються у колективі, класному керівнику варто звернути увагу на такі важливі сторони життя колективу: сформованість соціально цінної спільної діяльності; наявність пріоритетного (домінуючого) виду діяльності; активність і самореалізація учнів у спільній діяльності; стан емоційно-психологічних відносин та ін.

Розробляють плани перспективні (на рік і більше), календарні (місяць, чверть), оперативні (день, тиждень), плани окремих виховних заходів [6, с. 501].

Основні вимоги, яких необхідно дотримуватись під час складання плану:

- орієнтація на реалізацію потреб, інтересів дітей, їхній розвиток;
- відображення у плані основних подій держави, традиційних свят навчального року, школи;

- орієнтація на різнобічність змісту, форм і методів виховної роботи;
- забезпечення наступності у змісті, формах діяльності, виключення дублювання, врахування попереднього досвіду;
- конкретність, реальність, обґрунтованість роботи, яка планується.

Фрагмент плану виховної роботи класного керівника представлено у додатку В (с. 92).

Важливим для класного керівника є щоденне планування виховної роботи, для якого зазвичай використовують щоденники і записники. Щоденне планування має спиратись на циклограму діяльності класного керівника. Її представлено у додатку Г (с. 98).

5. Діалогічні форми та методи виховання: диспути, дискусії, полеміка, бесіда, дебати

Діалогічне спілкування передбачає ставлення до іншої людини як до цінності, неповторної індивідуальності. Йдеться про взаємини індивідів як активних суб'єктів, коли кожний учасник ставиться до свого партнера не як до об'єкта, і, адресуючи йому інформацію, аналізуючи його мотиви, цілі, установки, сподівається на адекватну реакцію та ініціативу. Діалогічний вид спілкування допомагає людині відкрити відмінну від власної реальність, тобто реальність іншої людини, її почуттів, уявлень, думок, реальність навколишнього світу [20].

Найпоширенішими формами та методами спілкування є бесіди, диспути, дискусії, полеміка, дебати. *Бесіда* – діалог, розмова вчителя й учня, учителя й колективу учнів. Бесіда розглядається у виховній практиці як форма моральної освіти, громадянського виховання, форма організації всебічного обговорення нагальних проблем колективу.

Тематика, зміст і методика проведення бесід ускладнюється залежно від рівня розвитку учнів: від керівної ролі вчителя до учнівського самоуправління під час обговорення. Ефективність бесід залежить від того, як вони пов'язані з іншими формами виховної роботи, від значущості теми,

доцільності застосовуваних методів і прийомів під час бесіди, емоційності та відкритості учасників.

Під час підготовки визначається тема, зміст, мета бесіди, готується матеріал, призначаються доповідачі за обраними напрямками обговорення проблеми. Тема бесіди заздалегідь повідомляється учасникам, щоб вони могли обмірковувати своє ставлення до неї. Приміщення оформляється з урахуванням змісту бесіди: використовуються цитати, ілюстрації, виставки.

Хід бесіди залежить від теми та мети, однак обов'язковим є вступне слово ведучого про тему та мету заходу; доповіді та їх обговорення, підтримання та спонукання до обговорення за допомогою крилатих виразів, аудіовізуальних засобів, завдань-ситуацій. Наприкінці підводиться підсумок у вигляді вироблення колективної думки з питання, що обговорювалося [7, с. 94-97]. Зразок методичної розробки бесіди представлено у додатку Д (с. 99).

Близькими до бесіди є дискусія та диспут. *Дискусія* – це суперечка, обговорення будь-якого питання. *Диспут* – це публічна суперечка на наукову чи суспільно важливу тему. Він передбачає відверте обговорення, зіткнення прямо протилежних точок зору, тому дозволяє виховувати активність і самостійність суджень учнів, ініціативу, привчає їх вдивлятися в життя, аналізувати його актуальні проблеми. Диспут дає можливість переконатися в правильності або помилковості своїх поглядів, зіставляти їх з думками та вчинками інших людей. Ця форма організації виховної роботи класного керівника сприяє розвитку мовлення, логічного мислення, культури спілкування.

Підготовка до диспуту починається з обрання за допомогою учнів його теми. Вона повинна бути актуальною проблемою, має стимулювати до обміну думками. Уже формулювання теми повинне викликати різні думки і судження, включати питання, що потребує обговорення.

Наприклад, можуть бути такі теми: «Евтаназія – за і проти», «Вегетаріанство – шкода чи користь для здоров'я», «Інтернет – засіб розвитку чи деградації особистості» тощо.

У загальній проблемі диспуту виокремлюються 4-5 питань для обговорення, вони конкретизують тему. Їх формулювання має бути чітким і викликати зацікавлення учасників виховного заходу. Питання ставляться в логічній послідовності, так, щоб відповіді на них привели до загального висновку і розв'язання поставленої в ході диспуту проблеми. Перші питання мають актуалізувати життєвий досвід дітей та їх знання, наступні – спрямовують увагу на суттєві протиріччя, спонукають до усвідомлення суті проблеми.

Учням заздалегідь доводиться до відома тема, питання, рекомендована література, Інтернет-джерела. Школярі вивчають рекомендовану літературу, визначаються з власною позицією. Вони повинні підготувати відповіді на питання та аргументувати свою точку зору. Бажано, щоб вони оформили приміщення, де проходитиме диспут

Значною мірою успіх проведення диспуту залежить від вибору ведучого. Він має бути досвідченим, здатним тримати аудиторію, користуватись повагою в колективі, бути винахідливим, володіти почуттям гумору. Попередньо ведучий готує коротке вступне слово, яким відкриває диспут, на початку диспуту встановлює регламент, котрий попередить пустослів'я. Велике значення має його заключне слово з висновками і подякою учасникам.

Полеміка – це суперечка, де є конфронтація, протистояння, протиборство сторін, ідей, думок. У зв'язку з цим її можна визначити як боротьбу принципово протилежних думок з якогось питання, як публічну суперечку з метою захисту, відстоювання своєї точки зору і спростування протилежної. Метою полеміки є не досягнення згоди, пошук істини, а цілковита перемога над опонентом.

Дебати — суперечка (обмін думками) з приводу певних теоретичних положень, подій тощо, які виникають при обговоренні доповідей, виступів на зборах, засіданнях, конференціях тощо.

Найдемократичнішими, найтолерантнішими, найаргументованішими видами суперечки є дискусія, диспут, дебати. Досить дискомфортним видом є полеміка, під час якої нерідко використовують некоректні прийоми, через що її вважають проявом антикультури спілкування [23].

2.2. Тема лекції: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КВЕСТІВ, СВЯТ, КВК, УСНИХ ЖУРНАЛІВ, ЕКСКУРСІЙ

Виклад змісту лекції

План:

1. Квест як форми виховної роботи.
2. Підготовка і проведення свят і КВК у школі
3. Усний журнал: сутність, цілі, завдання, особливості підготовки та проведення
4. Екскурсії як форма виховної роботи в школі

1. Квест як форма виховної роботи.

У сучасній школі, задля досягнення конкретної виховної мети, класний керівник використовує різні форми проведення виховних годин, доцільно чергує й впроваджує найрізноманітніші методи і форми виховання. Сьогодні в його арсеналі є рольові ігри, народні свята, бесіди, диспути, дискусії, класні референдуми, класні збори, прес-діалоги, вікторини, екскурсії, зустрічі з цікавими людьми, КВК, конкурси, практикуми, години поезії, читацькі конференції, дні іменинника, аукціони ідей, квести. Останні отримали надзвичайну популярність серед школярів.

Квест – форма виховної роботи, яка має інтерактивний жанр, де учасникам пропонуються рухатися від «станції» до «станції» і, зупиняючись, отримувати чи демонструвати свої знання, набувати чи демонструвати певні навички. Для проведення превентивної та профілактичної роботи можна влаштовувати станції, які за темою відповідають різним аспектам соціальних проблем та негативних явищ в освітньому середовищі [18].

Гра-квест – цікавий і, водночас, ефективний спосіб засвоєння школярами необхідних знань, умінь та навичок. Інтерактивні вправи, виконання яких передбачає участь у квесті, стимулюють інтерес учнів, забезпечують активне долучення всіх учасників, згуртовують колектив учнів.

Переваги використання квесту:

- дозволяє учням пізнати один одного в умовах необхідності прийняття швидких рішень;
- виявляє приховані якості учнів, потенційних лідерів, інтелектуалів, учнів-логістів, які вміють прорахувати на декілька ходів вперед;
- розвиває логічне мислення, інтуїцію, вміння швидко знаходити вихід із складної ситуації, знайти спільну мову з різними людьми;
- дозволяє учням краще ознайомитися з темою, бо сценарії часто мають тематичний характер;
- допомагає проводити аналогії й асоціації між явищами;
- відбувається швидка актуалізація інформації;
- ігрові етапи дозволяють спільно пережити емоційні сплески, що психологічно зближує учнів, викликає масу позитивних емоцій і радісних спогадів, сприяє розвитку комунікабельності;
- інтелектуальні етапи розвивають ерудицію і виявляють спритність.

Етапи проведення квесту.

Перший етап - *підготовчий*, що передбачає вибір учнів, які мають організаторські здібності й бажають самостійно організовувати квест. На пропозицію учителя відкликаються найчастіше учні здебільшого з високим

рівнем пізнавального інтересу, які полюбляють читати, складати та відгадувати загадки, ребуси і прагнуть поділитися знаннями з однолітками, мають досвід такої діяльності. Завданням цього етапу є вибір теми заходу, збір інформації, складання завдань та запитань, розробка конкретного плану, маршруту й правил гри, підготовка спеціальних завдань на випадок, коли команда не зможе протягом тривалого часу виконати певне завдання. Учитель має пропонувати під час гри використовувати «криголамні вправи», що сприятимуть зникненню відчуженості у відношеннях однокласників, встановленню дружніх стосунків, подоланні власної замкненості (наприклад, розповісти гумореску, заспівати пісню, знайти на шкільному майданчику трьох учнів, що народились у березні, зобразити жестами предмет, тварину, тощо).

Наступний етап – *організаційний*, який передбачає об'єднання учнів у команди, презентацію кожної команди (її девізу, назви, правил поведінки в групі), складання колективного списку правил ефективної колективної взаємодії та співпраці, оголошення теми й правил квест-гри, відповідь на запитання учасників. Головним завданням цього етапу є створення доброзичливої атмосфери між учасниками для ефективної командної взаємодії, роз'яснення правил, мети заходу.

Третій етап – *основний*. У ході цього етапу команди рухаються від «станції» до «станції» і виконують завдання.

Четвертий етап – *зворотного зв'язку*. Він був присвячений аналізу й оцінці учнями проведеної роботи, власних переживань під час заходу, аналізу якостей, що допомогли кожній із команд швидко впоратись із завданнями, а також виявленню недоліків і шляхів їх виправлення, нагородженню символічними подарунками авторів та учасників гри. Завданням цього етапу є створення ситуації успіху для учнів-організаторів, заохочення підлітків до подальшої самостійної підготовки квестів,

стимулювання учнів до рефлексії думок, вражень, відчуттів, розуміння важливості згуртованості команди, взаємодопомоги.

До переваг квесту можна віднести його багатозадачність як форми. Квест може об'єднувати в собі елементи тренінгу і творчого уявлення, дискусії та сюжетно-рольової гри, психодрами і мозкового штурму [16]. Зразок розробки квесту представлено у додатку Ж (с. 103).

2. Підготовка і проведення свят і КВК у школі

Свято – форма виховної роботи, яка передбачає проведення урочистих і святкових заходів з метою відзначання визначної дати, календарного свята, події із життя колективу, традиції школи тощо. Свято – день (чи дні), в який (які) урочисто відзначають значні, видатні події, історичні або календарні дати.

Свято – є масовою дією. Розрізняють свята міжнародні (всесвітні), державні (всеукраїнські), народні, релігійні, професійні, регіональні, сімейні, шкільні та інші. Кожне з них має обов'язкові традиційні пам'ятні елементи, ритуали, церемонії, обряди. Їх проведення потребує об'єднання людей для відповідних колективних дій, в яких виявляється ставлення до того чи іншого святкового заходу, відбувається безпосередній вираз почуттів, настроїв у зв'язку з пам'ятними подіями у житті суспільства, колективу, сім'ї, особи [6, с. 139].

Театралізовані свята – особлива форма роботи зі школярами, оскільки в них діти мають можливість не тільки реалізувати акторські здібності, безпосередньо беручи участь у виставах, але й виявити творчі навички, розробляючи сценарії постановок, розвинути схильність до художнього читання й літературної творчості, виявити ерудицію й дослідницькі навички у вікторинах і наукових диспутах. Така робота сприяє підвищенню мотивації обдарованих дітей до співробітництва з педагогами й копіткої роботи із самовдосконалення [1, с. 128].

На святі учні можуть збагатитися знаннями про звичаї та традиції українського народу, про різні види усної народної творчості, визначні події з історії держави, можна розвивати їхню кмітливість, творчу уяву, естетичні почуття, виховувати любов до українського фольклору, гордість за свій народ, колектив, школу [2, с. 12]. Таким чином, проведення кожного святкового заходу в класі має свою навчальну, розвивальну і виховну мету. Більш глибоко та емоційно зрозуміти і пережити ідеї свята допомагає мистецтво. Музика, пісні, танці є обов'язковим доповненням і неодмінним атрибутом естетичного оформлення свят. Позитивним моментом є допомога і участь батьків у підготовці та проведенні шкільних свят (виготовлення костюмів, оформлення класів, коридорів, актової зали, репетиція номерів вдома, безпосередня участь у виступах з дітьми або особисто).

Форми проведення святкових заходів можуть бути різними. Щоб учням було цікавіше, перевагу слід надавати найбільш видовищним формам, таким, де буде задіяна максимальна більшість учнів – різноманітні театралізовані дійства, святкові гуляння, фестивалі, тематичні композиції тощо, куди можна органічно включити різні види і жанри мистецтва, які підсилять значущість та органічність дійства [6, с. 143-146].

Кожне свято має свою структуру, складовими елементами якої є: пролог (вступна частина, під час якої в символічній формі мотивується зміст, створюється відповідний святковий настрій, учасники налаштовуються на певне емоційне сприйняття); зав'язка (епізод, який «запускає в рух» сюжет); розвиток дії (логічний розвиток епізодів, дії – основа сценарної будови); фінал (має закріпити в душі кожного учасника те головне, що містило в собі свято).

Методика підготовки свята:

- визначити мету проведення свята. Мета – це передбачення результатів діяльності з урахуванням реальних можливостей і потреб.

Визначення мети забезпечує перспективний творчий характер процесу підготовки масового заходу;

- визначити форму проведення масового заходу (традиційне чи календарне свято, виставка, театралізоване дійство тощо);
- узгодити тему, форму та план проведення заходу з адміністрацією закладу;
- створити сценарій. До написання сценарію варто залучати вихованців (учнів), при потребі, - батьків, колег. Перед написанням сценарію необхідно опрацювати літературні джерела, ресурси бібліотек, Інтернету з даної теми;
- підготувати перелік концертних номерів, ігор, розваг тощо;
- проаналізувати ресурси часу проведення масового заходу - святкове дійство повинно тривати не більше 45 хвилин, через кожні п'ять хвилин бажано змінювати форму діяльності, щоб зосереджувати увагу глядачів;
- вибрати оригінальну назву заходу;
- залучити максимально можливу кількість вихованців (учнів) до підготовки та проведення заходу, розподілити доручення та ролі;
- здійснити аналіз матеріальних ресурсів та вирішити фінансово-економічні завдання (придбання костюмів, ігрового реквізиту, подарунків, квітів та ін.);
- провести необхідну кількість репетицій заходу та генеральний перегляд;
- забезпечити оформлення сцени, зали та інших приміщень, організувати звуковий супровід заходу [1].

Приклад методичної розробки свята представлено у додатку 3 (с. 114).

Великою популярністю серед учнів користується *КВК*. Ця форма виховної роботи має пізнавальний характер. *КВК* як яскрава театралізована гра привертає багато учасників і може бути використана для вивчення інтересів, схильностей вихованців, їхніх здібностей і різнобічних талантів.

Згідно з умовами цієї гри, її учасники повинні проявити фантазію, кмітливість, винахідливість, гумор, оригінальність мислення і при цьому бути обмеженими в часі. Тут проявляється загальна ерудиція, швидкість реакції, вміння спілкуватися і приймати колективне рішення. Це одна з універсальних форм, яка відповідно до спрямованості змісту може формувати особистість, використовуючи вільний час учнів і їх добровільну участь у грі [19].

Методика підготовки і проведення KBK:

- Формується ініціативна група, обирається представницьке журі (з числа учнів і педагогів), ведеться конкурсний відбір членів команди і капітанів команд, запрошуються вболівальники.
- Сценарій KBK розробляється ініціативною групою учнів за допомогою вчителів, вихователів, які створюють обстановку колективної творчості, співпраці.
- На першому засіданні ініціативної групи визначається тематика KBK, види конкурсів, обумовлюються питання, їх зміст. В якості домашнього завдання передбачається знайомство з літературою, інформаційними джерелами, вирішується питання оформлення, що надає барвистість, яскравість, образність виступу команд. На наступному засіданні йде розробка конкурсів, уточнюється їх спрямованість і зміст, намічаються ведучі і журі, здійснюється підбір конкурсів для вболівальників, музичних пауз.
- Кожна команда самостійно готує привітання, домашнє завдання тощо.
- На останньому засіданні ініціативної групи переглядається весь сценарій і уточнюються критерії оцінювання конкурсів членами журі. Вирішується питання про оформлення оголошення [19].

Розробка сценарію KBK – це велика творча і пізнавальна діяльність учнів. Форма подачі матеріалу в конкурсах різноманітна. Тут можуть бути завдання,

сюжети, ігри, інсценування, ситуації, питання, відповіді на які вимагають знань і акторської майстерності вихованців. Доречно буде передбачити завдання з домашніми заготовками (підготовка питань суперникам, проведення гри і т.д.).

Дух змагання підтримують глядачі і члени журі. Останні, оцінюючи виступи учасників, підбадьорюють команди, намагаються надати впевненості в перемозі тим, хто відстає, демонструючи переваги в окремих конкурсах і оригінальність їх відповідей.

Велику роль під час проведення КВК має музика. Тому добре, якщо всім знайома мелодія клубу веселих та кмітливих «Мы начинаем КВН ...» буде супроводжувати цю гру.

Особливу увагу слід звернути на підбір ведучих. Від них багато в чому залежить рівень проведення КВК. Ведучими можуть бути юнаки та дівчата, які добре володіють словом, здатні не розгубитися в непередбаченій ситуації, люблять жартити і самі вміють жартувати [19].

3. Усний журнал: сутність, цілі, завдання, особливості підготовки та проведення

Усний журнал – пізнавальне дійство у формі коротких виступів на обрані теми. Ця форма роботи дає можливість кожному члену колективу висловити власну думку, поділитися набутими знаннями, дозволяє через живу образну ситуацію ознайомити присутніх зі змістом тих чи інших подій. Сама назва «усний журнал» нібито точно орієнтує на спосіб підготовки та форму проведення цього заходу. Це підбір матеріалу та його подача за блоками – рубриками, з використанням засобів наочності, елементів цікавого й пізнавального, корисного й різноманітного [7, с. 92].

Усний журнал є достатньо простою в підготовці та проведенні формою організації виховної роботи та, водночас, він дозволяє кожному учаснику самостійно оперувати різноманітною інформацією, застосовувати знання в нових умовах, сприяє розвитку пізнавального інтересу, активізації творчої діяльності учнів. Можливість творчо самореалізуватись у процесі підготовки

і проведення усного журналу робить його особистісно-значущим для кожного учня. Уміла підготовка усного журналу дозволяє залучити до його проведення майже весь учнівський колектив.

Тематика журналу визначається залежно від найбільш важливих перспектив розвитку колективу, з урахуванням вікових особливостей і пізнавальних інтересів учнів. Журнал може випускатися за окремою темою (тематичний) або містити різноманітні за тематикою «сторінки» (оглядовий).

У ході усного журналу можуть звучати повідомлення учнів про ті чи інші галузі науки та культури, виступати запрошені гості (письменники, журналісти, спортсмени, науковці та інші), організовуватись веселі інсценівки, рольові ігри, вікторини. Широко використовуються під час такого виховного заходу технічні засоби [7, с. 93].

Мета і завдання проведення усного журналу: поглибити знання з обраної теми, розвивати творчі здібності учнів, стимулювати потреби особистості в самовиявленні (реалізації своїх можливостей, розвитку інтелекту), сприяти всебічному розвитку й розширенню світогляду учнів. Усний журнал можна віднести до комплексних форм виховної роботи, оскільки, завдяки своїм можливостям він сприяє реалізації усіх напрямів виховання – морального, естетичного, громадського, екологічного, економічного тощо [11, с. 214].

Методика проведення усного журналу включає наступні етапи:

- I. Вибір теми.
- II. Визначення цілей і завдань усного журналу.
- III. Підготовчий етап, що передбачає:
 - вибір редколегії: головного редактору; відповідальних редакторів сторінок; кореспондентів; художників, які будуть оформлювати приміщення або ілюструвати окремі сторінки; музичного редактора; помічника редактора; ведучого журналу.
 - уточнення теми, визначення назви сторінок.

- складання плану підготовки і проведення журналу, призначення дати, місця і часу проведення усного журналу.

- підготовка матеріалу, складання сценарію. Важливо, щоб представлений матеріал був цікавим та потрібним учням. Усний журнал має нагадувати «звичайний», друкований журнал. Як правило, такий журнал містить усілякі рубрики: інтерв'ю, пізнавальну інформацію, рекламу, жарти, історичні постаті чи дати, вікторину, поради, спортивні, політичні та світські новини тощо. Подання матеріалу відбувається різноманітними шляхами: розповідь з мультимедійною презентацією, ілюстрація, статистичні чи короткі відомості, відеоматеріал, бесіда. Головний редактор заздалегідь повинен з'ясувати в кореспондентів та відповідальних редакторів зміст знайденого ними матеріалу, корегувати його за потреби, продумати доцільні переходи між «сторінками». Назва журналу, перелік його сторінок мають бути зазначені або на плакаті, або на дошці, або на слайдах мультимедійної презентації. Емоційна атмосфера відіграє важливу роль в успіху усного журналу. З метою її створення варто використовувати музичні паузи, жарти, інтерактивні вікторини, короткі повідомлення «А чи знаєте ви, що...».

IV. Проведення журналу:

- музичний вступ;
- вступне слово ведучого, в якому учасникам подається назва, зміст та виховні завдання;
- «читання» (представлення) сторінок журналу;
- заключне слово ведучого.

V. Підведення підсумків, рефлексія [11, с. 215-216].

Приклад методичної розробки усного журналу представлено у додатку К (с. 120).

4. Екскурсії як форма виховної роботи в школі

Екскурсія – форма організації навчальної та виховної роботи, яка проводиться на природі, в музеї, на виробництві. Її мета – розширення й поглиблення знань з різних галузей, встановлення взаємозв'язків теорії із практикою, виховання поважного ставлення до праці, природи, формування естетичних почуттів, розвиток спостережливості, мислення й ін. Хід екскурсії залежить від обраної мети та завдань [7, с. 118].

Екскурсія має свої особливості в організації та методиці проведення. Її деякі ознаки говорять про схожість з іншими формами виховної роботи, інші, навпаки, підкреслюють її відмінність від них.

Спільними ознаками для всіх екскурсій є:

1. Визначена тривалість у залежності від віку школярів.
2. Наявність екскурсантів.
3. Наявність екскурсовода, який проводить екскурсію.
4. Наочність, зорове сприйняття, показ екскурсійних об'єктів на місці їх розташування.
5. Рух учасників за маршрутом, який складено заздалегідь.
6. Цілеспрямованість показу об'єктів, наявність певної теми.
7. Активна діяльність учасників екскурсії (спостереження, вивчення, дослідження об'єктів).

Окрім цих загальних ознак, у кожного виду екскурсії є свої специфічні ознаки:

- у автобусних – обов'язковий вихід з автобуса для огляду пам'ятників;
- у музейних – знайомство з матеріалами експозицій, розташованих на стендах;
- у виробничих – демонстрація діючих об'єктів (верстатів, агрегатів, конвеєрів, механізмів).

Відсутність хоча б однієї з перерахованих ознак позбавляє права називати проведений захід екскурсією [25].

У процесі підготовки і проведення екскурсії виділяють ряд основних етапів, які розташовуються в певному порядку:

I. Визначення мети і завдань екскурсії.

II. Вибір теми.

Кожна екскурсія повинна мати свою чітко сформульовану тему. Тема є стрижнем, який об'єднує всі об'єкти і підтеми екскурсії в єдине ціле. Вона впливає на тривалість екскурсії, але при визначенні тривалості екскурсії потрібно враховувати і здатність слухачів активно сприймати розповідь. Учні 1-4-х класів здатні це робити протягом 15-20 хвилин, 5-8-х класів – 30-40 хвилин, 9-11-х класів – 45-60 хвилин.

III. Вивчення літератури і складання тексту екскурсії.

IV. Відбір і вивчення екскурсійних об'єктів.

Показ об'єктів є головною частиною екскурсії. Правильний відбір об'єктів, їх кількість, послідовність показу впливають на якість екскурсії. Об'єктами можуть бути: пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями; будівлі і споруди, меморіальні пам'ятники; природні об'єкти; експозиції музеїв, галерей, виставок; пам'ятники археології; пам'ятники мистецтва.

VI. Складання маршруту екскурсії.

Маршрут екскурсії – це найбільш зручний шлях проходження екскурсійної групи, що сприяє розкриттю теми. Основною вимогою, яка повинна бути врахована при складанні маршруту є організація показу об'єктів в логічній послідовності і забезпечення зорової основи для розкриття теми. Існують три варіанти побудови маршруту: хронологічний (екскурсії, присвячені життю і діяльності видатних людей); тематичний ("Харків театральний"); тематико-хронологічний (всі оглядові екскурсії).

VII. Об'їзд (обхід) маршруту.

При організації об'їзду (обходу) маршруту ставляться завдання: ознайомитися з трасою маршруту; уточнити місця розташування об'єктів та передбачуваних зупинок автобуса або пішохідної групи; освоїти під'їзд на

автобусі до об'єктів або місць зупинок; провести хронометраж екскурсії в цілому, а також показу і аналізу окремих об'єктів; перевірити доцільність використання намічених об'єктів показу; визначити кращі точки для показу об'єктів і варіанти розташування екскурсійної групи; вибрати методику ознайомлення з об'єктом; з метою безпеки пересування групи по маршруту виявити потенційно небезпечні місця і вжити заходів.

VII. Підготовка методичної розробки екскурсії.

VIII. Проведення екскурсії.

Важливо повідомити учням про тривалість екскурсії, маршрут переміщення.

IX. Підведення підсумків екскурсії.

Учитель з'ясовує, яке враження справила на учнів екскурсія, що нового вони дізналися. По результатам виховного заходу школярі готують доповіді, оформляють альбоми, стінгазети, рукописні журнали, випускають аматорські фільми, поповнюють новими матеріалами експозиції виставок і шкільних музеїв [25].

2.3. Тема лекції: МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСІВ, КОНФЕРЕНЦІЙ, КРУГЛИХ СТОЛІВ, ЗУСТРІЧЕЙ, ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

Виклад змісту лекції

План:

1. Конференції, круглі столи, зустрічі, конкурси, тематичні вечори, класні збори як форми організації виховної роботи в школі
2. Загальна характеристика інноваційних форм виховної роботи в школі
3. Виховний проект: сутність та етапи проведення
4. Тренінг як інноваційна форма виховної роботи зі школярами

1. Конференції, круглі столи, зустрічі, конкурси, тематичні вечори, класні збори як форми організації виховної роботи в школі

Конференція – заздалегідь заплановане, організоване зібрання школярів для обговорення певної проблематики, яка визначена заздалегідь.

Види конференцій:

- Теоретичні – розглядають актуальність проблеми сучасності;
- Підсумкові – підводять підсумки вивченої певної теми в гуртках або на факультативах;
- Читацькі – присвячені окремим творам літератури або творчості письменників;
- Прес-конференції – на них спеціаліст розглядає сутність проблеми, а потім відповідає на питання [11, с. 216].

Останні два види найчастіше організовують з виховною метою.

Читацька конференція є важливим засобом пропаганди художньої та наукової літератури і допомагає глибше зрозуміти зміст та образи твору, особливості мови та стилю, навчитися відрізняти головне від другорядного, прищеплює літературно-естетичні смаки [18].

Види і тематика читацьких конференцій різноманітні: вони можуть проводитися на матеріалі однієї або кількох праць, бути присвяченими творчості письменника або конкретній літературній чи науковій проблемі. Вибір теми визначається завданнями морального й естетичного виховання, віковими особливостями учнів.

Залежно від типу конференції та індивідуальних особливостей читацького колективу визначають її структуру й форми проведення. Так, у 5–7 класах читацька конференція наближається до бесіди, під час якої учні висловлюють своє ставлення до героїв, їх учинків, читають напам'ять уривки з книги, а після цього ставлять інсценівки або переглядають кінофільм. У 8–11 класах читачі виступають із доповідями, повідомленнями, в яких дають моральну оцінку рисам, якостям і вчинкам героїв книг, творам загалом,

аналізують їх художні особливості та недоліки, роблять висновки про їх виховне та освітнє значення [7, с. 127-128].

Прес-конференція – це рольова гра-бесіда членів певної делегації з представниками мас-медіа. Виховне значення – обмін знаннями, розвиток мовлення, формування таких якостей, як творча фантазія, кмітливість, організація розумової діяльності, почуття гумору, вироблення свого ставлення до різних сторін громадського життя. На прес-конференцію можна запрошувати: дипломатів, політиків, учених, письменників, мандрівників, героїв літературних творів, історичних діячів тощо.

Прес-конференція, як форма організації виховної роботи, є імітацією реального існуючого суспільного досвіду. Слід врахувати й забезпечити відповідне обладнання: розставити столи для учасників, підготувати аудіо-, відео матеріали, тематичні виставки, при необхідності – статистичні таблиці, карти, графіки.

Щоб відтворити реальну атмосферу, забезпечити рольову перспективу учасників заходу, зазвичай, готують таблички з прізвищем «запрошених», їх «займаною посадою», а для «журналістів» – бейджі, на яких зазначені підрозділи ЗМІ. Ведучий має вимагати проведення прес-конференції згідно протоколу: порядок виступів, представлення виступаючих, процедуру подачі питань [7, с. 112].

На прес-конференції можна розглядати багато цікавих та важливих для сучасного школяра тем: «Про шкідливі звички» із запрошенням «лікаря», «генетика», «соціолога», «тренера»; «Економічні проблеми мого міста», «Традиційна та нетрадиційна енергетика»; «Права та обов'язки підлітка», «Про запобігання насильства у сім'ї» [7, с. 113].

Етапи організації та проведення:

- I. визначення тематики прес-конференції;
- II. визначення і розподіл ролей;
- III. обрання ведучого;

IV. підготовка необхідної інформації, запитань тощо;

V. проведення прес-конференції (ведучий оголошує про початок, надає слово, може вставити власну репліку, коректно закінчує прес-конференцію);

VI. рефлексія.

Круглий стіл - це організаційна форма виховної роботи, яка дозволяє застосовувати наявні знання, отримати нові, сформувати вміння вирішувати проблеми, відстоювати власну точку зору й навчити культури проведення дискусії.

Важливою умовою організації цього виховного заходу є розташування учасників по колу обличчям одне до одного, щоб процес спілкування відбувався «очі в очі». Це забезпечує зростання активності і включення невербальних засобів спілкування.

Методика підготовки круглого столу включає вибір проблеми (повинна бути актуальною й мати різні шляхи вирішення); обрання ведучого; підбір учасників дискусії (окрім учнів можна запросити гостей, які будуть компетентними у вирішенні даної проблеми); підготовка сценарію круглого столу.

Завдання ведучого: сформулювати тему й мету дискусії; познайомити учасників; викласти проблему, показати її значення, висвітлити в ній невирішені й суперечливі питання; визначити регламент виступів; сформулювати правила для проведення дискусії; створювати доброзичливу атмосферу.

Проведення круглого столу передбачає вступне слово ведучого, виступи й відповіді на його питання, підведення підсумків.

Зустріч – це форма проведення колективного, групового заходу, на яке запрошуються гості (представник громадської організації, підприємства, видатна людина, герой, ветеран, учитель, переможець олімпіади або спеціаліст: юрист, лікар, бібліотекар, поліцейський тощо).

Учитель веде розмову, представляє запрошеного, задає запитання, розпочинає дискусію. Запрошена людина виступає із розповіддю, доповіддю, демонструє наочність, здійснює анонс подій, відповідає на запитання учнів, аргументує свої думки, пропонує доказові матеріали тощо.

Учні слухають, обмірковують, задають запитання, беруть участь у дискусії.

Етапи організації та проведення: розробка плану проведення зустрічі, запрошення гостей, попередня бесіда учителя з гостями, підготовка питань до гостей, оформлення приміщення, проведення зустрічі, подяка гостям.

Конкурси – це змагання з метою виявлення найкращих із загальної кількості учасників, представлених робіт тощо. Їх метою є виявлення й розвиток здібностей та інтересів дітей, розвиток пам'яті, умінь та навичок спільної діяльності, ініціативи та самостійності. Участь у конкурсах сприяє формуванню адекватної самооцінки особистості учня, розвитку вольових якостей, самовизначенню у світі захоплень і професій, вихованню естетичної культури та творчих здібностей [11, с. 198-199].

Етапи організації та проведення: 1) розробка положення чи умов проведення конкурсу; 2) вибір назви конкурсу, яка повинна вказувати на його зміст; 3) попереднє повідомлення про конкурс учнів; 4) визначення складу журі конкурсу; 5) розробка критеріїв оцінювання; 6) написання сценарію проведення конкурсу (за потреби); 7) нагородження переможців (переможців оголошують публічно, відзначають їх успіхи на урочистих зборах чи лінійках). Приклад методичної розробки конкурсу представлено у додатку Л (с. 125).

Тематичні вечори – присвячуються суспільно-політичним подіям, державним святкам, пам'ятним і знаменним датам у житті народів України. Ця форма виховної роботи орієнтована на самостійну творчу діяльність учнів, пробудження їхньої активності. У ході підготовки і проведення тематичного

вечора педагог повинен намагатися урізноманітнити форми включення школярів у творчу діяльність.

Організація і проведення шкільних вечорів – загальна справа всього педагогічного й учнівського колективів. У великих школах вечори можна проводити на паралелі і пов'язувати їхню тематику з наступаючими святами. Після затвердження теми обирається оргкомітет з найбільш ініціативних учнів. Участь учителя обмежується роллю консультанта [7, с. 143].

Класні збори – це час духовного спілкування класного керівника з учнями свого класу. Темі класних зборів визначаються потребами духовного розвитку дитини, підлітка, юнака, їх інтересами, прагненнями. *Мета класних зборів* – розвиток учнівського самоврядування, згуртування первинного колективу, формування громадської думки, залучення всіх учнів до організаторської діяльності. Завдання – привчати учнів говорити, відстоювати і аргументовано доводити свою думку, поважати погляди інших, вести дискусію тощо [7, с. 83].

Учнівські збори класу можуть носити найрізноманітніший характер, стосуватися різних сторін діяльності класного колективу. Найчастіше вони присвячуються повсякденному життю класу: організації допомоги кому-небудь із школярів, обговоренню заходів з поліпшення успішності і зміцнення дисципліни всього класу, підготовці до якого-небудь культурно-масового заходу, випуску журналу, підсумкам навчання за чверть або рік тощо. Особливе значення мають ті класні збори, які присвячуються хвилюючим питанням сучасності, визначним історичним подіям, питанням морального виховання [7, с. 83].

Проведення зборів. Збори відкриває староста класу. Відкритим голосуванням обирається голова і секретар зборів. Після затвердження порядку денного слово надається доповідачеві, особам, наміченим для виступів, і всім бажаючим виступити. У процесі проведення зборів слід

забезпечити повну самостійність учнів, їх ініціативність, розуміння суті питань, що розглядаються на зборах, їх громадське значення. На зборах, крім обговорення намічених справ, або підведення підсумку вже зробленого учнівським колективом, можуть й повинні вирішуватися питання заохочення або стягнення з окремих учнів. У кінці зборів вчитель робить підсумки, ставить перед колективом класу певні практичні завдання. Збори закінчуються прийняттям конкретних рішень, які вносяться до протоколу [7, с. 86].

2. Загальна характеристика інноваційних форм виховної роботи в школі.

Поняття інновація в перекладі з грецької означає «оновлення», «новизна», «зміна». Інновація у шкільній практиці – це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем. Це результат процесу оновлення та вдосконалення виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах. Для сучасної школи інноваційними є колажі, флеш-моби, екологічні десанти, відкриті мікрофони, шкільні референдуми, тематичні дискотеки, виховні проекти, тренінги тощо

Колаж - створення учнями плакатів з малюнків, вирізок, ілюстрацій, цитат тощо з метою ознайомлення з певною проблемою (охорона довкілля, збереження здоров'я, збереження чистоти мови, культура спілкування).

Етапи організації та проведення:

- визначення теми;
- створення творчих груп;
- підбір необхідних матеріалів;
- створення колажів;
- презентація колажів творчими групами;
- оцінювання робіт журі, визначення переможців (критеріями оцінювання можуть бути – ідея, повнота представлення теми, оригінальність, нетрадиційність вирішення завдання).

Флешмоб – це спланована масова акція, зазвичай організована через Інтернет або інші сучасні засоби комунікації, у якій велика кількість людей оперативно збирається у громадському місці, протягом декількох хвилин виконує заздалегідь узгоджені дії (сценарій), і потім швидко розходяться [18].

Немає єдиної думки з приводу того, яка мета проведення флешмобів. Учасники того самого заходу можуть переслідувати різні цілі, але у школі вони не можуть мати антисоціальний характер. Серед можливих варіантів мети – розвага, порушення повсякденного ходу життя, справити враження на навколишніх, відчуття причетності до спільної справи, самоствердження, спроба одержати гострі відчуття, виявити свою громадянську позицію. Ідеологія класичного флешмоба дотримується девізу «Флешмоб поза релігією, поза політикою, поза економікою».

Рух флешмоба виходить із того, що у флешмоб-акцій є *типові правила*:

- начебто спонтанне дійство, забороняється збиратися або привертати увагу на місці до акції;
- одночасний початок і закінчення акції її учасниками;
- миттєве зникнення після акції з місця дії в різні сторони, створення вигляду, що начебто нічого й не було;
- сценарій повинен привносити абсурдність у те, що відбувається;
- жорстке дотримання сценарію;
- не викликати агресивної реакції, не порушувати законів і моральних засад, не показувати ніяких політичних поглядів [18].

Екологічний десант – форма проведення виховної діяльності спрямованої на екологічний захист території, надання корисної термінової екологічної допомоги на визначеній території, яка потребує очищення від бруду, допомоги.

Учитель – подає пропозицію, вмотивовує дітей на проведення десанту, визначає разом із учнями територію, визначає місця, які

потребують допомоги, організує рекламування події, розподіляє обов'язки, визначає термін. Учні – вирішують питання особистісної участі у проведенні десанту кожного, висувають пропозиції щодо змісту і обсягу робіт, визначають послідовність дій тощо. Після проведення десанту підбиваються підсумки діяльності, визначається участь кожного, проводиться нагородження учасників.

Відкритий мікрофон – це форма публічної діяльності учнів у школі. Звичайно учні критикують негативні сторони життя школи, розмірковують над життєво важливими проблемами. Учитель повинен допомогти учням добре підготуватися, взяти участь у відкритому мікрофоні. Темі виступів можуть бути сформульовані таким чином: "Що я хочу сказати...", "Чому в мене болить душа", "Увага, проблема", "Прошу слова". Виступи можуть бути побудовані за схемою: "Теза – аргумент – ілюстрація". Для організації відкритого мікрофона створюється робоча група, яка бере на себе організаційну, технічну та естетичну підготовки, встановлює кількість ораторів, забезпечує тишу під час виступів [17].

Шкільний референдум – це форма колективного осмислення своїх власних бажань. Завдання шкільного референдуму – максимально наблизити умови проведення до справжнього референдуму, щоб учні навчилися самостійно в повному обсязі реалізовувати свої права й обов'язки, в першу чергу, користуватися виборчим правом. Він дозволяє виявити волю учнівського колективу, організувати шкільне життя разом зі школярами, врахувати їхні потреби та інтереси. Шкільний референдум призначається Президентом учнівського самоврядування школи, відповідно до його повноважень, встановлених Конституцією.

На референдум можуть виноситися питання внутрішнього розпорядку в школі, взаємин у колективі учнів, матеріально-технічного забезпечення; взаємовідносин вчителів і учнів; організації вільного часу, способів розподілу деяких грошових фондів тощо.

Питання референдуму потрібно формулювати таким чином, щоб виключалася можливість його множинного тлумачення, тобто, щоб на нього можна було б дати тільки однозначну відповідь, а також щоб виключалася невизначеність правових наслідків прийнятого на референдумі рішення.

Тематична дискотека – це розважальний захід пізнавально-профілактичного спрямування. Для отримання "вхідного квитка" на дискотеку висуваються певні умови, пов'язані з тематикою заходу (наприклад, дати відповідь на питання; пригадати приказку тощо).

Під час такої дискотеки можна поширювати інформацію з обраної тематики, розповідати про відомих музикантів, які постраждали або загинули внаслідок соціальних "хвороб" або про тих, які активно виступають за, наприклад, здоровий спосіб життя, безпечну поведінку, дотримання прав людини тощо. Такий захід може стати своєрідним діагностичним інструментарієм для з'ясування вже наявного рівня обізнаності учнів з суспільної проблеми [18].

3. Виховний проект: сутність та етапи проведення.

Виховний проект – педагогічна технологія, яка передбачає систему прийомів, методів, організаційних форм виховної роботи, об'єднаних спільною метою, і характеризується встановленими датами початку та закінчення виконання заходів, чітким розподілом завдань для окремих школярів чи їх груп, їхньою самостійністю й активною взаємодією.

Проектна робота дуже перспективна, оскільки в ній кожен з учасників не втрачає свого статусу активної діючої особистості, намагається зайняти в групі позицію, що відповідає його можливостям: знанням, умінням, здібностям, мисленню тощо. Це позначається на загальному формуванні індивідуального стилю дитини. Працюючи над проектом, учні спілкуються, співпрацюють і допомагають один одному, розвивають соціальні, розумові та комунікативні навички. Важливим завданням

проектування є створення таких умов під час виховного процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності [4, с. 9].

Види виховних проектів:

- довготривалі та короткотривалі (за часовим критерієм);
- трудові, екологічні, морально-орієнтаційні, естетичні тощо (за змістом виховної діяльності)

Етапи проведення виховного проекту:

I етап

З урахуванням інтересів та особливостей учнів певного класу відбувається визначення напрямку виховання, формулювання назви, мети і завдань проекту. Обґрунтовується актуальність визначеної проектної діяльності для школярів.

II етап

Зазначаються терміни початку і закінчення виховного проекту. За умови значного обсягу проектної діяльності, у ньому виділяються окремі напрями, оформлені у підпроекти. Визначаються методи та організаційні форми виховної роботи, які забезпечать реалізацію завдань проекту. Встановлюється послідовність їх виконання, визначається, за необхідності, кількість учасників у мікрогрупах і тип завдань для кожної мікрогрупи чи учня. Визначаються часові інтервали для реалізації кожного заходу, окремих етапів роботи. Важливо, щоб на перших двох етапах педагог і школярі діяли спільно, активно взаємодіяли.

III етап

Окреслюються обов'язки учасників реалізації проекту шляхом надання відповідей на окремі питання:

- а) хто відповідає за проект?
- б) хто і за що відповідає при організації конкретного виховного заходу?
- в) хто допомагає в реалізації проекту?

Відбувається попереднє консультування школярів, визначається механізм реалізації проекту. Учням пояснюються шляхи та засоби реалізації конкретних заходів. За потреби розробляються плани апробації конкретних справ, акцій та інших виховних заходів. Встановлюється ресурсне забезпечення (приблизний бюджет, ураховуючи всі види витрат, необхідних для успішної реалізації проекту). Визначається, у якій формі буде подано інформацію про хід та результати проекту.

IV. етап

Відбувається реалізація проекту, під час якої педагог постійно консультує і надає допомогу. Для етапу характерна самоорганізація роботи партнерства, тобто планування роботи без участі вчителя, наприклад, розподіл обов'язків між членами однієї групи, встановлення термінів виконання того чи іншого виду завдань, форм і послідовності звітності.

VI. етап

Організовується презентація результатів проектної діяльності. Вона може бути представлена у вигляді постера (плаката), на якому автори в оригінально подають добірки матеріалів; у формі щоденника, буклета, міні-книги, журналу; як усна доповідь з мультимедійною підтримкою на конференції; у вигляді відеофільму тощо. Після презентації має бути обговорення і груповий аналіз результатів проекту, надання порад та коментарів учителем.

У додатку М (с. 129), як приклад, подано загальну характеристику виховного проекту «Громадянин».

4. Тренінг як інноваційна форма виховної роботи зі школярами.

Тренінг – це форма групової роботи, яка забезпечує активну участь і творчу взаємодію учасників між собою і з учителем. Мета тренінгу полягає в тому, щоб учасники самі знаходили ідеї, рішення, формулювали думки, прийнятні для кожного з них. На тренінгу втрачають силу багато правил, яких учні звикли дотримуватися у школі (вставати, коли відповідаєш, сидіти

за партою, не пересідати). Однак ця форма роботи передбачає і власні правила. Ці правила затверджуються на самому тренінгу і вимагається їх дотримання.

Для учнів дуже важливе ставлення людини, яка проводить заняття, до групи в цілому та до кожного учасника зокрема. Основна функція тренера – допомагати учасникам групи самим пізнати щось нове про себе, про інших та приймати рішення про вибір конкретного стилю поведінки [15, с. 10].

Учні не сидять за партами, а сідають півколом або колом, що передбачає рівну позицію учасників і тренера. Отже, ведучий не протиставляє себе учасникам. Крім того, таке розташування сприяє зближенню учасників групи [15, с. 11]. Щоб реально вплинути на свідомість і поведінку учнів, зміст тренінгу повинен:

- бути максимально наближеним до потреб і проблем учасників;
- враховувати рівень їхнього актуального розвитку;
- орієнтуватися на формування цінностей, знань, умінь, навичок, які є основою поведінки;
- розглядати делікатні теми не ізольовано, а в контексті інших важливих проблем.

Методи, які забезпечують активну участь і взаємодію учасників всім добре відомі: робота в групах, дискусії, обговорення, мозкові штурми, рольові ігри, аналіз ситуацій, творчі конкурси.

Дискусії і обговорення можна проводити з цілим класом, але вони набагато ефективніші, коли проводяться в групах, зокрема, якщо клас великий або час обмежений. Обговорення в групах дає змогу більше дізнатися один про одного, стимулює вільний обмін думками. Для організації обговорення в групах учитель чітко формулює завдання:

- обговорити ситуацію;
- сформулювати запитання;
- запропонувати варіанти рішень;

- відрепетирувати сценку чи спосіб дії тощо.

Формувати групи можна по-різному, але не доручати це дітям. Інакше непопулярні діти можуть почуватися ображеними. Існує безліч варіантів поділу на групи. Все залежить від того, скільки груп ви хочете сформувати і по скільки чоловік. Наприклад, можна попросити учнів розрахуватись від 1 до 8, назвати по-черзі кольори веселки; роздати різні геометричні фігури, а потім зібрати їх у групи; використати для об'єднання у групи лічилку «білки, жолуді, горіхи»; «назви квітів, тварин»; розрізати декілька листівок (у залежності від необхідної кількості груп), а потім з частин скласти цілі листівки.

Після оголошення мети тренінгу треба звернутися до учасників, щоб вони письмово висловили свої очікування. Це можна зробити на звичайному ватмані або дошці. Діти можуть висловлювати такі побажання: щось дізнатися, добре провести час, поспілкуватись, чогось навчитись.

Кожен учитель може придумати свій оригінальний спосіб. Наприклад, можна намалювати гору і всі очікування учні на клейких папірцях приклеюють біля підніжжя гори. В кінці тренінгу діти вирішують, чи справдилися їхні очікування. Хтось може так і зостанеться біля підніжжя гори, хтось перенесеться на вершину гори, хтось буде посередині. Інший варіант: гриби, що ростуть навколо кошика. У кінці ті сподівання, що справдилися кладуть у кошик. Ще приклади: пташки і дерево, човник і два береги, портфель і відро для сміття, м'ясорубка.

Кожного разу тренінг закінчується ритуалом прощання. Кожний учитель може запропонувати свій ритуал прощання: по колу передається квіточка чи будь-який інший предмет і при цьому висловлюються слова подяки або добрі побажання.

Тренер має підтримувати позитивну поведінку школярів і виявляти спокійне, зважене ставлення до негативних проявів у спілкуванні учнів (суперництва, оцінок, критичних зауважень в бік когось із учасників) [14,

с. 27]. Зразок методичної розробки тренінгу представлено у додатку Н (с. 136).

2.4. Тема лекції: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КТС

Виклад змісту лекції

План:

1. Колективна творча справа як ефективна технологія виховання особистості
2. Досвід І. Іванова в організації і проведенні КТС
3. Методика організації і проведення КТС в сучасній школі.

Кожна справа — з користю, інакше — навіщо.

Кожна справа — людям, інакше — навіщо.

Кожна справа — творчо, інакше — навіщо.

Наша мета — щастя людей!

А.С. Макаренко.

1. Колективна творча справа як ефективна технологія виховання особистості.

Поняття «колективні творчі справи» (КТС) було запроваджено в середині 60-х років ХХ ст. Ігорем Петровичем Івановим, який творчо використав ідеї С.Т. Шацького, В.М. Сороки-Росинського, А.С. Макаренка.

Мета КТС – це виховання зрілої, творчої, ініціативної особистості в процесі спільної діяльності [11, с. 185].

Комплексними *завданнями* колективної творчої діяльності є: формування громадянського ставлення учнів до Батьківщини, людей, праці, самого себе, оточуючого середовища.

Колективна творча справа ґрунтується на таких *принципах*:

- колективна творча діяльність на користь і радість людям;
- участь у діяльності всіх членів колективу;

- романтичність, нестандартність форм організації діяльності;
- творча основа проведення;
- змінність лідерів;
- взаємоповага всіх учасників-виконавців колективної творчої справи;
- зацікавленість всіх членів колективу в отриманні бажаних результатів;
- розвиток взаємоконтролю та самоконтролю школярів у процесі проведення КТС.

Головна суть КТС – перехід від педагогіки взаємодії до психології дії, яка включає в себе пізнання, спілкування, посильну працю. В основі кожної колективної творчої справи лежить турбота про колектив, товаришів, оточуючих людей, яка визначається як «діяльність, що задовольняє життєво-практичні і виховні потреби». Справа колективна тому, що здійснюється як дорослими, так і дітьми, та характеризується загальною турботою про неї. Творча, оскільки відбувається пошук кращих рішень, життєво-важливих задач, тому що твориться спільно: задумується; планується; виконується; аналізується; оцінюється; корегується, не може бути догмою, шаблоном, а завжди несе елементи нового, цікавого.

У цій справі можна вирішити майже всі виховні завдання, навіть непомітно для дітей. Спільна творча справа не тільки виховує учнів, вчить їх спілкуватися, розуміти один одного, але й потім залишає свій позитивний психологічний настрій у колективі. При цьому діти розвивають свої здібності: пізнавальні, емоційно-вольові, дієві. Колективна творча справа вчить учнів (і навіть самих вихователів) жити по-справжньому в повному розумінні цього слова [11, с. 186].

Колективні творчі справи, в залежності від того, яка проявляється практична турбота, поділяють на такі види: суспільно орієнтовані, де важливу роль відіграє турбота про благополуччя власного народу, держави; трудові – турбота реалізується через працю; пізнавальні – загальна турбота носить пізнавальний характер; художні – турбота здійснюється через

художньо-естетичну творчість; спортивні – турбота спортивного, оздоровчого, туристичного характеру.

Суспільно орієнтовані КТС спрямовані на виховання у школярів громадянського ставлення до Батьківщини, умінь оцінювати суспільні події, на розвиток і формування почуттів патріотизму, поваги до своєї держави, до свого народу і його історії. Завдання вихователя – виховати громадянську активну позицію школяра, в майбутньому справжнього громадянина України.

Форми проведення таких КТС різні: свята «День знань», «9 травня», «День екології», «День Конституції», «День міста», волонтерські заходи, прес-конференції та інші.

Трудові КТС ставлять перед собою такі завдання: виховати у школярів громадянське ставлення до праці, матеріальних та духовних цінностей нашого суспільства, формувати трудову культуру учнів, уміння працювати разом, розподіляти працю між собою, закінчувати роботу, допомагати один одному.

Однією з форм проведення таких КТС можуть бути екологічні десанти, коли поряд з працею вчитель може розповісти дітям про сучасне екологічне становище, як у сучасному навколишньому світі, так і в конкретному регіоні. Дуже важливо переконувати школярів у тому, що кожен з них може зробити чистішим та кращим той куточок, де він живе, а в цілому земля і справді стане «квітучим садом».

В основі *пізнавальних КТС* лежить розвиток інтелектуальних можливостей учнів, їх пізнавального інтересу як до навчальних предметів, так і до «таємниць світу»; виховання свідомого, самостійного, оцінювального ставлення школярів до навчання; формування умінь учнів спостерігати, з'ясовувати істину. Якщо дитина не дуже добре вчиться, вона може знати багато цікавого, мати швидку реакцію. Це добра нагода утвердити себе в колективі.

Такі справи можуть проходити у вигляді турнірів-вікторин, «Брейн-рингу», «Що? Де? Коли?», усних журналів, заочних подорожей тощо.

Художні КТС, які можуть мати різноманітні організаційні форми, дозволяють цілеспрямовано розвивати художньо-естетичні смаки, ідеали дітей; формувати потребу відкривати прекрасне іншим людям, зберігати прекрасне; пробуджувати бажання спробувати себе в творчості; збагачувати внутрішній світ людини. Під час художніх КТС, в яких є можливість поєднати інсценізацію, декламування віршів, різні види образотворчого та музичного мистецтва, танців, школярі отримують нагоду застосування знань, умінь, навичок, отриманих на уроках літератури, мистецтва, а також позакласних і позашкільних заняттях.

Спортивні КТС сприяють зміцненню здоров'я школярів, загартовуванню організму, підвищують працездатність, формують рухові уміння та навички, розвивають фізичні якості, виховують волюві та моральні якості, в цілому сприяють оволодінню школярами фізичною культурою.

Ці справи можна реалізувати у вигляді «Веселої спартакіади», «Спортивних змагань», «Козацьких розваг» тощо [11, с. 188].

Усі розглянуті види КТС дуже потрібні для розвитку сучасної школи, оскільки спрямовані на всебічний розвиток особистості школяра.

2. Досвід І. Іванова в організації і проведенні КТС.

Методика організації і проведення КТС була розроблена І. Івановим в 1956 – 1959 роках. Практична апробація методики та її вдосконалення відбувались завдяки активній діяльності старших піонер-вожатих Палацу піонерів м. Ленінград (сучасний Санкт-Петербург). У 1956 році вони об'єдналися у єдиний колектив «Союз ентузіастів» (СЕН). У цей союз входило близько 20 осіб, ядро його складали: М.В. Жежко (аспірант Ленінградського науково-дослідного інституту), Л.Г. Борисова (ст. піонервожата школи № 317), Н.А. Сич (ст. піонервожата школи № 157),

І.А. Новогрудська (ст. піонервожата школи № 321), Е.В. Машеніна (ст. піонервожата школи № 189), В.П. Пік (вихователь школи інтернату), І.В. Лаврова (ст. піонервожата школи № 316).

Два роки інтенсивної роботи цього колективу були для Ігоря Петровича найважливішим етапом у житті. Саме в СЕНі народилася методика колективної організації діяльності. Членами СЕНа була відпрацьована методика розвідки справ на користь і радість людям; по деталях, по крихтах поступово складалася логіка колективного планування; з'являлися різні прийоми поточної організації діяльності в загоні і дружині; було з'ясовано особливе значення організаційної структури колективу і обґрунтована виключна роль ланки як мікроколективу. Завершенням логічного ланцюжка стало обґрунтування ролі колективного аналізу, з'явилося переконання в його моральній силі. Колективний аналіз виконаної роботи став джерелом морального зростання відносин у колективі. Логічний ряд такої організації діяльності загону дозволяв реально, життєво-практично проявляти ініціативу [24].

Методика отримувала все більш чіткі характеристики і члени Сена прийняли рішення оформити свої дослідницькі матеріали в пропозиції щодо вдосконалення діяльності піонерської організації. Робота над цим документом виявила ряд проблемних місць, перш за все пов'язаних з тим, що методика реалізовувалася тими, хто її розробляв, і не мала досвіду широкого застосування. Широку практичну апробацію разом з Ігорем Петровичем намагалися здійснити Л. Г. Борисова і Ф. Я. Шاپіро, які перейшли з вожатської роботи у своїх школах у Будинок піонерів і школярів Фрунзенського району. Ідея, запропонована І. Івановим, проста: якщо піонерська організація – це організація самих дітей, отже, потрібно знайти способи озброїти дітей методикою організації діяльності піонерського загону, дорослі повинні зайняти позицію старших товаришів, які разом із дітьми будують життя колективу. Ця ідея почала реалізовуватися в школі

активу, яка через деякий час стане Комуною юних фрунзенців (КЮФ). Розвиток КЮФа не був легким і безхмарним. Це був цілісний, унікальний за задумом і новизною, педагогічний експеримент, де перетворення життя, поліпшення життя за допомогою конкретних справ на користь і радість людям стало усвідомленою потребою самих дітей. Комуна діяла в реальному житті з усіма властивими їй проблемами. Поступово склався образ життя, який стали називати комунарським, діти відміряли вчинки законами, прийнятими в комуні, аналіз отримував оцінку в залежності від того, як діяли «по-Комунарськи» чи ні. Пошуки найбільш вдалої форми для освоєння нового досвіду спонукали Ігоря Петровича використовувати досвід першого табору скаутів на острові Броунсі. Природно, що говорити про це відкрито в той час було неможливо. Табірний збір дав ефект такої сили, що став з часом основною формою життя комунарських колективів [24].

Розробка методики, за якої піонерська організація дійсно стала організацією самих дітей, а не за дітей і не для дітей, отримала цілісний вигляд. В її основі лежало моральне завдання турботи про людей, вона проста і доступна розумінню людини будь-якого віку. Здійснювати турботу можна колективними творчими справами, які приносять людям радість і користь. Розробляти такі справи потрібно спираючись на логічний ланцюжок колективної організаторської діяльності. Оформивши ідею в відповідний за формою документ, члени СЕНу звернулися з ним до Центральної Ради ВПО ім. В. І. Леніна. На жаль, на засіданні Ради ВПО Ігор Петрович і його однодумці не змогли відстояти запропоновану ними програму діяльності, донести той спосіб життя піонерської організації, який народився в Комуні юних фрунзенців.

Наступним етапом розвитку методики стало її використання в дитячих оздоровчих таборах. У 1962 році в таборі «Орлятко» був створений загін комсомольців-старшокласників, в якому з 50 чоловік троє були комунарами, які приїхали з КЮФа. Троє вожатих теж були з КЮФа (В. Малов, І. Леонова,

Л. Балашкова). Це дозволило створити в різних містах «комунарські секції». Наступного літа 1963 року вже 500 старшокласників зустрілися в цьому таборі.

У 1963 році І. П. Іванов пішов з Комуни юних фрунзенців. Таке рішення Ігора Петровича приголомшило і дітей, і однодумців, і його самого. Був втрачений науковий і життєвий сенс. Ігор Петрович тоді практично ні з ким не спілкувався. У самого педагога на той момент зростало вже дві доньки, для яких необхідно було створити нормальний світ дорослішання, Ігор Петрович занурився в сімейну педагогіку, переносив деякі ідеї комуни на життя і побут власної сім'ї. У родині було чергування доручень, випускався рукописний журнал, вони багато подорожували, у сім'ї панував культ книги і музики [24].

У 1961 році педагог і вчений погодився на пропозицію стати деканом факультету педагогіки в Ленінградському державному педагогічному інституті ім. А. В. Герцена. На новому місці роботи він загорівся ідеєю створення великої Комуни. І. П. Іванов тепер хотів йти іншим шляхом і зосередив увагу на оволодінні методикою студентами. Пам'ятаючи свою принципову позицію про те, що методику неможливо освоїти тільки на словах, він створює Комуну імені Макаренка (КіМ). Разом з цим колективом Ігор Петрович здійснював науковий пошук до останніх днів свого життя. Разом з КіМом він започаткував видання Комунарської Енциклопедії Макаренківської Методики. Першою з цієї серії була книга «Колективні творчі справи Комуни імені Макаренка». Потім була створена серія методичок під загальною назвою «Пошук. Боротьба. Дружба». Педагогом відпрацьовувалася методика проведення свята в шкільному колективі, оскільки свято є найбільш зрозумілою і доступною формою закріплення морального досвіду поколінь. Багато сил приділялося розробці методики організації виховного процесу за тематичними періодами. Однак головною проблемою, над осмисленням ролі якої він працював, була проблема виховних відносин.

Вона стала основою докторської дисертації, яку Ігор Петрович захистив в 1971 році [24].

У 1980-тих роках Ігор Петрович активно публікується. У 1982 році виходить його книга «Виховувати колективістів», з'явилося кілька статей в журналах «Вожатий», «Сім'я і школа», «Виховання школярів», «Педагогіка». Розпочата перебудова дозволила «відкрити» педагогів-новаторів, серед яких був і Ігор Петрович Іванов. Як зазначає Л. А. Іванова, «на початок 1987 року інтерес до комунарської методики незвичайно виріс, ледь познайомившись з основами колективних творчих справ, педагогічні об'єднання у різних містах країни, вже проголошували себе комунами, при цьому сама комунарська методика нерідко перекручувалася, здебільшого через недосвідченість, незнання, а іноді і свідомо» [3, с. 82].

У 1987 році в Ленінграді відбувся Всесоюзний з'їзд послідовників І.П. Іванова, на якому був проведений семінар на тему «Методика І.П. Іванова – розвиток ідей і досвіду А.С. Макаренка». У січні 1989 року Ігор Петрович був обраний дійсним членом Академії педагогічних наук СРСР. У Щорічнику АПН з'явилися дві його статті: «Структура цілісної системи виховання» і «Виховує діяльність і виховний вплив». Здавалося, настає новий період творчої діяльності, але 9 серпня 1992 року Ігоря Петровича не стало. Поховали його на Волковому цвинтарі [24].

3. Методика організації і проведення КТС у сучасній школі.

Колективна творча справа проходить у декілька етапів.

І. Попереднє планування справи – визначення виховних завдань.

Алгоритм дії вихователів та вихованців:

- вчителі, батьки, старшокласники визначають виховні завдання, які будуть вирішувати під час проведення КТС, розповідають про неї, про необхідність її організації на сучасному етапі;
- співбесіда (питання задають школярі, відповідають вчителі, батьки, старшокласники);

- сумісне обговорення обраної КТС, місце її проведення, залучення учасників, визначення організаторів-помічників.

II. Колективне планування КТС школярами.

Алгоритм дії вихованців:

- кожен учень продумає, як цікаво та оригінально вирішити поставлене завдання та висловлює свої думки в мікроколективі;
- у мікроколективах відбираються цікаві, нестандартні думки щодо проведення КТС;
- у колективі вислуховуються думки представників мікроколективів, відбираються кращі;
- створюється загальний проект КТС;
- обирається рада справи [11, с. 188].

III. Підготовка КТС.

Взаємне обговорення кращих варіантів проведення КТС.

IV. Проведення КТС.

Мобілізація сумісних сил та виконання КТС,

V. Підведення підсумків КТС.

Аналіз оцінювання зробленого самими учасниками КТС.

VI. Корегування КТС.

Обговорення з приводу зроблених зауважень, урахування їх та вироблення подальших рекомендацій щодо проведення КТС.

При проведенні КТС необхідно враховувати наступні умови:

- КТС повинна відповідати сучасним умовам;
- дотримання послідовності етапів виконання КТС;
- урахування вікових та індивідуальних особливостей школярів.

Під час організації та проведення КТС учителі повинні дотримуватися таких порад:

- учитель має бути безпосередньо зацікавленим в КТС та брати уній участь;

- уважно вислуховувати всі пропозиції учасників КТС;
- необхідно думати разом з дітьми, переконувати та пояснювати доступно, ясно, до кінця все зрозуміло;
- не нав'язувати свої думки;
- тон розмови має бути доброзичливий, ввічливий, дружній;
- не повинно бути «улюбленців» у виконанні КТС – всі діти рівні, всі виконують все добре в міру своїх можливостей;
- корегувати слід не ображаючи учнів;
- якомога ширше застосовувати метод заохочення (не боятися похвалити дитину декілька разів) , та ні в якому разі не застосовувати метод покарання за невиконане завдання;
- стимулювати школярів до виконання КТС;
- допомагати всім учасникам КТС.

Таким чином, організація КТС сприяє розвитку особистості школяра, підвищує його пізнавальну активність [11, с. 189]. Приклад методичної розробки колективної творчої справи представлено у додатку П (с. 145).

III. СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

3.1. Тема заняття: Класний керівник. Завдання, форми та методи виховної роботи в школі. Планування виховної роботи класного керівника

Очікувані результати заняття

Після заняття студенти мають **знати**: зміст діяльності класного керівника, завдання його роботи, функції, права і обов'язки; основні завдання, форми та методи виховної роботи в школі; структурні елементи, види планів виховної роботи класного керівника, вимоги до нього; методику проведення діалогічних форм виховання.

уміти: аргументовано висловлювати свою думку, складати якісні виховні плани різних видів, готувати методичну розробку диспуту та проводити його.

Обладнання: плакати, відеозаписи, роздруківки цитат.

План:

1. Бесіда на тему: «Класний керівник: основні завдання роботи, функції, права і обов'язки».
2. Завдання з теми: «Форми та методи організації виховної роботи».
3. Бесіда на тему: «Планування виховної роботи класним керівником».
4. Конкурс студентських планів виховної роботи.
5. Бліц-опитування з теми: «Діалогічні форми та методи виховання: бесіда, диспути, дискусії, полеміка, дебати».
6. Організація та проведення диспуту на обрану тему.

Хід заняття

1. Бесіда на тему: «Класний керівник: основні завдання роботи, функції, права і обов'язки».

- 1) Дайте визначення поняттю «класний керівник».
- 2) Назвіть основні завдання роботи класного керівника.

3) Схарактеризуйте основні функції класного керівника.

- 1) Якими правами володіє класний керівник?
- 2) Які обов'язки має класний керівник?

2. Завдання з теми: «Форми та методи організації виховної роботи».

Визначте і обґрунтуйте доцільність використання індивідуальної, групової та масової форм виховної роботи під час проведення конференції, бесіди, тематичного вечора, вечора запитань і відповідей, розважального вечора або ранку, зустрічі з видатними людьми, конкурсу, усного журналу, квесту, свята, години спілкування, екскурсії, походу, тренінгу.

3. Бесіда на тему: «Планування виховної роботи класним керівником».

- 1) Поясніть термін «планування виховної роботи».
- 2) Які види виховних планів вам відомі та чим вони відрізняються?
- 3) Які структурні елементи включає план виховної роботи класного керівника?
- 4) Розкрийте структурні елементи плану виховної роботи класного керівника.
- 5) Які основні вимоги висуваються до плану виховної роботи класного керівника ?

4. Конкурс студентських планів виховної роботи.

Методичні вказівки: студентів заздалегідь об'єднують у пари та озвучують завдання до семінару: скласти план виховної роботи класного керівника на листопад». Кожна пара студентів обирає собі клас та розробляє план з урахуванням усіх вимог. Двоє студентів, обрані відкритим голосуванням академічної групи, будуть допомагати викладачеві оцінювати представлені розробки планів.

Проведення конкурсу: члени журі (викладач та двоє студентів) оголошують початок та займають свої місця. Студенти по чергову демонструють свої розробки планів і доводять їх доцільність та повноцінність. Свої думки щодо плану та його презентації висловлюють

студенти групи, студенти-судді, а викладач підсумовує сказане та дає короткий аналіз плану. Завершується конкурс підведенням підсумків та оголошенням переможців.

Оцінювання: проводиться студентами та викладачем на основі висвітлених в лекції вимог до планування виховної роботи класним керівником.

5. Бліц-опитування з теми: «Діалогічні форми та методи виховання: бесіда, диспути, дискусії, полеміка, дебати».

Продовжіть речення:

- ✓ Дискусія, бесіда, диспут, полеміка, дебати відносяться до ...
- ✓ Бесіда – це ...
- ✓ Основна відмінність між дискусією і диспутом полягає в...
- ✓ Полеміка – це ...
- ✓ Дебати – це ...

8. Організація та проведення диспуту на обрану тему.

Методичні вказівки: студенти заздалегідь отримують завдання розробити та провести диспут на суспільно важливу тему, що затверджується викладачем (але не формулюється, адже це також критерій оцінювання), також їм необхідно продумати оформлення приміщення, підготувати плакати, відеозаписи, роздруківки цитат та ін.

Проведення диспуту: студенти самостійно розподіляють ролі, формулюють тему, встановлюють правила та проводять диспут, а викладач аналізує та оцінює загальне проведення, дотримання правил, тощо (за представленими в лекції критеріями).

Оцінювання: вчитель пропонує студентам самостійно проаналізувати та оцінити власну роботу, на основі самоаналізу виставляються оцінки.

3.2. Тема заняття: Організація та проведення квестів, свят, КВК, усних журналів, екскурсій

Очікувані результати заняття

Після заняття студенти мають **знати**: методику та особливості підготовки і проведення квестів, свят, КВК, усних журналів, екскурсій.

уміти: працювати в командах та дослухатися до думки кожного з учасників, розробляти план підготовки і проведення усного журналу, здійснювати методичний аналіз фрагментів виховних заходів, імпровізувати у ході гри.

Обладнання: маршрутний лист гри, картки з завданнями.

План:

1. Бесіда на тему: «Методика підготовки і проведення квесту».
2. Проведення квесту.

Хід заняття

1. Бесіда на тему: «Методика підготовки і проведення квесту».

- 1) Що представляє собою квест як форма виховної роботи?
- 2) Які переваги має квест у порівнянні з іншими формами виховання школярів?
- 3) Схарактеризуйте етапи проведення квесту.

2. Проведення квесту.

Методичні вказівки: попередньо готуються 4 представники групи, відповідальні за окремі станції. Інших студентів об'єднують у дві команди, кожна з яких отримує маршрутний лист. Квест складається зі станцій (відвідування кожної з перших 4 станцій триває 10 хвилин, 5 станції – 15 хвилин). Команди самостійно слідкують за часом, відведеним для виконання одного завдання. Перехід на наступну станцію здійснюється тільки після якісного розв'язання відповідного завдання попередньої станції або як автоперехід після закінчення відведеного для виконання завдання часу.

Проведення квесту.

Станція №1 «Міжнародні та державні свята»

Завдання: встановити відповідність між назвами свят та їх типом, висвітлити методiku підготовки обраного за власним бажанням свята.

Народні свята	1. День Конституції України
	2. День святого Валентина
	3. Івана Купала
	4. Масляна
	5. Міжнародний жіночий день
Українські державні свята	6. Різдво Христове
	7. Святвечір. Коляда
	8. Трійця

Станція №2 «Клуб веселих та кмітливих»

Завдання: підготувати педагогічний Stand Up у жартівливій формі з тем на вибір:

- 1) Перший урок студента-практиканта;
- 2) Техніка мовлення вчителя.

Станція №3 «Організація і проведення екскурсій для школярів»

Завдання: ознайомитись з описом проведення виховного заходу і відповісти на запитання.

Опис екскурсії на природу (6 клас).

На початку екскурсії вчитель повідомляє дітям про її проведення, маршрут (2 км) та тривалість (2 год). Вихователь, прийшовши на луг, розглядає місцевість, визначає її особливості. Разом з дітьми милується лугом і читає вірші. Дозволяє кожному знайти квітучу рослину (найкрасивішу). Але не попереджає, що рвати їх не можна.

По черзі діти розглядають кожну рослину, згадують і уточнюють назву, визначають особливості стебла, листя, квіток, порівнюють їх. Педагог підводить дітей до судження про різноманітність і красу лугових рослин.

Потім, вибравши 3-4 рослини, які зустрічаються і на лісових галявинах (наприклад, гвоздику, лугову герань та інші), задає питання: «Де ви ще бачили ці рослини?» Після цього пропонує подумати, чому ці рослини можна побачити на луках всюди, а в лісі тільки на світлих, сонячних галявинах. Цими та подібними питаннями вихователь підводить дітей до висновку, що на луках ростуть рослини, яким потрібно багато світла і сонця.

Запитання: Чи врахував викладач вікові особливості учнів при складанні маршруту та підготовці до екскурсії? Вкажіть методичні помилки в проведенні екскурсії. Якими правилами поведінки в природі знехтували вчитель і діти? Під час проведення екскурсії, на ваш погляд, превалювала дидактична чи виховна мета? Про що це свідчить?

Станція №4 «Усний журнал»

Завдання: розробити план підготовки і проведення усного журналу з тем на вибір: «Здоров'я – це скарб», «У світі професій», «З чого починається Батьківщина?».

Перемогу отримує та команда, яка першою виконає завдання усіх станцій.

3.3. Тема заняття: Підготовка та проведення конкурсів, конференцій, круглих столів, зустрічей, інноваційних форм виховної роботи в школі

Очікувані результати заняття

Після заняття студенти мають **знати**: методику підготовки і проведення конференції, «круглого столу», зустрічі, конкурсу, тренінгу, виховного проекту; особливості організації колажу, флеш-мобу, екологічного десанту, тематичного вечору, класних зборів, відкритого мікрофону, шкільного референдуму, тематичної дискотеки.

уміти: співпрацювати в командах, готувати методичну розробку виховного проекту та її аналізувати, проводити фрагмент тренінгу.

Обладнання: великий аркуш паперу формату А 1 з комірками для запитань і завдань.

План:

1. Проведення конкурсу.

Хід заняття

Методичні вказівки до проведення конкурсу: група студентів об'єднується у дві команди. Викладач виступає в якості організатора та журі конкурсу. Оцінювання ведеться у балах, які записуються на дошці. Виграє та команда, яка набирає більшу кількість балів сумарно за всі конкурси.

І Раунд. «Дешифрувальник»

Інструкція до проведення раунду: перед командами розташований ватман, на якому прикріплені 25 комірок з відповідною кількістю балів (5 комірок по 1 балу, 5 – по 2, 5 – по 3, 5 – по 4, і 5 – по 5). Під кожною коміркою зашифроване певне запитання. Зі збільшенням кількості балів відбувається ускладнення завдання. За неправильну відповідь запитання переходить до команди-суперниці, і якщо вона дає правильну відповідь, то отримує на 1 бал більше, ніж зазначено на комірці. Якщо відповідь неправильна – 0 балів. На обміркування кожного запитання команді надається 1 хвилина. Протягом раунду журі підраховує бали кожної команди і записує на дошці. Змагання розпочинає та команда, яка перемогла в жеребкуванні.

Завдання раунду.

Завдання на 1 бал:

1. Різноманітна діяльність учителів та вихователів, спрямована на виховання учнів і здійснювана в позанавчальний час (*позакласна виховна робота*).

2. Ця форма виховної роботи передбачає, що спеціаліст розглядає сутність проблеми, а потім відповідає на питання, в основному проводиться як рольова гра (*прес-конференція*).
3. Під час проведення цієї форми виховної роботи до колективу школярів запрошуються гості (*зустріч*).
4. Ця форма виховної роботи передбачає змагання, яке проводиться серед окремих учнів, груп, колективів. Зазвичай вона уміщує декілька турів, етапів або раундів (конкурс).
5. Найчастіше ці заходи присвячуються повсякденним проблемам життя класу (класні збори).

Завдання на 2 бали:

1. Ця форма виховної роботи має такі види: теоретична, читацька, підсумкова та інші (конференція).
2. Цей захід має вигляд спонтанного дійства. Важливою умовою проведення є заборона збиратися або привертати увагу на місці до акції (флешмоб).
3. Назвіть форму виховної роботи, за якої учитель подає пропозицію, вмотивовує дітей на проведення заходу, визначає разом із учнями територію, місця, які потребують допомоги, організує рекламування події, розподіляє обов'язки, визначає термін (екологічний десант).
4. Зазвичай, для цих заходів готують таблички з прізвищем «запрошених», їх «займаною посадою», а для «журналістів» – бейджі, на яких зазначені підрозділи ЗМІ (прес-конференції).
5. Під час цієї форми виховної роботи учні створюють плакати з підібраних малюнків, вирізок, ілюстрацій, цитат (колаж).

Завдання на 3 бали:

1. Важливою умовою організації цієї організаційної форми є наявність спірного питання і розташування учасників по колу обличчям одне до одного, щоб процес спілкування відбувався «очі в очі» (круглий стіл).

2. Це педагогічна технологія, яка передбачає систему прийомів, методів, організаційних форм виховної роботи, об'єднаних спільною метою, і характеризується встановленими датами початку та закінчення виконання заходів, чітким розподілом завдань для окремих школярів чи їх груп, їхньою самостійністю й активною взаємодією (виховний проект).

3. Кожного разу ця форма виховної роботи закінчується своєрідним ритуалом прощання (тренінг).

4. Завдяки участі у цьому заході учні вчаться користуватися виборчим правом (шкільний референдум).

5. Щоб розпочати цю форму виховної роботи потрібен «вхідний квиток» (тематична дискотека).

Завдання на 4 бали:

1. Який етап виховного проекту включає визначення методів та організаційних форм виховної роботи, які забезпечать реалізацію завдань проекту? (III етап)

2. Одне з головних правил організації цієї форми виховної роботи: не викликати агресивної реакції, не порушувати законів і моральних засад, не показувати ніяких політичних поглядів (флешмоб).

3. Виступи, передбачені цією формою виховної роботи, можуть бути побудовані за схемою: "Теза – аргумент – ілюстрація" (відкритий мікрофон).

4. Під час проведення цієї форми виховної роботи застосовують такі методи: дискусії, мозкові штурми, рольові ігри, аналіз ситуацій тощо (тренінг).

5. Цей захід проводить староста класу. Відкритим голосуванням обирається голова і секретар, оформлюється протокол (збори класу).

Завдання на 5 балів:

1. Визначте основне правило формування груп для тренінгу. Наведіть приклади не менше 5 способів для їх формування.

2. Схарактеризуйте види конференцій, які найчастіше проводяться з виховною метою.

3. Розкрийте виховне значення проведення такої форми виховної роботи як зустріч.
4. Запропонуйте п'ять оригінальних способів представлення очікувань учасників тренінгу.
5. Розкрийте виховне значення проведення тематичних дискотек.

II Раунд. «Методист»

Інструкція до проведення раунду: попередньо кожній команді було задано домашнє завдання. Команди повинні були підготувати методичні розробки виховних проєктів екологічного (I команда) та естетичного (II команда) спрямування. Протягом раунду кожна команда ознайомлює присутніх із власною методичною розробкою і намагається здійснити об'єктивний аналіз розробки команди-суперниці. Зміст методичної розробки оцінюється в 6 балів, аналіз – у 3.

III Раунд. «Тренер»

Інструкція до проведення раунду: попередньо кожна команда мала підготуватись до проведення фрагменту тренінгу (10-15 хв.), яке оцінюється у 6 балів.

Підводяться підсумки заняття.

3.4. Тема заняття: Індивідуальна робота класного керівника з різними категоріями дітей

Очікувані результати заняття

Після заняття студенти мають **знати**: категорії дітей, які навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах; особливості роботи класного керівника зі школярами, які мають особливі освітні потреби, які виховуються у неповних сім'ях; сутність поняття, типи і причини виникнення девіації, шляхи пропедевтичної та корекційної виховної роботи класного керівника.

уміти: висловлювати і аргументувати власну думку, з повагою ставитись до опонентів, аналізувати проблемні педагогічні ситуації, виявляти власні акторські здібності.

Обладнання: дидактичні картки, зображення сітки кросворду.

План:

1. Основні категорії школярів.
2. Робота класного керівника з дітьми, які мають особливі освітні потреби.
3. Особливості роботи класного керівника з дітьми з неповних сімей.
4. Поняття, типи і причини виникнення девіації, шляхи роботи з дітьми девіантної поведінки
5. Шляхи попередження відхилень у поведінці дітей.

Хід заняття

1. Основні категорії школярів

Бесіда

- 1) Як ви розумієте поняття «категорія»?
- 2) Назвіть відомі вам категорії дітей, які навчаються у школі.

2. Робота класного керівника з дітьми, які мають особливі освітні потреби.

Бесіда

- 1) Що таке інвалідність?
- 2) Яку термінологію використовують по відношенню до дітей з інвалідністю?
- 3) У чому полягає сутність інклюзивної освіти?
- 4) Розкрийте вимоги до виховання дітей з особливими освітніми потребами.
- 5) Висвітліть основні напрями роботи класного керівника в умовах інклюзивної освіти.

Міні – диспут на тему «Інклюзивне навчання: за і проти»

Студенти об'єднуються у дві команди: «за» і «проти». У результаті диспуту мають бути встановлені позитивні та негативні сторони навчання в умовах інклюзії.

Переваги інклюзивного навчання:

- ✓ завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей;
- ✓ ровесники відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами;
- ✓ оволодіння новими вміннями та навичками відбувається функціонально;
- ✓ навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей;
- ✓ у дітей є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками й участі у громадському житті.

Недоліки:

- ✓ недосконалість законодавства у галузі освіти, що зумовлює відсутність механізмів розвитку та фінансування системи інклюзивного навчання;
- ✓ недостатнє матеріально-технічне та кадрове забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів (відсутність спеціального допоміжного навчального обладнання, спеціально розроблених навчальних методик та програм інклюзивного навчання, недостатня чисельність спеціально підготовлених фахівців для роботи з інвалідами);
- ✓ непристосованість будівель загальноосвітніх навчальних закладів (у т.ч. всередині) для безперешкодного доступу до них учнів із різними нозологіями захворювання;

- ✓ недостатня психологічна готовність учнів та педагогів до спільного навчання із особами з інвалідністю.

3. Особливості роботи класного керівника з дітьми з неповних сімей

Виступ студента з доповіддю «Особливості роботи класного керівника з дітьми з неповних сімей»

Кейс-метод

Методичні вказівки: студентам необхідно об'єднатись у чотири групи. Кожній групі дається картка з проблемною ситуацією і запитанням, на яке необхідно відповісти. Час на обговорення – 10 хв.

Картка № 1

Ви – класний керівник 8 класу. У вашому класі є хлопчик Сергій. Батьки його розлучились. Зараз він живе з мамою. Після розлучення, батько хлопчика перестав брати участь у його вихованні, а лише сплачує аліменти. Через це успішність і поведінка Сергія значно погіршилися. На уроках він неуважний, на нього почали скаржитись вчителі. Ви декілька разів викликали його матір до школи, але вона сама не знає, що трапилось з її сином.

Яких заходів вам необхідно вжити, щоб покращити поведінку хлопця?

Картка № 2

Ви класний керівник 8 класу. У вашому класі є дівчинка Марина. Вона зростає у неповній сім'ї матері – одначки. Марина ніколи не знала свого батька. Дівчинка має проблеми у спілкуванні з однолітками – у неї дуже багато комплексів, тому що вона не може собі дозволити гарно вдягатись, відвідувати гуртки, їсти смачну їжу. Через це над нею жартують однокласники. Мати зовсім не займається вихованням доньки, бо працює на декількох роботах, щоб покращити дуже складне матеріальне становище сім'ї.

Що вам необхідно зробити, як класному керівнику, задля покращення становища Марини та її матері?

Картка № 3

Ви – класний керівник 9 класу. У вашому класі навчається хлопчик Олег. Батько Олега загинув, коли йому було 13 років. Після смерті батька, його вихованням займається мати. Поведінка хлопця завжди була нездовільна, але останнім часом він зовсім втратив контроль над собою, зв'язавшись з поганою компанією. Він місяцями не з'являється в школі, а одного разу прийшов на уроки у нетверезому стані. Ви кілька разів викликали матір до школи, але марно. Олег не слухає її.

Яких заходів вам необхідно вжити, щоб змінити ситуацію?

Картка № 4

Ви – класний керівник 8 класу. У вашому класі навчається дівчинка Олена. Її батьки розлучились. Зараз вона живе з мамою. Після розлучення батько регулярно виплачує аліменти і хоче продовжувати брати участь у вихованні дочки, але мати категорично проти цього. Вона не дозволяє Олені бачитись з батьком і навіть дзвонити йому, пояснюючи це тим, що він їх покинув заради іншої жінки. Такою поведінкою вона налаштовує доньку проти батька. Олена, яка не погоджується з позицією матері, почала бунтувати: прогулювати школу, перестала виконувати будь-які домашні завдання, стала грубіянити вчителям.

Як вам необхідно вчинити, щоб урегулювати цю ситуацію?

4. Поняття, типи і причини виникнення девіації, шляхи роботи з дітьми девіантної поведінки

Бесіда

- 1) Що таке девіація, девіантна поведінка?
- 2) Рокрийте причини виникнення девіацій.
- 3) У чому полягає суть роботи з дітьми девіантної поведінки?
- 4) Назвіть основні шляхи роботи з дітьми означеної категорії?
- 5) Охарактеризуйте основні етапи перевиховання дитини.

Розгадування кросворду

По горизонталі:

1. Поведінка, що заперечує загальним нормам чи визнаним шаблонам (девіантна).
2. Одна з форм девіантної поведінки з формуванням прагнення до втечі від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану через вживання деяких речовин чи постійну фіксацію уваги на певних видах діяльності (адиктивна).
3. Тип девіантної поведінки зумовлений патологічними змінами характеру, які сформувались у процесі виховання: розладами особистості (психопатії), явно вираженими акцентуаціями характеру, невротичним розвитком особистості (патохарактерологічний).
4. Що відбувається з рисами характеру людини при патохарактерологічному типі девіантної поведінки? (дисгармонія)
5. Один із соціальних стресових факторів, що призводить до виникнення девіацій (алкоголізм).

По вертикалі:

1. Девіантна поведінка, яка у крайніх своїх проявах є діями, що тягнуть за собою кримінальне покарання (делінквентна).
2. Тип девіантної поведінки який ґрунтується на психопатологічних симптомах чи синдромах, що є проявами тих чи інших психічних захворювань (психопатологічний).
3. Здібності, що значно перевищують середньостатистичні та призводять до розвитку девіантної поведінки (гіперздібності).
4. Один із мотивів виникнення патохарактерологічного типу девіантної поведінки (образливість).
5. Приклад девіації, зумовленої гіперздібностями людини (талант).

Рольова гра «На уроці математики»

Методичні вказівки: викладач є керівником і координатором проведення гри. Під час роботи студентів над аналізом ситуації, виконує

роль консультанта. Викладач запрошує за бажанням двох учасників для інсценізації. Їм пропонується картка з ситуацією, яку необхідно обіграти. На підготовку дається 3 хвилини. Після проведення інсценізації відбувається колективне обговорення запитань, поданих в кінці картки, розігрується в ролях педагогічно правильно змінена ситуація на уроці математики.

Картка

Учитель: Ну что, Петров? Что же мне с тобой делать?

Петров: А что?

Учитель: Весь год ты ничего не делал, ничего не учил. Что тебе ставить в ведомости, прямо не знаю.

Петров (угрюмо глядя в пол): Я, Иван Иванович, научным трудом занимался.

Учитель: Да что ты? Каким же?

Петров: Я решил, что вся математика наша неверна и ... доказал это!

Учитель: Ну и как же, товарищ великий Петров, вы этого добились?

Петров: А-а, что там говорить, Иван Иванович! Я же не виноват, что Пифагор ошибался и этот ... Архимед!

Учитель: Архимед?

Петров: И он тоже, ведь говорили, что три равно только трём.

Учитель: А чему же ещё?

Петров (торжественно): Это неверно! Я доказал, что три равно семи!

Учитель: Как это?

Петров: А вот, смотрите: $15 - 15 = 0$. Верно?

Учитель: Верно.

Петров: $35 - 35 = 0$ - тоже верно. Значит, $15 - 15 = 35 - 35$. Верно?

Учитель: Верно.

Петров: Выносим общие множители: $3(5-5) = 7(5-5)$. Верно?

Учитель: Точно.

Петров: Хе-хе! $(5-5) = (5-5)$. Это тоже верно!

Учитель: Да.

Петров: Тогда всё вверх дном: $3 = 7$!

Учитель: Ага! Так, Петров, дожили.

Петров: Я не хотел, Иван Иванович. Но против науки ... не погресишь!

Учитель: Понятно. Смотри: $20-20 = 0$. Верно?

Петров: Точно!

Учитель: $8-8 = 0$ - тоже верно. Тогда $20-20 = 8-8$. Тоже верно?

Петров: Точно, Иван Иванович, точно.

Учитель: Выносим общие множители: $5(4-4) = 2(4-4)$. Верно?

Петров: Верно!

Учитель: Тогда всё, Петров, ставлю тебе «2»!

Петров: За что, Иван Иванович?

Учитель: А ты не расстраивайся, Петров, ведь если мы разделим обе части равенства на $(4-4)$, то $2=5$. Так ты делал?

Петров: Ну, допустим.

Учитель: Вот я и ставлю «2», не всё ли равно. А?

Петров: Нет, не всё равно, Иван Иванович, «5» лучше.

Учитель: Возможно, лучше, Петров, но пока ты этого не докажешь, у тебя будет двойка за год, равная, по-твоему, пятёрке!

Допоміжні запитання: 1) Як ви вважаєте, чи є поведінка учня в данній ситуації девіантною? Чому? 2) Чи правильно вчинив учитель з учнем?

5. Шляхи попередження відхилень у поведінці дітей.

Бесіда

1) Які умови забезпечують ефективність профілактики девіантної поведінки?

2) Які виокремлюють шляхи попередження відхилень у поведінці дітей?

Підведення підсумків заняття.

Рекомендована література для підготовки до семінару:

1. Бессонова Т. П. Особенности развития ребенка в неблагополучной семье. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. № 1. С. 39-42
2. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки: курс лекцій. К.: МАУП, 2006. 88 с.
3. Гурнік Л. Сучасні вимоги до виховання дітей з особливими освітніми потребами URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/19910-suchasni-vimogi-do-vixovannya-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebam.html> (дата звернення: 05.02.2017).
4. Кушнірук Н. Основи корекційної роботи з учнями, які мають особливості психофізичного розвитку. URL: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/osnovi-korektsiinoyi-roboti-z-uchnyami-yaki-maiut-.html>. (дата звернення: 05.02.2017).
5. Шевців З. М. Основи соціально-педагогічної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: ЦУЛ, 2012. 246 с.

3.5. Тема заняття: Зміст, форми та методи роботи учнівського самоврядування

Очікувані результати заняття

Після заняття студенти мають **знати**: значення і функції шкільного самоврядування; типові проблеми в організації роботи шкільного самоуправління; зміст, форми і методи роботи шкільного самоуправління, його структуру; принципи організації взаємодії шкільного самоуправління із педагогічним колективом.

уміти: висловлювати і доводити власну думку, аналізувати педагогічні ситуації, аналізувати моделі учнівського самоврядування.

Обладнання: дидактичні картки, 4 аркуші форматом А 3 зі схемами моделей самоврядування, 4 аркуші формату А3, які поділені вертикальною

лінією (справа – “слабкі”, зліва “сильні” сторони моделі учнівського самоврядування), 4 фломастери (маркери), різнокольорові жетони.

План:

1. Значення шкільного самоврядування.
2. Проблеми організації роботи шкільного самоуправління.
3. Зміст, форми і методи роботи шкільного самоуправління.
4. Структура шкільного самоуправління.
5. Взаємодія шкільного самоуправління із педагогічним колективом.

Хід заняття

1. Значення шкільного самоврядування.

Бесіда

- 1) Дайте визначення поняттю «учнівське самоврядування»?
- 2) На яких законодавчих актах України ґрунтується діяльність шкільного самоврядування?
- 3) Які функції виконують органи шкільного самоврядування?
- 4) Які із зазначених функцій вказують на те, що шкільне самоврядування може виступати як орган управління якістю освіти?

2. Проблеми організації роботи шкільного самоуправління.

Кейс-метод

Методичні вказівки: студентам необхідно об'єднатись у дві групи. Кожній групі дається картка з проблемною ситуацією. На основі її аналізу необхідно сформулювати проблему організації роботи шкільного самоуправління у конкретному навчальному закладі. Час на обговорення 5 хв.

Картка № 1

Представники органів учнівського самоврядування звернулися до адміністрації школи з проханням допомогти у підготовці до прес-конференції для дев'ятикласників на тему «Здорова людина – успішна людина». Дирекція навчального закладу, хоча й не відмовила у допомозі,

проте на практиці нічого не зробила: не надала приміщення, не запросила лікаря-дієтолога. Прес-конференція так і не відбулася.

Картка № 1

Учень восьмого класу запропонував свою кандидатуру до учнівського комітету, президент школи його затвердив, але класний керівник заборонив школяреві приймати участь в діяльності органів шкільного самоврядування, тому що в нього проблеми з навчанням.

Завдання

Пригадайте інші, окрім представлених, проблеми та перешкоди для розвитку учнівського самоврядування у сучасних школах. За можливості проілюструйте їх випадками, що сталися у школах, де ви навчалися.

3. Зміст, форми і методи роботи шкільного самоуправління.

Бесіда

- 1) Визначте види шкільного самоврядування?
- 2) Які основні напрями діяльності органів дитячого самоврядування у школі?
- 3) Що таке модель учнівського самоврядування?
- 4) Схарактеризуйте адміністративну модель учнівського самоврядування
- 5) Висвітліть особливості ігрової моделі учнівського самоврядування.
- 6) Що передбачає роздільна адміністративно-ігрова модель самоврядування школярів?
- 4) Схарактеризуйте поєднану адміністративно-ігрову модель учнівського самоврядування.

Вправа “Сильні й слабкі сторони моделей самоврядування”

Методичні вказівки: за допомогою різнокольорових жетонів у вигляді геометричних фігур (коло, квадрат, трикутник, ромб) учасники вправи об'єднуються в 4 малі групи за геометричною ознакою жетонів. Кожна група отримує схему моделі учнівського самоврядування, аркуш, де будуть записуватись переваги та недоліки моделі, 2 фломастери.

Завдання для груп:

2. Ознайомтесь з вибраною моделлю;
3. Обговоріть, які, на вашу думку, “сильні”, а які “слабкі” сторони вибраної моделі;
4. Запишіть їх на аркуші, склавши “карту інформації”.
5. Презентуйте результати роботи одногрупникам

Час виконання – 5 хв. Повідомлення результатів роботи - 1-2 хв. на групу

Бесіда

- 1) Охарактеризуйте методи роботи шкільного самоврядування.
- 2) Які Вам відомі інтерактивні форми проведення засідань активу?

4. Структура шкільного самоуправління.

Виступи студентів з доповідями

Теми доповідей: «Представницький варіант структури учнівського самоврядування», «Комунарський варіант структури учнівського самоврядування» «Комісійний варіант структури учнівського самоврядування».

5. Взаємодія шкільного самоуправління із педагогічним колективом.

Бесіда

- 1) На яких основних принципах необхідно базувати взаємовідносини учнівського самоуправління із педагогічним колективом?
- 2) Яким чином повинен педагогічний колектив підтримувати органи самоврядування школярів?
- 3) Які функції має виконувати педагог-консультант представників органів учнівського самоврядування (педагог-координатор)?

Підведення підсумків заняття.

Рекомендована література для підготовки до семінару:

1. Долгова О.В. Самоврядування у школі. К.: Шкільний світ, 2014. 112 с.

2. Організація учнівського самоврядування у школі: добірка статей / упоряд. Л. Шелестова, Н. Чиренко. К.: Шкільний світ, 2009. 128 с.
3. Положення про вибори Президента школи та членів шкільного парламенту. *Позакласний час*. 1999. №17-18. С.9-15.
4. Саламан Т. Учніське самоврядування. *Директор школи*. 2001. № 38. С. 7-10.
5. Самоврядування дітей, а не для дітей: досвід Першої української гімназії м. Миколаєва. *Завуч*. 2003. №12. Вкл. С. 1-16.

3.6. Тема заняття: Форми та методи роботи з батьками. Методика проведення батьківських зборів. Лекція для батьків

Очікувані результати заняття

Після заняття студенти мають **знати**: сутність батьківської просвіти та її значення для підвищення ефективності процесу виховання школярів; основні форми і методи роботи з батьками; види, періодичність проведення батьківських зборів, методику їх організації; особливості підготовки і проведення лекцій для батьків.

уміти: аналізувати педагогічні ситуації, які виникають під час спілкування з проблемними родинами; готувати і проводити лекцію для батьків, здійснювати її аналіз.

Обладнання: дидактичні картки, проектор, ноутбук, мультимедійні презентації.

План:

1. Значення батьківської просвіти для підвищення ефективності процесу виховання школяра.
2. Форми і методи роботи з батьками.
3. Організація і проведення батьківських зборів.
4. Підготовка і проведення лекцій для батьків.

Хід заняття

1.Значення батьківської просвіти для підвищення ефективності процесу виховання школяра.

Бесіда

- 1) Висвітліть сутність поняття «батьківська просвіта»?
- 2) Яке значення освіченості батьків для підвищення ефективності процесу виховання дітей?

2. Форми і методи роботи з батьками

Бесіда

- 1) Висвітліть класифікацію форм батьківської просвіти за різними критеріями.
- 2) Які є організаційні форми роботи школи з батьками?
- 3) Визначте недоліки та переваги індивідуальної роботи з батьками.

Рольова гра «Відвідування школяра вдома»

Методичні вказівки: викладач ознайомлює студентів академічної групи з умовами ситуації, яка склалася з учнем 9-го класу, запрошує за бажанням чотирьох студентів для інсценізації. Їм пропонуються картки з завданнями, які необхідно виконати у ході рольової гри. На підготовку дається 3 хвилини, на саму інсценізацію – не більше 10 хвилин. По завершенню рольової гри студенти мають колективно проаналізувати продемонстровану ситуацію за такими критеріями: доцільність відвідування учня вдома; дотримання педагогом правил спілкування з батьками і відвідування школяра вдома.

Умови ситуації: учень 9-го класу Юрко протягом тривалого часу погано себе поводить як по відношенню до однокласників, так й по відношенню до вчителів. Бесіди класного керівника з учнем не допомагають. Батьки неодноразово запрошувались у школу, але вони не з'являлися.

Сім'я хлопчика з низьким соціальним статусом і не справляється з з вихованням дитини. Батько й мати часто сваряться на очах у сина, інколи дитина стає свідком того, що батько піднімає руку на матір. Батько, Микола Федорович – безробітний, часто пиячить, у вихованні сина не бере участі.

Мати, Світлана Іванівна, працює на двох роботах. Вона дуже любить свого єдиного сина, але в неї не вистачає часу на його належне виховання. Це змушує класного керівника відвідати сім'ю учня вдома.

Вчитель відвідує сім'ю учня о 15:00, в будній день. Батько й мати вдома, бо батько безробітний, а мати – на лікарняному.

Картка № 1

Завдання для студента, який виконує роль батька

Батько доводить, що Юрко вже досить дорослий для того, щоб відповідати за свої вчинки й вчитель прийшов даремно. Він переконує вчителя, що краще виховання – це його відсутність, бо таким чином хлопець зможе сам в собі виховати справжнього чоловіка. Батько намагається пояснити вчителю, що його так дід виховував і він так буде виховувати свого сина.

Картка № 2

Завдання для студента, який перебуває у ролі матері

Мати намагається пояснити вчителю, що в їх родині все добре, що вони виховують сина в любові та турботі, що насильства в родині немає. Мати обіцяє поговорити з сином й пояснити йому норми коректної поведінки, таким чином погоджуючись на все, аби вчитель скоріше пішов.

Картка № 3

Завдання для студента, який виконує роль класного керівника

Класний керівник намагається пояснити батькові та матері, що син себе так поводить, бо сам бачить жорстокість по відношенню до матері. Його девіантна поведінка – це результат психологічний переживань, алкоголізму батька, імпульсивно-агресивного стилю поведінки по відношенню до батька. Учитель намагається надати поради батькам щодо виховання сина.

Картка № 4

Завдання для студента, який перебуває у ролі учня

Учень повинен переконати класного керівника в тому, що він вже дорослий та самостійний, що прихід вчителя додому є недоцільним.

Доповіді студентів з мультимедійними презентаціями

Теми доповідей: «Бесіда, консультація, листування як форми роботи з батьками», «Батьківська конференція, «зустріч поколінь», батьківський клуб як форми роботи з батьками», «Основний зміст «Орієнтовного положення про батьківський комітет класу». Права та обов'язки батьківського комітету»

3. Організація і проведення батьківських зборів.

Бесіда

- 1) Яка періодичність проведення батьківських зборів?
- 2) Визначте і схарактеризуйте види батьківських зборів?
- 3) Розкрийте етапи підготовки і проведення батьківських зборів.
- 4) Назвіть обов'язкові компоненти етапу підготовки сценарію і проведення зборів.
- 5) На що треба звернути увагу, підводячи підсумки батьківських зборів?
- 6) Розкрийте основні правила підготовки класних батьківських зборів.
- 7) Які рекомендації надають науковці та педагоги-практики щодо методики проведення батьківських зборів?

4. Підготовка і проведення лекцій для батьків.

Бесіда

- 1) Дайте визначення поняттю «лекція».
- 2) Висвітліть особливості підготовки лекції для батьків.
- 3) Розкрийте методику підготовки і проведення лекції для батьків.
- 4) Які є вимоги до оформлення тексту лекції?

Виступи студентів з фрагментами лекцій для батьків

Перший фрагмент орієнтований на батьків учнів 8-го класу, другий – на батьків школярів 5 класу. Виступи унаочнені мультимедійними презентаціями. Тривалість фрагменту - 10 хвилин. Після перегляду фрагменту лекції має відбутися його аналіз.

Критерії для аналізу:

- ✓ Відповідність теми інтересам батьків цієї вікової категорії дітей.
- ✓ Педагогічна майстерність лектора.
- ✓ Використання наочності.
- ✓ Доступність інформації для розуміння батьків.

Підведення підсумків заняття.

Рекомендована література для підготовки до семінару:

1. Капралова Р.М. Работа класного руководителя с родителями. М.: Просвещение, 1980. 190 с.
2. Класний керівник і батьки: забезпечення партнерства і співпраці: збірка матеріалів з досвіду роботи / укл. А.І. Тюпа. Миколаїв: ОІППО, 2012. 48 с.
3. Класний керівник у сучасній школі: метод. посібник / В.М. Оржеховська, О.І. Пилипенко та ін. К.: Інститут змісту і методів навчання, 1996. 156 с.
4. Кузьмінський А.І., Омеляненко С.В. Настільна книга класного керівника: навч.-метод. посіб. К.: Знання, 2012. 262 с.
5. Байкова Л. А., Гребенкина Л. К., Еремкина О. В. Методика воспитательной работы: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. Заведений. М. : Академия, 2002. 144 с.
6. Трубавіна І. М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками : науково-метод. матеріали для працівників соціальних служб, учителів, соціальних педагогів, студентів педагогічних вузів. К.: УЦДССМ, 2000. 88 с.

IV ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота з теми 1: Класний керівник. Завдання, форми та методи виховної роботи в школі. Планування виховної роботи класного керівника

1. Розробити фрагмент плану виховної роботи класного керівника 7 класу зі статевого виховання учнів на один семестр.
2. Розробити план проведення бесіди на естетичну тематику для учнів 5 класу.
3. За бажанням підготувати доповідь з мультимедійною презентацією про методику підготовки та проведення дебатів.

Самостійна робота з теми 2: Організація та проведення квестів, свят, квк, усних журналів, заочних подорожей, екскурсій

1. Подати тезисний виклад питання «Заочні подорожі як форма виховної роботи у середній загальноосвітній школі» // Кондрашова Л. В., Лаврентьєва О. О., Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник. Кривий Ріг, 2008. 187 с.; Классный час: учеб. пособие / В.И. Лозовая, Л.Д.Попова, В.Н.Гринева и др. Харьков: ХГПИ, 1988. 82 с.
2. Підготувати доповідь на тему: «Методика підготовки і проведення екскурсії в шкільному музеї» // Экскурсия. Что это такое? Сборник методических материалов по подготовке и проведению экскурсии Хабаровский краевой центр детско-юношеского туризма и экскурсий. URL: <http://kniga.seluk.ru/k-raznoe/736925-1-1-ekskursiya-chto-eto-takoe-osnovnie-principi-razrabotki-novoy-ekskursii-obyazatel'naya-dokumentaciya-ekskursionn.php> (дата звернення: 21.02.2017)

3. Визначити особливості розташування екскурсійної групи і екскурсіводу при перегляді об'єктів // Экскурсия. Что это такое? Сборник методических материалов по подготовке и проведению экскурсии Хабаровский краевой центр детско-юношеского туризма и экскурсий. URL: <http://kniga.seluk.ru/k-raznoe/736925-1-1-ekskursiya-cto-eto-takoe-osnovnie-principi-razrabotki-novoy-ekskursii-obyazatel'naya-dokumentaciya-ekskursionn.php> (дата звернення: 21.02.2017)
4. Підготувати методичну розробку свята чи усного журналу (тема і вікова спрямованість заходу за вибором студента)

Самостійна робота з теми 3: Методика підготовки та проведення конкурсів, конференцій, кругих столів, зустрічей, інноваційних форм виховної роботи в школі

1. Підготувати методичну розробку прес-конференції для учнів основної школи.
2. Розробити план проведення профорієнтаційного тижня в школі.

Самостійна робота з теми 4: Організація та проведення КТС

1. Розробити сценарій колективної творчої справи для учнів старшої школи за комунарською методикою (тема і форма проведення за вибором студента).
2. Підготувати огляд-рецензію роботи С.Соловейчика «Воспитание по Иванову» // Соловейчик С.Л. Воспитание по Иванову. М.: Педагогика, 1989. 352 с. URL: <http://www.twirpx.com/file/1598295/> (дата звернення: 20.02.2017)
3. Організувати конкурс педагогічної майстерності на факультеті.

Самостійна робота з теми 5: Особливості індивідуальної роботи класного керівника з різними категоріями дітей

1. Підготувати реферат на одну з визначених тем: «Діти, які виховуються лише матір'ю: проблеми та шляхи їх подолання», «Діти, які виховуються лише батьком: проблеми та шляхи їх подолання».
2. Підготувати реферат на тему: «Вади здоров'я у дитини та шляхи їх урахування у виховному процесі».
3. Укласти програму роботи з важковиховуваними дітьми на один семестр.
4. Подати тезисний виклад питання: «Урахування в роботі з важковиховуваними дітьми їхніх психологічних особливостей» // Степанов О.М. Педагогічна психологія: навч. посіб. / О.М.Степанов. – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
5. Підготувати доповідь з мультимедійною презентацією. Тема на вибір: «Робота класного керівника з попередження залучення підлітків до суїцидальних Інтернет-ігор та груп в соціальних мережах («Синий кит», «Море китов», «Тихий дом», «Разбуди мене в 4.20», «Беги или умри» тощо)); «Діяльність класного керівника з попередження та подолання девіацій у підлітків».

Самостійна робота з теми 6: Зміст, форми та методи роботи учнівського самоврядування

1. Розробити розділ Конституції школи, в якій врегульовуються взаємовідносини учнівського самоуправління із педагогічним колективом.

2. Описати досвід роботи шкільного самоврядування одного із типів середніх навчальних закладів.
3. Розробити власну структуру учнівського самоврядування.
4. Укласти програму допомоги педагога-консультанта при підготовці представниками учнівського самоврядування квесту.
5. Укласти програму допомоги педагога-консультанта при підготовці представниками учнівського самоврядування шкільного референдуму.

Самостійна робота з теми 7: Форми та методи роботи з батьками. Методика проведення батьківських зборів. Лекція для батьків

1. Підготувати конспект лекції для батьків учнів старшої школи, унаочнити його мультимедійною презентацією, відео-матеріалами.
2. Розробити програму вивчення класним керівником родини учня.
3. Підготувати реферат на тему: «Використання елементів тренінгу та групових форм роботи на батьківських зборах».
4. Скласти орієнтовний план проведення тематичних батьківських зборів на навчальний рік для батьків учнів 9 класу.
5. Підготувати методичну розробку батьківських зборів, де будуть застосовуватись елементи тренінгу та (або) групові форми роботи.

V. ДОДАТКИ

Додаток А

Критерії ефективності виховної роботи класного керівника:

- Рівень організованості класного колективу (дисциплінованість, робота учнівського самоврядування).
- Рівень навчальної мотивації учнів класу.
- Різноманітність позаурочного життя класу.
- Динаміка зростання рівня вихованості учнів.
- Рівень розвитку класного колективу.
- Активність співпраці класу з класним керівником.
- Зв'язок із сім'єю, участь батьків у виховному процесі.
- Робота з проблемними учнями, надання педагогічної підтримки на основі індивідуального підходу.
- Захищеність та комфортність умов перебування вихованця у класі, школі.

Показники успішної діяльності класного керівника:

- Високий рівень ефективності виховної роботи з класним колективом.
- Високий рівень розвитку творчої індивідуальності класного керівника, наявність в нього авторської педагогічної технології.
- Високий рівень володіння вміннями та навичками класного керівника (уміння поставити мету, спланувати роботу, здійснити її, оцінити, проаналізувати та зробити висновки). Активна співтворчість з класом.
- Контакт з батьками, залучення їх до співпраці.
- Володіння вмінням зацікавити вихованців власним захопленням, організувати дозвілля.
- Взаємний інтерес класного керівника та учнів один до одного, повага учнів до класного керівника.

*Додаток Б***Орієнтовний перелік документації, яку веде класний керівник:**

- Класний журнал.
- Особові справи учнів.
- Табелі успішності учнів.
- План виховної роботи.
- Конспекти виховних годин, годин спілкування, диспутів.
- Розробки сценаріїв виховних заходів.
- Тека психолого-педагогічних спостережень.
- Щоденник роботи з „важкими” дітьми.
- Протоколи батьківських зборів.
- Матеріали щодо запобігання дитячому травматизму, бесіди з правил дорожнього руху, облік проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності.
- Літопис або документи класних справ.

Основні завдання класного керівника:

- Виховання високої моралі у підростаючого покоління, формування в нього українського менталітету, традицій.
- Створення необхідних умов для фізичного розвитку школярів, збереження та зміцнення їхнього здоров'я.
- Духовно-моральне виховання.
- Розвиток розумових і фізичних здібностей, формування високої пізнавальної культури, організація змістовного дозвілля учнів.
- Підготовка школярів до господарсько-трудової діяльності.
- Створення умов для вільного вибору учнями світоглядних позицій.
- Гуманізація педагогічного процесу, демократизація стосунків у колективі, врахування інтересів дітей.
- Організація роботи з батьками.

*Додаток В**Фрагмент плану виховної роботи класного керівника 6 класу***1. ВСТУП.****АНАЛІЗ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗА МИНУЛИЙ НАВЧАЛЬНИЙ РІК**

У 6 класі навчається 9 учнів, із них 5 хлопчиків та 4 дівчат. Аналіз успішності та якості знань школярів показує, що в класі 4 учні мають високий рівень навчальних досягнень, 5 — достатній. У класі визначилась група учнів з високим ступенем пізнавального інтересу. Рівень знань цих учнів зростає, вони беруть активну участь у позакласній пізнавальній діяльності.

Діяльність роботи класного керівника пов'язана з учителями-предметниками, з координацією зусиль сильних учнів та середніх, розвитку пізнавальних здібностей кожного учня на виховання національно-патрітичної свідомості школяра. Особливо в цьому допоміг проміжний аналіз успішності учнів. Він дозволив організувати своєчасну допомогу з предметів, ознайомлення й індивідуальну підтримку батьків. Робота складалася з різноманітної позакласної діяльності, направленої на розвиток пізнавальних інтересів учнів. Особливо вдалися деякі пізнавальні ігри на конкурсній основі: тиждень математики. Запам'ятались дітям класні години в бібліотеці «Моя улюблена книга» і огляд журналів «Однокласник». Успішному навчанню дітей допомогли консультації для батьків «Як допомогти дитині навчатися?».

Педагогічні спостереження, анкетування, класна година «Твій режим дня» свідчили про те, що учні мають достатній рівень самоорганізації навчальної праці, навичок самоосвіти і самовиховання. Дотримувались режиму дня 5 учнів. Хронометраж часу виконання домашнього завдання свідчить про те, що 60% учнів витрачають на виконання домашнього завдання 2 – 3 години на день, 40% учнів — 1 – 1,5 години. Виходячи з цього ми бачимо, що програма навчання повинна складатися не тільки з розвитку пізнавальних інтересів учнів, але й формувати в них уміння і навички самоорганізації, самоосвіти і самовиховання.

Проводилась робота, присвячена більш досконалому вивченню учнів, їх стосунків у класі, індивідуальних особливостей і проблем у спілкуванні. Розвиток комунікативних навичок здійснюється під час дозвілля та в процесі самоврядувальної діяльності, у спілкуванні, етичних іграх. На сьогодні ця проблема залишається дуже актуальною. Є певні труднощі в стосунках між хлопцями і дівчатами. Тому роботу треба проводити не тільки разом з усіма, але і диференційовано.

Дозвільна діяльність згуртовує класний колектив, створює особливий психологічний мікроклімат, коли учень відчуває себе комфортно, може проявити свої творчі й комунікативні здібності. Тест-

опитувальник «Моя думка про мій клас» показав, що добре почуваються в класі 6 дітей, не завжди добре — 3. Дозвільній діяльності віддає перевагу більша частина учнів, бо саме тут вони частіше відчуються комфортно. У класі стали традиційними дні іменинників. Особливо вдалися свято «День Збройних сил України», «Святого Миколая», новорічні свята. Проведення таких заходів дозволяє розвивати ініціативу, залучити до своєї ниви «важких» учнів і тих, хто не може проявити себе в навчанні.

Кожен має можливість стати організатором. У процесі планування класних справ усі діти за бажаннями мали змогу увійти до складу рад із проведенням тієї чи іншої справи. У минулому році 6 дітей займалися різною гуртковою діяльністю. Протягом року підтримувався зв'язок з керівниками гуртків і секцій, аналізувалися результати дозвільної діяльності учнів.

Велика увага приділялася у сфері діяльності виховання етичної культури школярів, формування моральних відносин, розвитку здібностей емоційно реагувати на переживання іншої людини. Класні години з етики, аналіз життєвих ситуацій у класі, допомагали у вирішенні окреслених завдань. Спосіб життя — це і предметно-етичне облаштування класу. Багато роботи було зроблено для оформлення класу, його ремонту та озеленення.

Робота класного керівника також була спрямована на забезпечення здоров'я школярів. Зі шкільним медпрацівником проводилася спільна профілактична робота, планові медобстеження, консультації. Також проводилася робота з батьками, присвячена проблемі зміцнення здоров'я дітей у сім'ї, проводилися батьківські збори, на яких обговорювалася ця тема, урок-тренінг «Режим школяра» тощо. Цікавим був і День здоров'я. Чистота і порядок у класному кабінеті також сприяли укріпленню здоров'я учнів. Проблеми зі здоров'ям дуже часто з'являлися в учнів через навчальні перевантаження. Малорухомий спосіб життя, дефіцит вільного часу, обмежене спілкування з природою були причиною ослабленого здоров'я школярів. На ці проблеми необхідно звернути особливу увагу в наступному навчальному році.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КЛАСУ

6-Б клас складається з 9 учнів. Із них — 4 дівчат і 5 хлопців, які разом навчаються з першого класу. Це діти, які народилися у 2004 і 2005 роках.

На високому рівні навчаються 4 учнів: Пішто Адам, Дякович Віталій, Балега Вікторія та Удуд Йосип. Також є учні, які закінчили 5-й клас на достатньому рівні знань: Шевляков Максим, Обшитош Максим, Ворон Олександра, Свида Анна та Семак Діана. Більшість учнів класу відвідує гуртки з різних предметів. Успіхи у навчанні й пізнавальна активність

цих учнів сформували громадську думку у класі «вчитися добре — це престижно».

Класний колектив є дружній, працелюбний. Організаційним ядром класу є актив класу — староста та його заступники, які були обрані таємним голосуванням на класних зборах. В учнівському колективі немає дітей, які знаходяться в соціальній ізоляції. За гендерною ознакою клас розділяється на дві групи, конфронтація між якими відсутня. Учні класу завжди прислуховуються до думки класного керівника, вчасно виконують вказівки й розпорядження.

Даний віковий період характеризується становленням самосвідомості. Новий рівень самосвідомості підлітків характеризується появою потреби і здатності пізнати себе як особистість. У класі виражене прагнення до самоствердження. Слід відзначити у дітей підвищення відповідальності на власну поведінку. Взаємини між учнями ґрунтуються на здоровій конкуренції, частково на егоїстичних мотивах. У більшості випадків діти вміють правильно реагувати на справедливую критику, намагаються прислухатися до добрих порад, прагнуть їх осмислити, виправити недоліки. При виконанні спільної справи більшість членів учнівського колективу виявляють щире зацікавлення. У будь-яких заходах більшу активність проявляють дівчата. Відносини в класному колективі доброзичливі, відкритої агресії не спостерігається. Говорячи про емоційну сферу, слід відзначити, що є діти емоційно збудливі, схильні до емоційних бурхливих проявів. Але в більшості школярів спілкування будується на принципі взаємної підтримки.

За час роботи з класом налагоджений постійний контакт з батьками. Батьки класу цікавляться успішністю та поведінкою своїх дітей, підтримують постійний зв'язок з класним керівником та вчителями-предметниками.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В КЛАСІ

Мета виховної роботи: виховання всебічно розвиненої, фізично та морально досконалої особистості.

Завдання виховної роботи:

- формування організованого колективу через активізацію форм індивідуального впливу та колективної виховної роботи;
- поглиблення розуміння учнями змісту етичних норм і правил;
- розвиток інтересу до навчання, формування потреби постійно активізувати свою пізнавальну діяльність;
- формування потреби в громадській діяльності;
- навчання методів підтримки здорового способу життя;
- виховання позитивного ставлення до праці;

- готувати учнів до свідомого вибору професії, визначення свого місця в житті;
- залучення до духовної культури, скарбів української та світової культури;
- забезпечити в учнів виховання позитивних якостей: скромності, доброти, гідності, правдивості, поваги до старших, ввічливості, бережливості, благородства, організованості, відповідальності, непримиренності до жорстокості;
- виховання високої моральності у взаєминах хлопчиків та дівчат;
- забезпечення злагодженості дій школи і сім'ї у самовизначенні особистості.

3. ОСНОВНІ ВИХОВНІ ЗАХОДИ В КЛАСІ

№ п/п	Дата проведення	Тема і форма проведення виховного заходу	Відповідальний за проведення	Відмітка про проведення
1	1.09	Свято першого дзвоника. Свято знань	Завуч з виховної роботи, педагог-організатор	
2	1.09	Година спілкування: «Щоб у серці жила Батьківщина: до 25 річчя незалежності України».	Класний керівник	
3	7.09	Класні учнівські збори: а) самоврядування в класі; б) бережливе ставлення до шкільного майна; в) ознайомлення з планом роботи на I семестр.	Староста класу, класний керівник	
4	14.09	Екскурсія до художнього музею	Класний керівник	
5	21.09	Година спілкування: «Людина починається з добра»	Класний керівник	
6	28.09	Виставка малюнків:	Класний	

		«Бережи ліс»	керівник	
--	--	--------------	----------	--

4. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА З УЧНЯМИ

№ п/п	Дата проведення	Тема і форма проведення виховного заходу	Відповідальний за проведення	Відмітка про проведення
1	15.09	Індивідуальні бесіди з окремими учнями «Культура спілкування з однолітками»	Класний керівник	
2	22.09	Анкетування «Що нам заважає вчитися?»	Класний керівник	

5. КООРДИНАЦІЯ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ-ПРЕДМЕТНИКІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ У КЛАСІ

№ п/п	Дата проведення	Тема і форма проведення виховного заходу	Відповідальний за проведення	Відмітка про проведення
1	8.09	Бесіда з учителем фізкультури про стан здоров'я деяких учнів і їхнє навантаження на уроках фізкультури	Класний керівник	
2	19.09	Бесіда з учителем англійської мови про оптимальні шляхи встановлення дисципліни у класі на її уроках	Класний керівник	

6. РОБОТА З БАТЬКАМИ

№ п/п	Дата проведення	Форма і зміст роботи	Відповідальний за проведення	Відмітка про проведення
1	13.09	Класні батьківські збори : а) «Психологічні особливості	Класний	

		підлітків»; б) режим роботи школи; в) вибори батьківського комітету.	керівник	
2	26.09	Індивідуальні бесіди з батьками, діти яких пропускають заняття	Класний керівник	

7. ВИВЧЕННЯ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У КЛАСІ.

№ п/п	Дата проведення	Форма і зміст роботи	Відповідальний за проведення	Відмітка про проведення
1	6.09	Проведення анкетування на виявлення моральних цінностей школярів	Класний керівник	
2	27.09	Проведення соціометричного дослідження	Класний керівник	
3	30.09	Робота з активом класу: підсумки роботи за місяць, аналіз записів у щоденнику поведінки.	Класний керівник	

Циклограма діяльності класного керівника***Щоденно:***

1. Робота з тими хто запізнюється та виявлення причин відсутності учнів.
2. Організація харчування та чергування учнів.
3. Індивідуальна робота з учнями.
4. Контроль за зовнішнім виглядом учнів.

Щотижня:

1. Перевірка щоденників.
2. Проведення заходів за планом.
3. Робота з батьками за планом.
4. Робота з вчителями предметниками.
5. Зустріч з психологом та медсестрою, психолого-педагогічні спостереження.

Щомісяця:

1. Відвідування уроків класу.
2. Консультація психолога стосовно важковиховуваних дітей.
3. Зустріч з батьками за планом.
4. Нарада щодо планування роботи.

Протягом семестру:

1. Оформлення класного журналу.
2. Засідання МО класних керівників (за планом).
3. Аналіз виконання плану, корекція.
4. Проведення батьківських зборів, засідання батьківського комітету.

Один раз на навчальний рік:

1. Оформлення особових справ.
2. Аналіз роботи та складання плану виховної роботи.
3. Статистичні дані.
4. Проведення відкритого виховного заходу.

Додаток Д*Виховний захід на тему:***«Життя – найвища цінність людини»****Мета:**

- поглибити знання учнів про мету та цінність життя кожної людини;
- розвивати логічне мислення школярів, вміння формулювати і висловлювати власну думку;
- сприяти вихованню високих морально-етичних якостей учнів, їхньої активної життєвої позиції.

Форма проведення: бесіда**Клас:** 8**Тривалість заходу:** 45 хвилин**Місце проведення:** класна кімната.**Обладнання:** збірка В. Симоненка «Берег чекань»; грамзапис пісні «Два кольори»; крилаті вирази, записані на дошці:

«Живи не як хочеться, а як можеться»

Народна мудрість

«Найпрекрасніші й найщасливіші люди ті, хто прожив своє життя,
підключившись до щастя інших»

В. Сухомлинський

Ні про що не турбуватися, ні за чим не турбуватися – значить
не жити, а бути мертвим

Г. Сковорода

Епіграф:

“ Пам'ятай! Життя є дар,
Великий дар.
І той, хто його не цінує,
Цього не заслуговує”

Леонардо да Вінчі

ХІД ЗАХОДУ

Звучить запис пісні «Два кольори».

І. Вступне слово вчителя: Людське життя... Неповторне і звичне, радісне і сумне, сповнене глибоких переживань, солодке, як мед, і гірке, як полин, переплетене червоними і чорними тонами, як у цій пісні «червоне – то любов, а чорне – то журба»... Людина – найбільша цінність на Землі, творець усіх земних благ.

(Учень читає вірш В. Симоненка «Ти знаєш, що ти – людина?»).

Ти знаєш, що ти – людина?

Ти знаєш про це чи ні?

Усмішка твоя – єдина,
 Мука твоя – єдина,
 Очі твої – одні.
 Більше тебе не буде
 Завтра на цій Землі.
 Інші ходитимуть люди,
 Інші кохатимуть люди –
 Добрі, ласкаві і злі.
 Сьогодні усе для тебе –
 Озера, гаї, степи.
 І жити спішити треба,
 Кохати спішити треба –
 Гляди ж, не проспий!
 Бо ти на землі – людина,
 І хочеш того чи ні –
 Усмішка твоя – єдина,
 Мука твоя – єдина,
 Очі твої – одні.

*Учитель. Що людина цінує понад усе? Чому?
 (Відповіді дітей, вчитель спонукає назвати якнайбільше найважливіших людських цінностей: любов, материнство, батьківство, Вітчизну, друзів, пошану, гідність тощо).*

Учитель. Довге чи коротке, але воно триває лише від народження й до смерті, його не можна прожити двічі.

Обговорення з учнями питань:

Що таке життя?

Чи має життя мету і сенс?

Хто керує людським життям?

Чи можна зробити його кращим і щасливішим?

Чи має людина право піти з життя або позбавити його іншу людину?

Пропонується кожному висловити свою думку на поставлені питання.

(Відповіді дітей).

Учитель підводить підсумки за кожним із питань:

- Життя – це певний проміжок часу, заповнений різноманітними подіями, переживаннями, радіощами, смутком, які тривають від народження до смерті.
- Життя – насамперед, становлення людини, це період, коли людина розвивається в усіх відношеннях: фізичному, розумовому, моральному. Кожна людина прагне певної досконалості: підвищувати освітній рівень, реалізація і здійснення задумів.
- Життя кожної людини неповторне, таємниче. Неповторним, яскравим буває життя видатних людей: композиторів, художників, письменників. Життя звичайних людей також різниться, кожен крок на життєвому шляху неповторний, тому неправильно вважати, що є дні, якими можна нехтувати.

Учитель. Дехто гадає, що справжнє життя ще попереду, а шкільні роки – це ніби прелюдія до нього. Думаючи про майбутнє, ми недооцінюємо день сьогоднішній. Послухайте поезію В. Симоненка «Минуле не вернуть».

Учитель.
Минуле не вернуть, не виправить минуле.
Вчорашнє – ніби сон, що випурхнув з очей.
Як луки навесні ховаються під мулом,
Так вкриється воно пластами днів, ночей.
Але воно живе – забуте й незабуте,
А час не зупиняється, а молодість біжить,
І миті жодної не можна повернуть,
Щоб заново, по-іншому прожити.

Учитель. Людина може бути творцем і господарем власного життя. Це залежить від характеру, знань, вольових якостей, ідеалу, мети або сенсу життя. Як ви гадаєте, заради кого чи чого людина живе на землі?

Відповіді учнів, вчитель коректує їх:
Жити треба заради інших, приносячи користь суспільству, тільки тоді це буде повноцінне життя.

Легке життя – легкі шляхи нікуди не ведуть. Людина зобов'язана працювати, щоб залишити свій слід на землі та виправдати власне існування.

Учитель. Як треба ставитися до життя? Як ви долаєте труднощі?
Відповіді учнів, вчитель коректує їх:

- прагнути до життєвих істин;
- уміти перетворювати «мінуси» на «плюси»;
- уміти бачити в житті не тільки погане, а й добре;
- не надавати особливого значення «дрібницям» життя;
- пам'ятати, що все у житті швидкоплинне – і добре, і погане, тому слід насолоджуватися першим і не засмучуватися другим;
- бути толерантним у стосунках із людьми;
- виробити активну життєву позицію;
- бути оптимістом у житті.

Учитель. Як оцінити життя людини?
Відповіді учнів, вчитель коректує їх:

- роками, вічністю, миттю;
- важливо не скільки прожила людина, а як прожила;
- життя буває коротке, як іскра, як спалах і вічне;
- життя людини оцінюється тим, що вона зуміла чи встигла зробити, залишити по собі.

Учитель. Про це сучасний поет Микола Луків сказав:
Що вона зробила, що змогла,
Скільки сил у неї вистачило,
Щоб на світі більше щастя стало.

Учитель. У чому щастя людини?

- У чому ви вбачаєте щастя власного життя?
- Чи має право людина позбавити себе життя?

Відповіді учнів, вчитель коректує їх:

- щастя людини у можливості робити щасливими інших людей. Людина немає права позбавити себе життя. Це великий гріх, прояв слабкості, легкодухості, розчарування;
- лише ті починають цінувати життя, кому доводилося бути на краю смерті;
- життя кожної людини безцінне;
- життя – це безцінний дар, який людина одержує при народженні, цінуйте цей дар! Розпоряджатися ним вона буде сама;
- людина має право на життя, – за статтею 27 Конституції України, – ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати його.

II. Підведення підсумків бесіди.

Учитель. Підведемо підсумок. То в чому полягає сенс життя людини? (Відповіді учнів).

Учитель. Дякую вам за щирі розповіді. І нехай вам щастить у житті. Хай буде дороговказом для вас Духовний заповіт матері Терези:

Життя – це шанс. Скористайся ним.
 Життя – це краса. Милуйся нею.
 Життя – це мрія. Здійсни її.
 Життя – це виклик. Прийми його.
 Життя – це обов'язок. Виконай його.
 Життя – це гра. Стань гравцем.
 Життя – це цінність. Цінуй його!
 Життя – це скарб. Бережи його.
 Життя – це любов. Насолоджуйся нею.
 Життя – це таїна. Пізнай її.
 Життя – це випробування. Перебори все.
 Життя - це пісня. Доспівай її.
 Життя – це боротьба. Почни її.
 Життя – безодня невідомого – вступи в неї. Не бійся.
 Життя – це удача. Шукай цю мить!
 Життя – таке чудове – не втрачай його!
 Це твоє життя. Борони його.

Використані матеріали з джерела:

Методика проведення етичної бесіди. Хелпикс.Орг - Інтернет помічник.
 URL: <http://helpiks.org/2-46532.html> (дата звернення: 21.02.2017)

Додаток Ж**Виховний захід на тему:
«Я знаю свої права»****Мета:**

- формувати знання учнів про права дитини, розуміння нерозривного зв'язку прав та обов'язків, уявлення про захист прав дитини в Україні;
- розвивати логічне мислення школярів, пам'ять, вміння виділяти головне в тексті, в інформації, яка сприймається на слух;
- виховувати повагу до прав людини, співчуття до людей, чиї права порушуються, взаємоповагу, толерантність.

Форма проведення: квест**Клас:** 7**Тривалість заходу:** 45 хвилин**Обладнання:** мультимедійний комплекс, бланки тестів, кольорові стрічки, призи, м'яч, конверти, кросворди, матеріали завдань, таблички з позначенням станцій.**Місце проведення:** територія школи.**Запрошені:** учні – старшокласники – інструктори квесту, вчитель правознавства, шкільний психолог, соціальний педагог, класні керівники.**Попередня підготовка:** до проведення заходу в якості інструкторів залучаються старшокласники, обізнані у питаннях правознавства (12 учнів), вони беруть участь у підготовці завдань для станцій квесту та проведенні заходу.**ХІД ЗАХОДУ****I. Організаційний момент**

Учні класу заходять до класної кімнати, їх зустрічають інструктори квесту - старшокласники. Кожний учень вибирає колір стрічки (червоний, жовтий або зелений) та прикріплює її на одяг. Інструктори розміщують учнів по командних місцях відповідно до кольору.

Ведучий. Добрий день. Сьогодні ми з вами відправимося у захоплюючий світ квесту. Хто знає, що таке квест?

Квест — це спортивно-інтелектуальна командна гра, мета якої — швидше та якісніше від інших команд дістатися фінішу, виконуючи в процесі різні інтелектуальні та спортивні завдання та знайти предмет пошуків.

- **Що ми з вами будемо шукати?** - Цінні подарунки, звичайно, але найголовніше – інформацію.
- **Про що?** – Про права дитини. Оскільки головною метою правового квесту є отримання знань про права дитини, на фінішній прямій квесту буде проведено бліц - турнір, який виявить команду, яка найкраще опрацювала протягом квесту текст Конвенції про права дитини і більше дізналась про

права дітей. Ця команда отримає додатковий бал до зароблених на інших станціях.

- **Навіщо дитині потрібні права?** Адже дорослі доглядають її, забезпечують всім необхідним ...

- **Чи згодні ви з такою думкою:** «Мої права – це мої можливості, мої свободи»? Прокоментуйте це твердження.

Оскільки гра командна, вона передбачає певні правила для членів команд:

- Швидко розподіліть ролі в групі: капітан (організовує роботу, відповідає за маршрутний лист, приймає остаточне рішення), секретар (записує відповіді на завдання), дослідники (ретельно вивчають текст Конвенції про права дитини і допомагають іншим запам'ятати якомога більше прав, визначених нею).
- Дотримуйтесь правил активного слухання, головне — не перебивайте один одного і інструктора.
- Обговорюйте ідеї, а не особи учнів, які висловили цю ідею.
- Утримуйтесь від оцінок та образ учасників групи.
- Намагайтеся дійти спільної думки.

Від чітких і швидких дій групи залежить її успіх. Команда, яка зуміє злагоджено і швидко пройти всі станції, переможе.

II. Ознайомлення із правилами гри

1. На старті кожна команда отримує:

- **Маршрутний лист.** Він протягом всього квесту знаходиться у капітана. На кожній станції інструктори заносять в нього бали, зароблені командою. (Додаток 8)
- **Текст** Конвенції про права дитини. Він знаходиться у дослідників. На кожній станції команда звертається до тексту цього документа, щоб знайти відповіді на питання або підказку.
- **Конверт із підказкою.** В ньому міститься картка із номером статті Конвенції – це підказка про адресу наступної станції. Потрібно уважно прочитати статтю Конвенції і визначити місце на території школи, в якому можуть забезпечуватись права, описані у відповідній статті.

Можливі такі варіанти станцій: медпункт, спортзал, шкільний буфет, комп'ютерний клас. Всі станції імпровізовані, вони розташовані поблизу класної кімнати, в якій ми знаходимось, на всіх станціях на вас очікують досвідчені квест-інструктори з ліцею.

Із старту до фінішу кожен команду супроводжують квест - інструктори. (Ведучий представляє квест - інструкторів групам).

2. Робота на станціях квесту:

- Прибувши на станцію, капітан команди віддає інструктору маршрутний лист.

- Всі члени команди уважно слухають інструктаж щодо виконання завдання станції, обговорюють його розв'язання, дотримуючись правил роботи в групі, секретар записує відповіді, якщо в цьому є необхідність.
- Інструктори перевіряють правильність виконання, оцінюють балами роботу команди та дисципліну під час проходження станції, заносять відомості до маршрутного листа, видають конверт із підказкою.
- Команда відправляється до наступної станції.
- Коли команда отримує конверт з підказкою «FINISH», вона повертається до класної кімнати, з якої вирушила.

3. Станція «Фініш»

- Прибувши на фініш, капітан віддає маршрутний лист інструкторові, члени команди займають свої місця.
- На фініші на команди очікує бліц-турнір, на якому, не звертаючись до тексту Конвенції, команди мають назвати якомога більше прав, окреслених Конвенцією про права дитини.

Команда, яка пригадає найбільше прав, отримає додатковий бал до зароблених на всіх станціях квесту.

Підведення підсумків гри, нагородження переможців цінними призами.

III. Проходження станцій гри

1. Станція «Старт»

Ведучий: На станції «Старт» ви дізнаєтесь про те, коли і як виникла Конвенція ООН про права дитини, як побудовано цей міжнародний документ, які закони охороняють права дитини в Україні. Розповідь супроводжуватиметься слайдами. Будьте уважними, намагайтесь запам'ятати якомога більше відомостей, тому що після ознайомлення з інформацією кожен з вас має виконати тестове завдання на знання основних положень Конвенції.

Конвенція ООН про права дитини - це угода між країнами. В ній записано, як уряд кожної країни має дбати про дітей. Текст Конвенції про права дитини готувався, обговорювався та узгоджувався більше десяти років.

Конвенція була прийнята та відкрита для підписання та приєднання резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року.)

Цей особливий документ було ратифіковано 191 країною світу. Це означає, що 191 країна взяла зобов'язання захищати права дітей.

Україна приєдналась до Конвенції ООН про права дитини в перший же рік своєї незалежності. Конвенція ООН про права дитини набула чинності в Україні з 27 вересня 1991 року і з цього часу є частиною національного законодавства. В нашій країні не існує спеціального законодавства для неповнолітніх, і їх права виділені окремими статтями Сімейного, Цивільного та Кримінального кодексів України, а також регулюються окремими законами, такими як закони «Про охорону дитинства», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про попередження насильства в сім'ї».

Різні державні органи та міністерства покликані відповідати за дотримання прав дитини в Україні. У 2011 році, нарешті, було введено посаду уповноваженого Президента України з прав дитини. Ним є Юрій Павленко. Багато зусиль також докладають громадські організації, в тому числі і в нашому місті, щоб кожна дитина почувала себе захищеною законом повноцінним членом суспільства.

Конвенція ООН про права дитини містить 54 статті. В них ви знайдете 40 прав, які має дитина.

У статті 1 Конвенції визначено вік людини, що вважається дитиною. Дитина – це людська істота до досягнення нею 18-річного віку.

Всі права можуть бути класифіковані за певними принципами.

- Права «підключитися-про-мене»

- Право на достатнє та здорове харчування
- Право на освіту
- Право на медичну допомогу
- Право на розваги

- Права «не змушуватися наді мною»

- Право на захист від економічної експлуатації та примусової праці
- Право на захист від будь-якої роботи, яка може бути небезпечною для здоров'я
- Право не бути жертвою війни
- Право на захист від сексуальної експлуатації

- Права «я маю власну думку»

- Право виражати свої погляди
- Право сповідувати свою власну релігію
- Право об'єднуватися з іншими
- Право на інформацію

- Права «спеціальних потреб»:

життя деяких дітей є важчим, ніж у їхніх однолітків. Тому такі діти потребують спеціальної уваги і піклування

- Діти-інваліди
- Діти, позбавлені батьківського піклування
- Діти-біженці
- Діти у конфлікті з законом

Перед вами лежать аркуші паперу, за моєю командою переверніть їх текстом догори та виконайте тестове завдання. Після того, як всі члени команди впоралися із завданням, капітан збирає роботи, здає їх інструктору і отримує маршрутний лист, текст Конвенції та конверт з підказкою. І команда вирушає у путь. Організованість, швидкість та уважність допоможуть вам отримати перемогу. Хай вам щастить! Стартуємо!

Тестове завдання (виконує кожен учасник квесту індивідуально)
(Додаток 1)

2. Станція «Медпункт».

Квест - інструктор станції «Медпункт»:

- Добрий день! Вітаємо вас на станції «Медпункт»! На цій станції ви дізнаєтесь про те, як в Україні забезпечується захист права дитини на охорону здоров'я. Що ви знаєте про те, як держава охороняє здоров'я українських дітей?

Завдання: розв'язати кросворд, в якому зашифровано назви заходів з охорони здоров'я дітей в Україні. (Додаток 2)

3. Станція «Спортзал».

Квест - інструктор станції «Спортзал»:

- Добрий день! Вітаємо вас на станції «Спортзал»! На цій станції ви дізнаєтесь, що права людини не можуть існувати без обов'язків. Виконуючи свої обов'язки, ви забезпечуєте захист прав інших людей. Розглянемо приклад: покупець має право отримати товар належної якості, обов'язок продавця – продавати якісні товари. Продавець має право отримати гроші за товар, обов'язок покупця – заплатити встановлену суму. Тому важливо знати не тільки свої права, а й обов'язки, щоб не порушити випадково прав інших людей.

Зараз ми пограємо в м'яч. Я буду кидати м'яч, промовляючи певні словосполучення, ви маєте повернути м'яч із словами «право» чи «обов'язок». Наприклад: (перший інструктор кидає м'яч другому: «Берегти підручники» - другий інструктор повертає м'яч: «Обов'язок») (Додаток 3)

4. Станція «Шкільний буфет»

Квест - інструктор станції «Шкільний буфет»:

- Добрий день! Вітаємо вас на станції «Шкільний буфет»! На цій станції ми з вами з'ясуємо, як можуть порушуватись права дитини на належне харчування. Питання:

- Чи було коли-небудь порушене ваше право на належне харчування?
- На картці записано ситуації, серед яких є випадки порушення права дитини на належне харчування. Позначте їх галочкою (Додаток 4)

5. Станція «Комп'ютерний клас»

Квест-інструктор станції «Комп'ютерний клас»:

- Добрий день! Вітаємо вас на станції «Комп'ютерний клас»! На цій станції ви отримаєте інформацію про те, як живуть діти в інших країнах, ви маєте з'ясувати, чи не порушуються їхні права.

Завдання: слідує алгоритмові прочитайте лист від друга з іншої країни або з іншого міста України та визначте, які права дітей там порушуються (Додатки 5-7)

6. Станція «Фініш»

Капітани команд, що прибули на станцію «Фініш», подають маршрутні листи квест - інструктору станції, здають тексти Конвенції, команди займають свої місця.

Ведучий зустрічає команди на фініші, під час очікування команд веде бесіду з тими, що вже прибули:

- Що нового ви дізнались протягом роботи на пунктах?
- Які завдання викликали труднощі?
- Які станції здалися найцікавішими?
- Чи не порушувались ваші права протягом проходження станцій?
- Чи важливо дітям знати свої права?

*Коли всі команди прибули до фінішу, з ними проводиться **бліц-турнір**. Команди по черзі називають права дітей, які вони запам'ятали з Конвенції, команда, яка називає більше прав, отримує додатковий бал.*

IV. Підведення підсумків гри, нагородження переможців

Під час бліц - турніру квест - інструктор станції «Старт-фініш» підраховує загальну кількість балів у команд і визначає переможців, додавши додатковий бал переможцю бліц - турніру.

Ведучий:

- За правом першості команда-переможець має першою обрати нагороду за свою роботу. Ви бачите три варіанти призу, кожен з них спрямований на реалізацію прав дитини. За номером статті Конвенції ви маєте вгадати, що знаходиться в подарунках і вибрати один з призів. Другою обирає свій приз команда, що посіла II місце. I останній приз дістається команді, що посіла III місце.

Приз «Стаття 16» - право на особисте життя – **валентинки**.

Приз «Стаття 24»- право на охорону здоров'я – **вітамін**.

Приз «Стаття 27» - право на належне харчування – **мандарини**.

V. Підсумок заходу

Ведучий:

- Відоме висловлювання «Твої права закінчуються там, де починаються права іншої людини» виникла внаслідок історії про англійця Хулігена, ім'я якого стало відомим. Коли його черговий раз судили за бійку, він заявив, що є вільною людиною і робить те, що захоче. Суддя на це відповів: «Ваша свобода махати кулаками закінчується там, де починається кінчик носа людини, що стоїть поряд». Як ви розумієте цей вислів?

Я впевнена, що наш квест допоміг вам усвідомити свої права і необхідність їх відстоювати, але пам'ятайте про права інших людей і старайтесь ніколи їх не порушувати.

Післядія квесту:

- ✓ Відвідування родини, в якій є дитина-інвалід з метою надання матеріальної та моральної допомоги
- ✓ Участь у загально ліцейському тижні інклюзії
- ✓ Участь у засіданні клубу «Тема» з питань прав дитини

ДОДАТКИ

Додаток 1. Тестове завдання станції «Старт»

1. Конвенція –це ...

- а) закон;
б) угода;
 в) наказ.

2. Який документ затвердила у 1989 році ООН про права дітей?

- а) Декларацію прав дитини.
б) Конвенцію прав дитини.
 в) Закон України про охорону дитинства.

3. Якими законами регулюються права дитини в Україні?

- а) Декларацією прав людини.
 б) Конвенцією прав дитини.
в) Законом України про охорону дитинства.

4. Скількома країнами світу було ратифіковано Конвенцію ООН про права дитини?

- а) 30; б) 91; **в) 191.**

5. Коли Конвенція ООН про права дитини набула чинності в Україні?

- а) 27 вересня 1991 року;**
 б) 27 вересня 2000 року;
 в) 1 травня 1992 року.

6. Скільки прав має дитина згідно статей Конвенції ООН?

- а) 25; б) 30; **в) 40.**

7. Дитиною вважається...

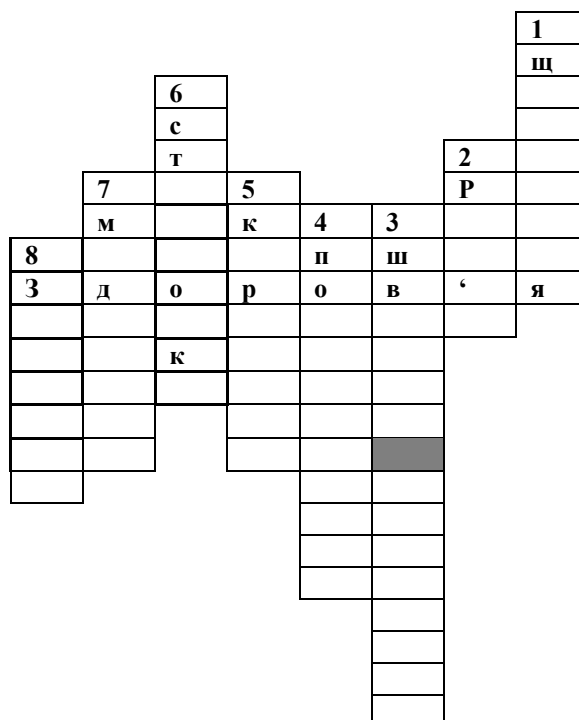
- а) істота, що потребує повноцінних умов для розвитку і зростання;
б) людська істота до досягнення нею 18-річного віку;
 в) захищений законом повноцінний член суспільства.

8. Якої групи прав не передбачено Конвенцією?

- а) «піклуйтеся про мене»;
 б) «я маю власну думку»;
в) «я можу самостійно будувати своє життя».

За кожну правильну відповідь – 1 бал, максимальна кількість балів – 8.

Додаток 2. Кросворд «Захист здоров'я в Україні»

1. Введення в організм ослаблених або зруйнованих збудників захворювання з метою формування імунітету до інфекційних хвороб, в Україні здійснюється безкоштовно всім дітям проти туберкульозу, кору, поліомієліту, правцю, дифтерії та ін. (щеплення)
2. Проба, яка призначається для оцінки працездатності серця при фізичному навантаженні, є обов'язковою для всіх школярів, на підставі результатів цієї проби визначається група для занять на уроках фізичної культури (Руф'є).
3. Спеціальна медико-санітарна організація, що надає першу миттєву медичну допомогу при нещасних випадках та загостренні хвороб (швидка допомога).
4. Лікувально-профілактичний заклад для надання допомоги лікарями різних спеціалізацій та проведення медичних оглядів (поліклініка).
5. Сукупність адміністративних і медико-санітарних заходів, за допомогою яких запобігають поширенню інфекційних хвороб людини, зокрема припинення роботи дитячих закладів у період епідемій (карантин).
6. Те, що оформляють з метою організації медичної допомоги на випадок травми чи хвороби під час поїздки (страховка).
7. Місце, де надають першу медичну допомогу на території навчального закладу (медпункт).
8. Комплекс фізичних вправ, що виконують вранці з метою розминки м'язів та суглобів, часто проводиться у навчальних закладах та літніх таборах (зарядка).

За кожну правильну відповідь – 1 бал. Максимальна кількість балів за завдання – 8.

Додаток 3. Гра в м'яч «Права – обов'язки»

- Берегти шкільне майно (обов'язок)
- Брати участь у конкурсах, змаганнях (право)
- Дотримуватись правил дорожнього руху (обов'язок)
- Об'єднуватись з іншими дітьми у групи, компанії (право)
- Старанно вчитись (обов'язок)
- Користуватись бібліотеками, спортзалами, обладнанням школи (право)
- Охороняти природу, пам'ятки культури (обов'язок)
- Вибирати собі друзів (право)
- Дотримуватись моральних норм поведінки (обов'язок)
- Ігри, розваги, відпочинок (право)

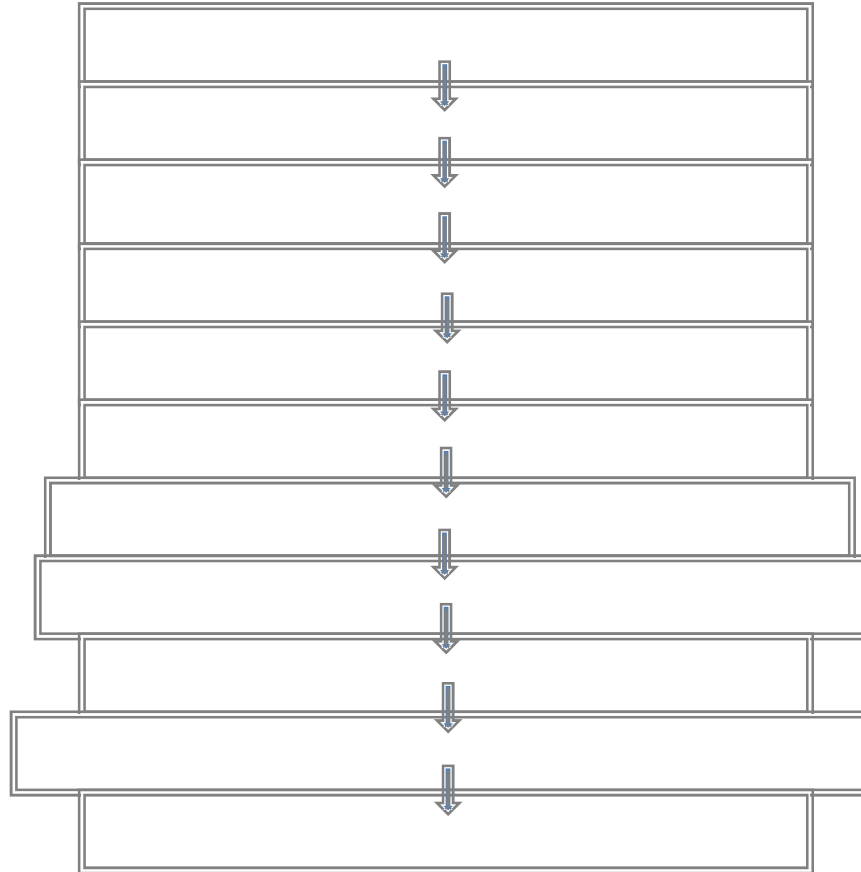
За кожну правильну відповідь – 1 бал. Максимальна кількість балів за завдання – 10.

Додаток 4. Картка «Порушення права дитини на належне харчування»

- Відсутність «Пепсі» у шкільній їдальні.
- Продаж спиртних напоїв неповнолітнім у магазині «Гастроном».
- Висока ціна на чіпси і сухарики.
- **Зумисний продаж несвіжої їжі у магазині.**
- Батьки змушують їсти суп і не дозволяють їсти цукерки перед обідом.
- **В магазині продали йогурт, у якому було знайдено муху.**
- Бабуся на десерт купила не шоколадку, а кавун.
- **Батьки дозволяють дитині їсти тільки цукерки.**
- **Гості купили найдешевшу ковбасу і нагодували нею 5-річну Настю.**
- Мати змушує їсти зранку ненависну манну кашу.

За кожну правильну відповідь – 1 бал. Максимальна кількість балів за завдання – 10.

Додаток 5. Алгоритм проходження станції «Комп'ютерний клас»

Додаток 6. Листи до станції «Комп'ютерний клас»

Лист 1. (Майкл, 14 років)

Привіт!) Мене звати Майкл. Я живу у США. Так як і ти, ходжу до школи та займаюсь позакласною діяльністю.

Крім цього, я люблю їсти гамбургери. Але, мені не подобається коли моя мама забороняє мені їсти гамбургери. Вона каже, що це шкідливо, але вони мені так подобаються! Крім цього, я повинен лягати о 9 вечора, але я вважаю це не справедливим.

Два роки тому, я та мої батьки їздили за кордон. Мене вразило, що діти в цій країні працювали як дорослі! Багато з них не мало житла и вони кожен раз шукали собі місце, де можна було поспати. Крім цього з них глузують їх однолітки, бо вони не такі, як інші. Мене це обурило і навчило мене бути до людей добрішим. Я завжди ділився з ними їжею і вони мені навіть подякували.

Чекаю листа від тебе.

Майкл

Лист 2. (Софі, 12 років)

Добрий день тобі! Мене звати Софі. Я з Франції. Мені дуже подобається ця країна і я мушу визнати, що тут права дітей - одна з найважливіших сфер діяльності. Але мені інколи не подобається, що вчителі нам роблять зауваження на уроках. Якщо я хочу щось сказати, я повинна це зробити, а вони порушують моє право на особисте судження.

Крім цього, вони забороняють нам галасувати та порушувати урок. Але ми ж діти! Мені не подобається таке ставлення вчителів.

Не дивлячись на це, в нас також є багато справжніх порушень. В нашій школі, **багато дітей ображають інших, спираючись на відмінність релігійних поглядів**. Мені це не подобається! Був навіть випадок, коли група молодиків жорстоко побила хлопця з нашого класу через це. Ми з класом ходили до нього кожен день та питали про самопочуття.

Район, у якому я живу, не дуже безпечний. **Мені завжди лячно повертатись додому навіть у обідній час, бо тебе можуть пограбувати**. Я думаю, що слід посилювати безпеку на вулицях, але дорослі нічого не хочуть з цим вдіяти.

Лист 3. (Кіра, 17 років)

Привіт!

Мої батьки дуже релігійні люди. Ми кожної неділі і суботи ходимо до церкви, постимо кожного разу, коли це потрібно, **не відвідуємо лікарню**. Мама не дозволяє мені фарбуватися і я завжди ходжу у довгій спідниці і з хусткою на голові. Усі у школі сміються з мене. **Я думаю, що вже сама можу обирати бути мені набожною чи ні. Але моя сім'я не дозволяє мені цього робити.**

По закінченню школи я хочу вступити до театрального інституту, але через віру мені не можна буде показувати свої емоції на людях. Це моя велика мрія, я хочу бути відомою, як Джолі чи Фокс, або як моя улюблена акторка Наталі Портман.

Ще більше мене обурює те, **що батьки не дозволяють мені зустрічатися з моїм хлопцем у будь-якому іншому місці, крім нашого будинку. Я навіть не можу поцілувати його на прощання.**

Порадь мені як бути. І не забувай частіше писати.

Твоя подруга, Кіра!

Примітка: помилки в дитячих листах не були виправлені свідомо.

Додаток 7. Бланки відповідей станції «Комп'ютерний клас»

Бланк відповідей

Від кого лист?	№ статей Конвенції про права дитини, що порушуються		

За кожну правильну відповідь – 2 бали. Максимальна кількість балів – 6.

Відповіді:

Від кого лист?	№ статей Конвенції про права дитини, що порушуються		
Від Майкла	№27	№32	№2

Від кого лист?	№ статей Конвенції про права дитини, що порушуються		
Від Софі	№2	№19	№13

Від кого лист?	№ статей Конвенції про права дитини, що порушуються		
Від Кіри	№24	№14	№16

Додаток 8. Маршрутний лист

Назва команди:				
№	Назва пункту	Кількість отриманих балів	Дисципліна	Інструктор
1.	Старт			
2.				
3.				
4.				
5.				
6.	Фініш			
Всього				

Використані матеріали з джерела:

Молчанова Н. А. Правовий квест «Я знаю свої права». Сайт Миронівського навчально-виховного комплексу. URL:
https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fmnvk2.at.ua%2Fzahodu%2Fpravovij_kvest.docx&name=pravovij_kvest.docx&lang=uk&c=58cbb2a67719
 (дата звернення: 21.02.2017)

Додаток 3*Виховний захід на тему:***«Мамі уклонімося низенько»****Мета:**

- ознайомити учнів та батьків з давніми обрядами зустрічі весни, традиціями святкування дня матері;
- розвивати декламаційні, акторські, вокальні здібності дітей, формувати уміння правильного поводження на сцені перед аудиторією;
- виховувати гордість за українську націю, любов і пошану до батьків та старших, розвивати інтерес до народних традицій, естетичні почуття.

Форма проведення: свято**Клас:** 5**Тривалість заходу:** 45 хвилин**Місце проведення:** актовий зал.**Попередня підготовка:** до проведення заходу проводяться, як репетиції окремих номерів, так і усього свята.**Хід заходу**

Святково прибрана сцена. На столику — хліб-сіль, колосся пшениці, кетяг калини і вишитий рушник. На сцені дівчата й хлопці в українському національному одязі. Вони співають пісню "Хороші гості у мене..."

Хлопчик

Що це за днина?

Що це за свято,

Що сюди зійшлося так людей багато?

Знаю, що за днина, це всім варто знати:

То прийшли всі люди мамі честь віддати!

Ведучий II

Доброго дня вам, люди добрі, що сидять в нашій господі.

Раді з святом вас вітати, щастя і добра бажати.

Учень I Мама... чи є світі слово більш прекрасне і ніжне? У матері добрі та лагідні руки, найвірніше серце – в ньому ніколи не згасає любов, воно ніколи не залишається байдужим.

Учень II І нехай матуся ваша не героїня, не пишається красою – байдуже... Серед усіх людей вона вам наймиліша, стомлене обличчя її для вас завжди прекрасне, і тільки в неї ви шукаєте захисту і поради. Бо вона – ваша мати.

Учень I

Можна у світі чимало зробити: перетворити зиму на літо,
Можна моря й океани здолати, гору найвищу штурмом узяти.

Учень II

Можна пройти крізь пустелі та хащі,
Тільки без мами не можна нізащо.
Бо найдорожче стоїть за словами:
“В світі усе починається з мами”.

Учень I

За всі тії скарби, що нам дала мати,
Прийшли ми всі нині її вшанувати.

Учень II

За всю важку працю, за всі її труди
Бодай одна днина хай їй святом буде!

(Пісня у виконанні учениці класу “Чорнобривці насіяла мати...”)

Учень I Усі ми звикли вітати своїх мам та бабусь 8 Березня, тому що це Міжнародний жіночий день.

Учень II А в Україні давно був звичай святкувати День Матері – у другу неділю травня, коли з’являлися перші квіточки та зацвітав дерен.

Учень I На дерені розпускалися квітки, народжувалося нове життя. А нам життя подарувала матуся. Тому дитина приходила до неї й промовляла:

Дитина Мамо, вже все розпускається... Нехай Божа пташка Вас привітає,
Хай зозуля накує Вам багато років, а я Вас буду оберігати. Благословіть...

(опускається на коліна, цілує руку неньки, мати хрестить голівку)

Мати Як Господь дерен сьогодні цвітом благословив, так і я тебе благословляю... Дерен буде опадати, а ти до останньої своєї днини цвіти...

Дитина Мамо, це Вам дарунок – зозуля із глини, щоб багато років накувала, від зла оберігала.

Учень II Коли матусю привітали донечки і синочки, то збиралася вона і йшла свою матір вітати. Брала із скрині сорочку, яку сама вишивала, просила благословіння поле засівати. І тато йшов до своєї мами з тим, що могли виготовити його руки. Бо незабаром поле треба орати, а без благословіння не можна торкатися неньки-землі. А мати щиро відказувала: “Де лишиш за плугом слід, нехай зродить на багато літ!”.

Учень I Наші предки – давні українці – великого значення надавали слову: кожен день починався і закінчувався молитвою, словом благословляли в дорогу, висловлювали найкращі побажання при зустрічах, проказували замовляння, лікуючи від хвороб.

Учень II То й нині не треба нехтувати цими гарними звичаями. До вашої уваги – Молитва за найдорожчу людину.

Дівчинка *(зі свічкою в руках перед образом Божої матері)*

Є в мене найкраща у світі матуся,

За неї, пречистая Діво, молюся,

Пошли їй не скарби, а щастя і долю,

Щоб дні її йшли без муки і болю... Амінь.

Учень I Спасибі вам, рідні мами, що ви тут сьогодні з нами!

Учень II

Кажуть, що на світі сонце найясніше.
Та всміхнеться мама – і стає світліше.

Учень I

Кажуть, що без сонця не розквітнуть квіти.
А хіба без мами є щасливі діти?

Учень II

Я до неї серцем любо пригорнуся,
Хай сіяє сонце, як моя матуся!

Хлопчик Моя мама – найкраща у світі... Із учнівських творів.
Сподіваюся, що кожна мама впізнає себе...

Моя мама - лагідна, гарна, добра, ніжна. Без неї не можна прожити і дня. Вона вродлива, добра, і я її дуже люблю. На всій планеті іншої такої немає. Моя мамуня краще за всіх готує, але я її люблю не за це, а за те, що вона піклується про мене. Вона мій найкращий друг. Я їй довіряю все. З нею можна поділитися своїм горем і секретами, ще у неї все таке рідне... Вона багато працює, в неї бувають часто перевтоми. Матусю я не проміняю ні на що. Кожний раз, коли у мене щось болить або якісь неприємності, мамуся готова мені допомогти, заспокоїти, приголубити. Я люблю свою маму за те, що у неї дуже лагідні руки, гарні очі та м'яке волосся. Мамочка навчила мене всьому. Вона для мене найкрасивіша та найрозумніша. Я хочу, щоб вона була найщасливіша жінка у світі, бо вона - супер!

(Дівчатка сидять, вишивають, між ними відбувається розмова)

Дівча 1

А моя наймиліша з усіх людей ненька:
Тиха, мов голубка, щира і миленька.

Дівча 2

Нема в цілім світі, всім вам признаюся,
Кращої матусі, як моя матуся.

Дівча 3

Я свою матусю щиро так кохаю,
Що і розказати не вмію, не знаю.

Хлопчик

Коли я хворенький, прийде моя ненька,
Тільки раз погляне – мені легше стане.

Дівча 4

Над мамину в світі немає опіки,
Материнське серце – то найкращі ліки.

Дівча 5

Мені все говорить щовечора ненька,
Що я українка, мов квітка пишненька.
(Пісня у виконанні учениці "Україночка")

Мати

Вам, діточки мої любі, ще й те треба знати:
Крім рідної, другу маму мусите кохати.
Бо та друга всім нам мати, мати – Україна.
Любіть її, діти. Прикрасить її собою, як красиві квіти!
(звучить запис пісні “Ой, роде наш красний...”)

Дівчинка

Ластівки прилетіли!
Ластівки! Ластівки!
Весна прийшла!
(чути голос зозулі)

Дівчинка

Зозуленько сива, ти нас розвеселила.
Як почала кувати, повиходили з хати.

Дівча 1

Дівчаточка – гороб’ятка, радьмося
та виходьте на травичку – граймося!

Дівча 2

Виходьте на травичку, - в добрий час,
нема таких співанок, як у нас.

(Пісня-танок у виконанні учнів класу “Подольночка”)

Дівча 1 З молоком матері, з її колисковою піснею передається людині любов до рідного краю, його мови і звичаїв, добро і милосердя, шана та повага до народу. Тому наші слова – це слова подяки вам, рідні матусі.

Дівча 2 Ви прийміть від нас вітання і найкращі побажання: Добрих справ, здоров’я й сили, і в житті щоб вам щастило!

Дівча 1

Тож сьогодні, любі мами, в цей святковий час
І пісні, вірші і танці ми даруємо для вас!

Дівча 2

Ми концерт підготували, в нього ми всю душу вклали.
Як сподобається вам, то плещіть в долоні нам!

(Пісня учениці класу “Ішло дівча лучками...”)

Настя

Хочу прочитати власний вірш, присвячений мамі.

Олексій

Ця музика – в подарунок тобі, мамо. (Звучить “Прелюдія”, гітара)

Дівча 1

Я не знаю, мамо мила, що тобі і побажати.
Перш з усього – щастя, сили і здоров’я всім у хаті.
Щоб жили ми всі у згоді, як ти завжди нас учила,
Щоб твоя усмішка гарна нас, як сонечко, всіх гріла.
Матінко моя єдина, тебе кохаю над життя
І бажаю: будь щаслива, наче квітка весняна!

Хлопчик 1

Нагороджений я любов'ю – хай святиться повік ім'я!

Зичу доброго Вам здоров'я, берегине, ненько моя!

(Пісня “Мама” у виконанні учня класу)

Хлопчик 2 Сьогодні у нас і бабусине свято, і хочеться всіх привітати мені. Нехай на шляху, яким Ви йдете, радість зоряно падає, троянди цвітуть, а на устах ніколи не згасне усмішка! Хай ваше життя буде подібне до пісні, яка приносить людям тільки радість, щастя і любов!

(Пісня “Ой під вишнею, під черешнею...” у виконанні учня класу)

Хлопчик 1

Ми любим Вас, кохані мами й тата,

Ми Вам бажаємо здоров'ячка багато.

Ми хочемо, щоб завжди Ви раділи

І щоб в житті ніколи не хворіли!

(Звучить пісня “Наши мамы самые красивые”)

Дівча 1

Хай сміх лунає в нашім залі, послухать гуморески час!

(Виступи учнів із гуморесками: “Ох, як важко, ох, як тяжко жити на світі школяру”, “Помічник”, “Розпорядився”, “Буйні предки”)

Дівча 2

Матусю, мамо, рідна наша ненько, тобі на свято квіти ми несею.

Ти наше сонце, матінко рідненька, ти над усе для нас, ти над усе...

(Діти дарують квіти мамам)

Дівча 1

Дарунків, золота не маєм, щоб до ніг тобі зложити,

Однак тут спільно присягаєм, що, доки тільки будемо жити,

Любов сердець своїх маленьких тобі дамо, кохана ненько.

Дівча 2

Щоб діти всі цілого світу тобі співали “Многії літа...”

(Учениці класу виконують танець “Елегія”)

Учитель Дорогі діти! Сьогодні ви подарували справжнє свято своїм найріднішим. Це прекрасно! Давайте говорити своїм матусям і бабусям лагідні слова щоднини, щогодини, полегшувати їх нелегку домашню працю, підтримувати у важку хвилину. Нехай вони благословлять вас на добрі справи, а ваші вчинки ніколи не засмуть їхні серця. Робімо наших мам щасливими!

Дівча 1 Найкращі дні для наших матерів – це дні, коли щасливі їхні діти. Від нас залежить, скільки днів таких ми можемо для матері зробити.

Дівча 2

От і все скінчилось, нам прощатись час.

Гарні побажання ви прийміть від нас.

Разом

Хай в нас і в вас все буде гаразд,

Щоб ви і ми щасливі були.

(Звучить запис “Росте черешня в мамі на городі...”)

Використані матеріали з джерела:

Уколова Н. О. Сценарій відкритого виховного заходу «Свято матері». Сайт «Острів знань». URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-3D5A133E93CC7/list-AAB774EB26> (дата звернення: 21.02.2017)

Додаток К*Виховний захід на тему:***«Соборна мати Україна - одна на всіх як оберіг»****Мета:**

- поглибити знання учнів про історію виникнення свята Соборності України, ознайомити з цікавими фактами про батьківщину;
- сприяти розвитку кмітливості школярів, вміння здійснювати інформаційний пошук за темою певної сторінки, декламувати вірші;
- прищеплювати повагу до минулого України, її державної атрибутики, виховувати любов до рідного краю.

Форма проведення: усний журнал**Клас:** 6**Тривалість заходу:** 45 хвилин

Обладнання: ілюстрації, які розміщені на дошці (прапор, герб, гімн, дитячі малюнки на тему «Діти єднають Україну»; запис: 22 січня — День Соборності України), ноутбук, колонки, диски із записами гімну, українських пісень, відеоролики про історію державних символів України, її народні символи: сонях і тополю.

Місце проведення: класна кімната.

Попередня підготовка: до проведення заходу учні визначаються зі змістом сторінок і проводять репетиції.

Епіграф:

*Живи, Україно, живи для краси,
Для сили, для правди, для волі!
Шуми, Україно, як рідні ліси,
Як вітер в далекому полі.*

О. Олесь

Хід виховного заходу**Ведучий.**

У всіх людей одна святиня,
Куди не глянь, де не спитай,
Рідніша їм своя пустиня,
Аніж земний в чужині рай.

Їм красить все їх рідний край
Нема без кореня рослини,
А нас, людей, без Батьківщини.

— Про яку святиню говориться у вірші? (Про Україну). Саме одному з її державних свят присвячено усний журнал, який ми старанно готували протягом останнього тижня.

Україна... Золота, чарівна сторона. Земля рясно уквітчана, зеленню закосичена. Скільки ніжних поетичних слів придумали люди, щоб висловити гарячу любов до краю, де народилися й живуть!

У глибину століть сягає історія нашого народу. Україна має багате й славне минуле. Вона виплекала Запорозьку Січ, славетну Києво-Могилянську академію. Україна виколикала велетнів сили і духу — таких, як Петро Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Григорій Сковорода, Устим Кармелюк, Юрій Дрогобич, Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Михайло Грушевський... Цей перелік можна продовжити й іменами наших сучасників, які примножують славу нашої Батьківщини. І 22 січня ми святкуємо річницю проголошення Соборності нашої держави. Тож давайте задаємо з історії, як це було. Я запрошую вас на сторінку історичну.

І сторінка « Історична »

1 учень. День Соборності - свято України, що відзначається щороку 22 січня в день проголошення Акту возз'єднання Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки, що відбулося в 1919 році. Свято встановлено в Україні «...враховуючи велике політичне та історичне значення об'єднання Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки для утворення єдиної (соборної) української держави...» згідно з Указом Президента України «Про День соборності України» від 21 січня 1999 року.

2 учень. Так вже розпорядилась історія, що упродовж століть наш народ та землі України були розрізнені, належали до інших держав: Російської імперії, Польщі, Австро-Угорщини. Тож споконвічною мрією українців було об'єднання розрізнених частин України в межах однієї держави. Західноукраїнські землі входили до складу Австро-Угорщини, але, на відміну від східних земель, тут українці мали ряд політичних свобод і всебічно розвивали культурне та громадсько-політичне життя.

3 учень. 9 жовтня 1918 р. на засіданні австрійського парламенту майбутній глава уряду Левицький висловив загальне прагнення галицького народу до Києва. 20 жовтня 1918 р. на багатотисячній маніфестації у Львові відомий західноукраїнський політичний і громадський діяч С. Вітик закликав до негайної злуки з Великою Україною. Українська Національна Рада, яка 3 січня 1919 року одностайно прийняла ухвалу про злуку Західноукраїнської Народної Республіки з Українською Народною Республікою. Київські видання друкували численні статті, інформації, інтерв'ю, присвячені об'єднанню українських республік.

4 учень. І ось настав день, за який українці боролись упродовж багатьох століть. Уранці 22 січня біля святої Софії було велелюдно. Вхід з Володимирської вулиці прикрашала тріумфальна арка з гербами історичних земель України. Під звуки оркестру крокували військові підрозділи. «Віднині зливаються в одно віками відділені одна від одної частини України – Галичина, Буковина, Закарпаття і Придніпрянська Україна – в одну Велику Україну... Віднині український народ, звільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної незалежної Української Держави на добро і щастя українського народу». З того часу вже стали марними спроби наново поставити той штучний кордон. І в цьому велика заслуга творців Акту Соборності 22 січня 1919 року. Таким чином, вперше за шістсот років був зроблений серйозний крок до об'єднання більшості етнічних українських земель в єдину державу.

5 учень. Ось як описував ті події один із учасників: *«Живий ланцюг справив на мене неповторне враження. Народ був у надзвичайному піднесенні, навкруги дзвеніли патріотичні пісні. Раз у раз лунали здравиці на честь українського народу. Над головами у височині витав дух свободи»*. День Соборності України почали відзначати на державному рівні з 1999 року, коли був підписаний відповідний Указ Президента України. Згідно з цим документом 22 січня – день, коли був проголошений в 1919 році Акт Злуки, встановлено Днем Соборності України.

II сторінка « Державні символи »

6 учень. Кожна країна світу обов'язково повинна мати свої три символи. Що ж означає слово символ? Символ - це умовне позначення якогось предмета, поняття чи явища. Вистраждавши, виборовши волю, Україна має тепер свої державні символи. Назвемо їх:

1. Символічний знак, ключ до історії, роду, міста, держави. (*Герб*).
2. Грецьке слово, означає урочисту, похвальну пісню на честь богів і героїв. (*Гімн*).
3. Кожна держава має цей державний символ. Його піднімають під час урочистих свят, святкових подій (*Прапор*)
4. Це книга у яку записують закони , права і обов'язки українців (*Конституція*)

7 учень. Саме у статті 20 Конституції України записано: «Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України». Опис державних символів України та порядок їх використання встановлюються законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України. Столицею України є місто Київ»

Перегляд відеоролика про історію державних символів України (15 хвилин)

III сторінка « Народні символи »

8 учень. Майже в усіх народів є улюблені рослини-символи. У нас це верба, калина, барвінок та інші. Про це говорить прислів'я: "Без верби і калини нема України". Калина - символ кохання, краси, щастя. Навесні вона вкривається білим цвітом, а восени палахкотить гронами червоних плодів. Калиною уквітчують вівільний коровай, оселю; нею лікуються. Про калину складено багато пісень, легенд, приказок. Почувши слово "Україна", зразу ж уявляєш вербу над водою, тополю у полі... Окрім краси, верба дає багато користі. Вона, ніби позначка води на землі. Тому й копають криниці під вербою, бо на сухому місці це дерево ніколи не росте. А ще барвінок. Ось послухайте легенду про барвінок

9 учень.

Легенда про барвінок

Ця рослина, коли ще не мала своєї назви, дуже заздрила запашній фіалці, бо та була у великій шані серед людей. І тоді вона звернулася до богині Флори, щоб та подарувала їй аромат, красу і людську любов. Але богиня не була все-сильна - не могла вона нагородити рослину великою красою. Зате дала їй назву "вінка", що означає "перемога". І відтоді люди почали вбачати в барвінкові цілющу силу, яка перемагає тяжкі недуги. За це люди подарували рослині свою любов. Отже, хрещатий барвінок — символ вічності.

Перегляд відеоролика про народні символи України: сонях і тополю (10 хвилин).

IV сторінка «Пізнавальна»

10 учень. А зараз я пропоную вам ще краще дізнатися, чи все ви знаєте про свою землю. Пропоную вам дати відповіді на запитання.

Вікторина

Коли було прийнято постанову про державний прапор України? (28 січня 1992 року)

Яке свято відзначає Україна 24 серпня? (День Незалежності)

Хто є автором Гімну України? (Слова Павла Чубинського, музика Вербицького)

Коли святкується День Конституції України? (28 червня)

Які визначні дати українці святкували у 2014 році? (200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка, 70 років Перемоги у ВВВ)

V сторінка «Поетична»

11 учень. Наша українська земля багата славетними людьми, які оспівують Україну у своїх віршах: це і Леся Українка, і Тарас Шевченко, і багато інших. Ви теж знаєте багато віршів про Україну.

(Діти декламують вірші)

1. Любіть Україну, як сонце любіть,

Як вітер і трави і води.

В годину щасливу і в радості мить,

Любіть у годину негоди.

2. Тобі, найкращая перлино
 Моїх розбуджених надій,
 Тобі, що звешся Україна
 І в цей життєвий буревій,
 Тобі, що постаті козачі
 Для нас змальовуєш щодня,
 Я шлю привіт й бажаю вдачі
 У сяйві радісного дня.
3. Одна Батьківщина, і двох не буває,
 Місця, де родилися, завжди святі.
 Хто рідну оселю свою забуває,
 Той долі не знайде в житті.
4. Я - українка! Горджуся й радію,
 Що рідною мовою я володію,
 Шевченковим словом умію писати
 Слова мелодійні і вірші складати.
 Я - українка! Живу в Україні,
 На вільній, єдиній моїй Батьківщині,
 Де все мені в радість: ліси і садки.
 Озера й річки, і глибокі ставки,
 Лани неосяжні, і гори, й долини,
 Цвіт білосніжний у лузі калини.
 В душі моїй солодко грає сопілка,
 Бо я з України, Бо я - українка!

Ведучий.

Ось уже і перегорнута остання сторінка.
 Красивий, щедрий рідний край
 І мова наша солов'їна.
 Люби, шануй, оберігай
 Землю, що зветься Україна!

Хто не знає свого минулого, не вартий свого майбутнього», – говорить народна мудрість. І це дійсно так, бо як дерево тримається на землі своїм корінням, так людина тримається на землі своїм минулим. Людина, яка не знає минулого – як перекотиполо, куди вітер подме, туди воно й котиться. Саме тому, ми повинні знати свою історію, своє минуле. А історія наша влита кров'ю і сльозами.

Використані матеріали з джерела:

Горбенко Л. М. Усний журнал «Соборна мати Україна - одна на всіх як оберіг». Персональний сайт учителя образотворчого мистецтва Горбенко Л. М. «Акварель». URL: http://art-stu9io.at.ua/index/usnij_zhurnal/0-53 (дата звернення: 21.02.2017)

*Додаток Л**Виховний захід на тему:***«Дружба та її значення у житті людини»****Мета:**

- уточнити значення понять «друг», «дружба», «товариш», «приятель», «ровесник», ознайомити школярів із прислів'ями та приказками про дружбу;
- сприяти розвитку кмітливості учнів, вміння формулювати власну думку, спілкуватися з однолітками;
- формувати розуміння цінності дружби у стосунках між людьми, сприяти згуртуванню колективу школярів.

Форма проведення: конкурс**Клас:** 9**Тривалість заходу:** 45 хвилин**Обладнання:** ілюстрації, які розміщені на дошці, призи, аркуші паперу, пластикові пляшки, скотч, гілки, ножиці, зелений папір, аркуші для нотаток.**Місце проведення:** класна кімната.**Попередня підготовка:** до проведення заходу учні класу об'єднуються у команди.

Епіграф:

*“Хто не шукає дружби з ближнім,
той сам собі заклятий ворог”*

Шота Руставелі

Хід заходу

Слово вчителя: Доброго дня, учні! Ви всі добре зрозуміли, що темою сьогоднішнього виховного заходу є дружба. Це дуже багатогранна і цікава тема. Ми з вами спробуємо розглянути її з усіх сторін. Сподіваюсь, що саме дружба допоможе вам вигравати у наших конкурсах. Отож, починаймо!

Конкурс № 1.

Кожна команда за 3 хвилини має обрати капітана, визначитись із назвою команди і вигадати девіз. Перемагає команда, у якої назва і девіз більше відповідають темі заходу.

Конкурс № 2.

Письмово команди за 7 хвилин мають відповісти на питання. Правильність відповідей перевіряє журі та оголошує переможця цього конкурсу в кінці заходу.

Питання:

- Як ви розумієте слово «дружба»?
- Хто такий друг?
- Хто може стати другом?
- У кого є справжні друзі?
- Що означає «дружити»?

Конкурс № 3.

Конкурс на кращого знавця прислів'їв та приказок про дружбу. Учні повинні згадати приказки та прислів'я про дружбу. На конкурсне завдання відводиться 4 хвилини. Коли час сплине, капітан зачитує приказки та прислів'я. Команда, яка записала їх більшу кількість, отримує перемогу.

Учитель знайомить школярів також із іншими приказками та прислів'ями про дружбу:

1. Дерево міцне корінням, а людина друзями.
2. Один в полі не воїн.
3. Де дружно, там і хлібно.
4. Дружба - велика сила.
5. Друга шукай, а знайдеш – тримай.
6. Міцну дружбу і вогонь не спалить.
7. Хто в біду допоміг, той два рази поміг.
8. Справжній друг пізнається в біді.
9. Добрий друг підніме людину, а поганий погубить.
10. Людина з друзями – степ із квітами, а людина без друзів – жменя

попелу.

11. Сила птаха в крилах, а людини – в дружбі
12. Яку дружбу зведеш, так і життя проведеш.
13. Нових друзів май, а старих не забувай.
14. Справжнього друга за гроші не купиш.
15. Біда друзів випробовує.
16. Друг не той, хто медом маже, а хто правду каже.

Слово вчителя: Дружба – це близькі стосунки, засновані на взаємній допомозі, прихильності інтересів, смаків, поглядів, життєвих цілей. Це активна зацікавленість один в одному.

Конкурс № 4.

А зараз наступний конкурс. Кожній команді потрібно скласти власний закон «Про права і обов'язки справжніх друзів». Дуже бажано, щоб у законі були розділи і статті. На складання відводиться 15 хвилин, потім один із учнів його зачитує. Той закон, який виявився більш цікавим і повним, визнається кращим.

Слово вчителя: А зараз проведемо тест «Чи добрий у вас характер?» Він не оцінюється, це не конкурсне завдання. Його завдання – розрядка атмосфери у класі.

Учні записують на аркушах відповіді (Так чи Ні), підводять підсумки.

1. Чи вважаєте ви, що у ваших знайомих поганий характер?
2. Чи дратують вас щоденні дрібні обов'язки?
3. Чи вірите ви, що ваші друзі вам вірні?
4. Чи приємно вам, коли незнайомий ровесник каже вам: «Ей, ходи сюди!»?
5. Можете ви вдарити кішку або собаку?
6. Чи часто ви хворієте?
7. Чи часто вам хочеться поміняти парту, за якою ви сидите?
8. Відстоюєте свою думку навіть тоді, коли розумієте, що це помилка?
9. Чи важкі для вас суспільні обов'язки?
10. Часто думаєте про своє невезіння?
11. Чи зберегли ви свої дитячі іграшки?
12. Можете з усмішкою сприймати жарти над собою друзів?
13. Подобається вам бути в колі своєї сім'ї?
14. Ви злопам'ятні?
15. Здається вам, що весь час стоїть погода, яка не відповідає даному сезону?
16. Можете ви проявляти нетерпіння, коли 5 хвилин чекаєте товариша, що запізнюється?
17. Доводилось вам зранку бути у поганому настрої?
18. Дратує вас класична музика?
19. Дратує вас присутність у вашому домі чужих людей, які знаходяться у вас більше години?

Слово вчителя: Поставте по 1 балу за кожну позитивну відповідь на запитання 3, 9, 10, 13, 14, 19 та по 1 балу за негативну відповідь на запитання 1, 2, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 15, 16, 17, 18. Більше 15 – у вас покладистий характер і ви доброзичливі до людей. 8 – 15 – у вас немає недоліків, але з вами можна

ладити. Менше 8 – вашим друзям можна поспівчувати. Тепер ви знаєте, яка ви людина. Сподіваюсь, що ви відповідали чесно на питання.

Конкурс № 5.

Наступне конкурсне завдання дуже цікаве, воно вимагатиме роботи не тільки голови, а і рук. Кожна команда отримує пластикові пляшки, скотч, гілки, ножиці, зелений папір. Вам пропонується зробити дерево дружби з листочками, де написані ті якості, які сприяють міцній дружбі. Виграє команда, поробка якої буде більше схожа на дерево і матиме більше листочків. На оформлення поробки надається 7 хвилин, на її презентацію – не більше 1.

Підведення підсумків

- Що з почутого сьогодні вам запам'яталося?
- Що ви взяли для себе із сьогоднішнього заходу?
- Що сподобалося, що ні?

Заключне слово вчителя: На жаль, час підходить до кінця, і наш захід завершується. Сьогодні у нас немає переможців і переможених. Ви всі поводити себе чудово, приймали належну участь у конкурсах, показали свої знання, не боялись виявити власні здібності і таланти. Отже, ви всі є переможцями!

Загальна характеристика виховного проекту**«ГРОМАДЯНИН»**

Мета: набуття досвіду соціальної дії шляхом залучення школярів до активної громадської роботи.

Завдання.

Ознайомити учнів:

- із законодавчими документами, які регламентують питання участі громадян у вирішенні справ місцевої громади;
- із структурою та функціями органів місцевого само врядування;
- із різними формами громадянської активності.

Навчити учнів:

- бачити проблеми місцевої громади та визначати своє ставлення до них;
- досліджувати суспільну проблему;
- працювати в групі;
- планувати діяльність щодо вирішення проблем громади;
- реалізовувати на практиці свій план дій;
- контактувати з представниками органів влади, місцевого самоврядування, ЗМІ, громадськими організаціями тощо;
- представляти результати власної діяльності та оцінювати її.

Розвивати:

- критичне мислення учнів;
- вміння об'єктивно аналізувати різні конфліктні ситуації та залагоджувати їх.

Виховувати:

- толерантність та взаємоповагу у спілкуванні з однолітками, педагогами, представниками органів влади та іншими дорослими;
- громадську активність школярів.

Методи реалізації

В основу акції “Громадянин” покладено методику соціального проектування, яка передбачає інтеграцію та безпосереднє застосування набутих знань під час практичної проектної діяльності і спрямована на набуття досвіду громадянських дій та демократичної поведінки у вирішенні соціально-важливих проблем.

Організація діяльності

Набуття досвіду соціальної дії може відбуватися як у рамках навчально-виховного процесу у позакласній та позашкільній роботі, так і бути складовою роботи молодіжних громадських організацій, клубів тощо. Особливо ефективним є залучення школярів до роботи над соціальним проектом під час літньої суспільно-корисної практики.

Час на організацію і проведення акції “Громадянин” вчитель повинен планувати, зважаючи як на загальну підготовку учнів класу, так і на їхні реальні потенційні можливості.

Методика соціального проектування є однією із форм діяльності не лише вчителів-предметників, але й заступників директорів із питань виховання, педагогів-організаторів, працівників позашкільних освітніх установ.

Задля забезпечення динамізму роботи над проектом бажаним терміном його реалізації є 2-3 місяці.

Виконання проекту передбачає залучення до спільної роботи усіх учнів класу.

Допомога дорослих

Така форма діяльності школярів потребує кваліфікованої та постійної допомоги вчителя, яка під час реалізації проекту вкрай необхідна. Проте участь у проекті буде найбільш корисною для школярів у тому разі, коли вчитель візьме на себе функції консультанта-порадника, а головну ініціативу у процесі його реалізації будуть проявляти учні. Бажано до реалізації проекту залучати інших дорослих – батьків, вчителів школи, представників громадськості та владних структур тощо.

Дорослі (педагоги освітніх закладів, наставники дитячих громадських організацій та об’єднань, батьки, громадськість) беруть участь в Акції на правах консультантів, експертів, членів журі. Цілком самостійна, без сторонньої допомоги, праця учнів над проектом нереальна. Тому необхідно сконцентрувати увагу саме на тих моментах, де школярі найбільше потребують допомоги дорослих, а саме:

- планування діяльності;
- вибір найоптимальніших способів вирішення проблеми;
- прогнозування наслідків діяльності;
- набуття навичок ділової комунікації та презентації результатів діяльності;
- порівняння отриманих результатів із запланованими;
- об’єктивна оцінка роботи над проектом.

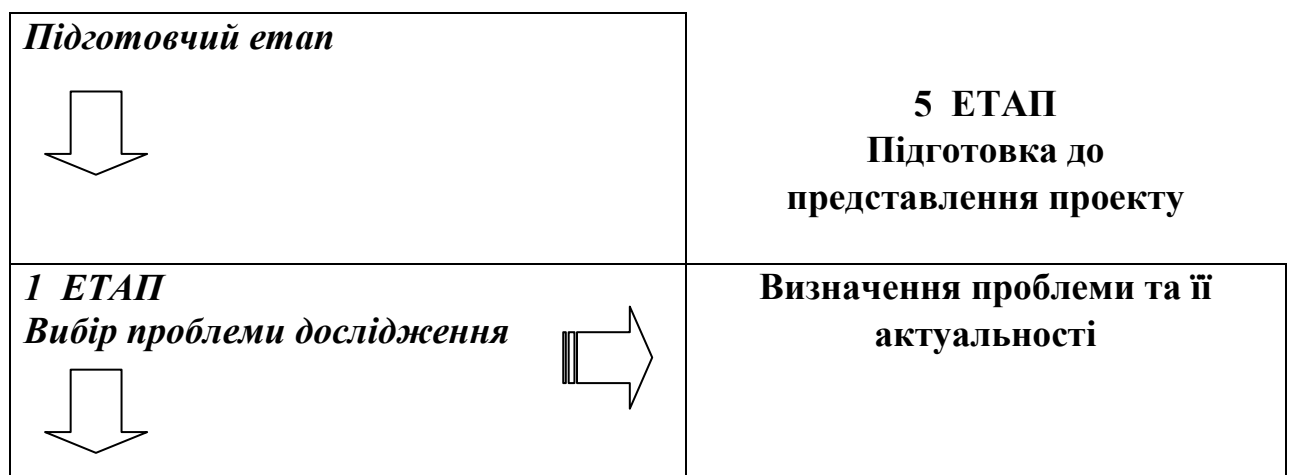
Дорослі можуть поділитися власним життєвим досвідом, допомогти школярам відшукати джерела різнобічної інформації щодо проблеми дослідження, посприяти контактам із спеціалістами. Проте вони не повинні виконувати головну роботу: писати за школярів листи, телефонувати від їхнього імені, готувати матеріали чи ілюстрації тощо.

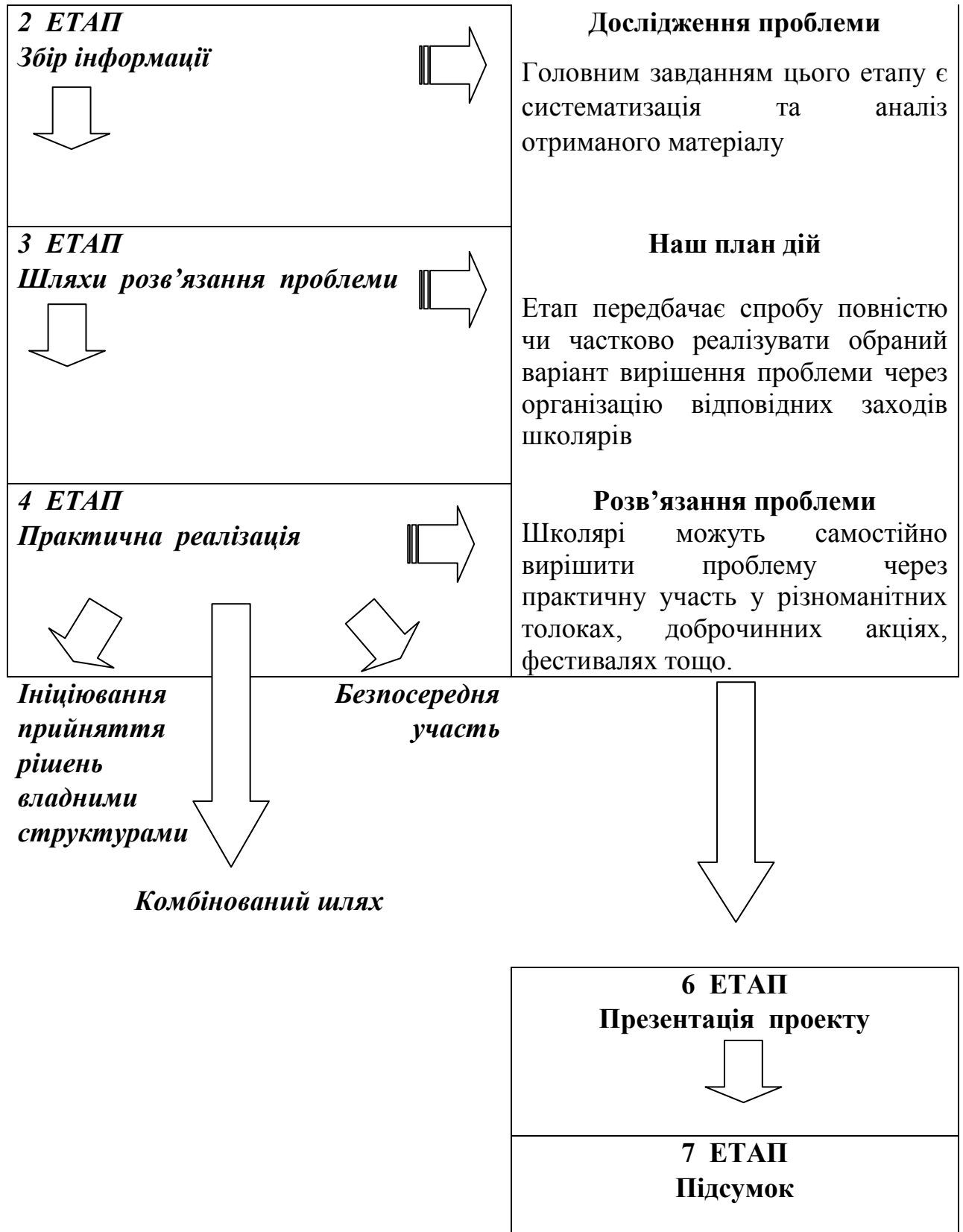
Результат

У процесі активної громадської діяльності у молоді виробляються практичні вміння та навички, а саме:

- критичне мислення (уміння оцінювати різні джерела інформації під критичним кутом зору, розрізняти правдиву інформацію від пропагандистської, визнавати та долати стереотипи й упередження);
- вирішення проблеми, конфлікту (вміння об'єктивно аналізувати різні конфлікти, залагоджувати їх, уникаючи агресії та зберігаючи власну гідність, застосувати різні підходи до вирішення проблем);
- співробітництво (уміння співпрацювати з іншими у процесі спільного вирішення завдань та пошуку виходів із проблемних ситуацій);
- перспективне бачення, розвиток уяви (уміння уявляти кращий стан власного довкілля у перспективі та прагнення до його практичного вдосконалення);
- толерантність (навички виваженого розв'язання проблем);
- громадська активність (спроможність впливати на прийняття суспільних рішень та ефективно співпрацювати на рівні місцевої та національної громади);
- комунікативність (оволодіння культурою спілкування, навичками її удосконалення, мовною етикою; збагачення словникового запасу).

ОСНОВНІ ЕТАПИ УЧАСТІ В СУСПІЛЬНІЙ АКЦІЇ ШКОЛЯРІВ УКРАЇНИ «ГРОМАДЯНИН»

ЯК УЧИТЕЛЬ МОЖЕ ЗАЦІКАВИТИ УЧНІВ ПРАЦЮВАТИ НАД ПРОЕКТОМ

- навчальна співпраця (учитель і учні є партнерами);
- цілеспрямованість процесу дослідження (учні повинні самостійно обирати мету діяльності);
- особиста і практична значущість (учні повинні знати: Навіщо вони це роблять? Для чого це їм потрібно?);
- успішність і ефективність пізнавальної діяльності (учні працюють ефективно, коли відчують, що їм під силу працювати над обраною темою дослідження);
- позитивна співпраця з консультантом (усвідомлювати, що помилка – це також позитивний результат, оскільки це дає можливість виправити її і знайти інше вирішення проблеми);
- потрібно враховувати індивідуальні та вікові особливості учнів;
- потрібно враховувати суспільний та пізнавальний досвід учнів.

ДЛЯ ПІДТРИМАННЯ ВИСОКОГО РІВНЯ МОТИВАЦІЇ ПІД ЧАС ДОСЛІДЖЕННЯ УЧНІ ПОВИННІ ПОЧУВАТИ СЕБЕ:

- в безпеці (фізично і емоційно);
- автономними (незалежними);
- успішними (компетентними, творчими, професійними і зна-
ючими);
- такими, що їх цінують, про них турбуються;
- задоволеними.

ВИКОРИСТАННЯ ІНШИХ ЗАСОБІВ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ

Учні переважно краще працюють і мають більшу мотивацію до роботи, коли існує аудиторія, яку вони поважають і цінують. Є багато способів, як можна використати таку аудиторію:

1. у перервах між роботою запропонуйте учням поділитися результатами роботи із однокласниками.
2. помістіть роботи учнів у вигляді плакатів на стіні в класі, або у шкільній залі чи спробуйте опублікувати ці роботи у пресі чи книзі.
3. запросіть батьків, членів громади чи учнів інших класів подивитися, як учні представляють те, чого вони досягнули або навчилися.
4. попросіть учнів розповісти своїм сусідам, про що вони тільки що почули, що дізналися або зрозуміли.
5. нехай учні попросять своїх батьків або інших дорослих написати коротко, за що вони цінують їхню роботу, чому вони пишаються нею і що в ній є позитивного.

ЯК ОРГАНІЗУВАТИ ГРУПОВУ РОБОТУ УЧНІВ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

Оскільки успішна реалізація проекту великою мірою залежить від добре налагодженої групової роботи учнів, подаємо нижче деякі поради щодо її організації. За кількістю учасників оптимальною вважають групу з 3-6 осіб, тому що при меншій кількості учням важко різнобічно розглянути проблему, а при більшій – складно визначити, яку саме роботу виконав кожний учень. Найдоцільніше формувати кожену групу з сильних, середніх і слабких учнів. У різнорідних групах стимулюється творче мислення й відбувається інтенсивний обмін ідеями. Давайте учням достатньо часу для представлення різних точок зору, детального обговорення проблеми, для різнобічного розгляду питання. Потрібно прагнути також, щоб у групах були і хлопці й дівчата. Склад групи не може бути постійним протягом тривалого часу. Він змінюється залежно від змісту і характеру навчальних завдань, які необхідно виконати. Група загалом повинна нести відповідальність за досягнення своїх цілей, а кожен член повинен відповідати за свою частину роботи. Завдання в групі виконується в такий спосіб, щоб було можливо врахувати і оцінити індивідуальний внесок кожного її члена і групи загалом.

ОРГАНІЗОВУЮЧИ РОБОТУ УЧНІВ В ГРУПАХ, ВЧИТЕЛЬ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ НАСТУПНИХ ПРАВИЛ:

1. Пояснення навчального завдання

Коли вчитель розділить учнів на групи, він має детально пояснити їм, як виконувати завдання і як учні повинні працювати разом в групі.

2. Створення позитивної взаємозалежності всередині групи

Позитивна взаємозалежність є необхідною для роботи в групі. Після пояснення завдання учням вчитель має допомогти їм створити атмосферу співпраці за допомогою запровадження позитивної взаємозалежності під час роботи над проектом. Позитивна взаємозалежність пов'язує учнів один з одним, оскільки жоден учень не може сам, без всіх інших членів групи, успішно виконати завдання. Коли учні чітко усвідомлюють свою позитивну залежність один від одного, то бачать, що робота і зусилля кожного з них потрібні і без них неможливий успіх всієї групи, і що кожен з них робить свій особистий внесок в успіх всієї групи, виконуючи свою роль і завдання.

Вчитель може створити позитивну взаємозалежність учнів у групі, коли:

- члени групи об'єднані навколо однієї спільної позитивної мети – конкретної причини для дії;
- учні діляться ресурсами (матеріалами) в процесі роботи, кожен з них відповідає за виконання своєї частини завдання, використовуючи частину інформації, матеріалів для проведення дослідження;

- вчитель визначає учням в групі взаємодоповнюючі, взаємопов'язані ролі в процесі дослідження. Ролі визначають відповідальність, яку бере на себе кожен учень в групі для виконання спільного завдання.

ЯК АКТИВІЗУВАТИ ОБГОВОРЕННЯ УЧНЯМИ ПИТАНЬ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

Багато учнів мають тенденцію діяти поверхово і очікують, що вчитель подасть їм готове те, що вони повинні зробити самі. Заохочуйте, щоб учні формували власну думку і критично мислили, а не лише давали відповіді на запитання. Ставте такі запитання, як: А ви як думаєте? Які рішення ви можете запропонувати? Як це пов'язано з тим, що ви вже знаєте? Якщо ми приймемо цю пропозицію, куди це нас заведе? Які ускладнення це може викликати? Чи те, про що ми говоримо, пов'язано з попередніми подіями? Які зміни відбулися? Які переконливі аргументи ви можете навести на підтримку своєї позиції? Які можуть бути альтернативні підходи до проблеми? Як це можна було б використати раніше? Чим це могло б бути корисним для нас? Які перешкоди можуть виникнути на вашому шляху?

Використані матеріали з джерела:

Суспільна акція школярів України “Громадянин”: методичний посібник для вчителя-консультанта учнівського суспільного проекту у загальноосвітн. навч. закл. / за ред. П. Кендзьора, О. Войтенка. Львів: НВФ “Українські технології”, 2003. 56 с.

Додаток Н*Виховний захід на тему:***«Конфлікт у нашому житті»****Мета:**

- розширити знання учнів про конфлікт, ознайомити їх з ефективними шляхами розв'язання конфліктних ситуацій;
- сприяти розвитку мовлення і комунікативних умінь школярів, формуванню навичок знаходити конструктивні способи розв'язання проблемних ситуацій;
- згуртовувати класний колектив, сприяти взаєморозумінню в класі, виховувати повагу до товаришів, почуття відповідальності за свої слова і вчинки.

Форма проведення: тренінг**Клас:** 8**Тривалість заходу:** 60 хвилин

Обладнання: Листочки, ручки, бейджі, листочки з клейкою основою, фломастери, торбинка асоціацій, кошик, плакат « П'ять сходинок подолання конфліктів», емблеми («Акули», «Черепахи», «Ведмежата», « Лисиці», «Мудрі сови»), вислови про конфлікт, фігурки пташок, серветки, малюнок дерева, смайлики, пам'ятки, аудіо запис пісні «Посміхайтесь люди частіше».

Місце проведення: класна кімната.**Вислів:**

« Ніщо так не покаже характеру, як гарна поведінка в конфлікті, якого не можна уникнути»

Генрі Тейлор**Перебіг заходу****І Організаційний момент**

Учитель-тренер. Добрий день усім! Мені приємно привітати всіх учнів класу. Сьогодні в нас буде дуже цікавий захід, тема якого – «Конфлікт у нашому житті». Я познайомила вас з темою нашого заняття, а тепер, будь ласка, подумайте і запишіть на пташках, що б ви хотіли дізнатись під час нашої з вами зустрічі, тобто свої очікування.

Очікування (10 хв.)

Роздаються учням фігурки пташок, пропонується написати на цих фігурках свої очікування і розмістити їх під хмаринками.

„Наші очікування літають навколо дерева, а ми докладемо зусиль, щоб вони оселилися на наше дерево”.

Ми всі знайомі, але не зовсім. Кожна людина відрізняється від іншої своїми звичками, якостями, поглядами, уподобаннями, рисами характеру, мріями. Я пропоную познайомитися ближче між собою.

1.Вправа «Стежка знайомств»

Кожен із вас повинен назвати своє ім'я, 2 риси характеру і своє захоплення.

(Виконується вправа)

- Ми почули, які ми всі різні, в кожного свої свої риси характеру, захоплення, інтереси, уподобання.

Щоб наша зустріч була успішною і щоб у всіх був гарний настрій, потрібно дотримуватися деяких правил. Пам'ятаймо про них!

(тренер зачитує правила тренінгу)

Правила тренінгу

- називати учасників по імені;
- ставитися до товаришів з повагою;
- бути доброзичливим, толерантним, активним;
- говорити по черзі;
- не перебивати;
- не давати порад, що повинні робити інші, а чого не повинні;
- поважати кожного учасника;
- бути уважним;
- виявляти чуйність і співчуття;
- бути ввічливим;
- бути позитивним.

II Вступ

Учитель-тренер. Від народження людина опиняється в колі правил, заборон, норм. Норми і правила поведінки встановлюють самі люди, а їхнє дотримання робить життя й спілкування людей гуманнішими, ефективнішими, зручнішими. На думку приходить вислів французького філософа, математика, фізика, і письменника XVII ст. Паскаля: **«Правила доброї поведінки відомі з давніх – давен, річ за дрібницею – вміти користуватися ними»**. Звичайно вжите слово «дрібниця» насправді означає дуже багато. Адже коли порушуються правила поведінки, етикет спілкування, створюються конфліктні ситуації, виникає конфлікт. Ми почули, що усі ми різні, і наші інтереси часто не відповідають інтересам інших, нам деколи приходится вступати в конфлікт. Тому в житті всім нам дуже важливо вміти спілкуватися з іншими, щоб уникнути конфлікту. Конфлікт. Що, на вашу думку, означає це слово?

2. Вправа «Торбинка асоціацій»

Учитель-тренер. Коли ми говоримо «конфлікт», у кожного з вас виникають певні асоціації. На дошці написано слово «конфлікт», воно розміщене над «Торбинкою асоціацій». Будь ласка, на стікерах напишіть слова, які асоціюються у вас із цим словом. Чим більше буде слів, тим повніше ми розкриємо значення даного слова. (*Свої асоціації учасники записують на стікерах і розміщують на «Торбинці асоціацій», озвучуючи їх*).

Варіанти відповіді: *боротьба, зло, агресія, війна, жах, вибух, ворожнеча, ненависть, обзивання, бійка, удар, сльози, сум, роздратування, недовіра, біль непорозуміння, суперечка, злочин, образа, несправедливість, підступність, злість і т. д.*

- Який заряд мають ці слова (позитивний чи негативний)?

- Що ми відчуваємо під час конфлікту?

Варіанти відповіді: *дискомфорт, дисгармонію, тривожність, страх, замкнутість, конфлікт пригнічує нас, сковує, віддаляє від друзів, рідних.*

- Що таке конфлікт? Яке визначення можна йому дати?

(*Відповідь: під час конфлікту люди сваряться та ображають одне одного. Отже, конфлікт – це суперечка, яка може призвести до бійки*)

Отже конфлікт – це зіткнення сторін, наприклад двох чи більше людей з різними думкам, інтересами, поглядами, бажаннями. Конфлікт у перекладі з латинської – зіткнення різноспрямованих сил (цінностей, інтересів, поглядів, позицій). Підніміть руку ті, хто був учасником якоїсь суперечки, конфлікту?

Хто може навести приклад конфлікту, який, приміром, стався у вашому класі? Що його спричинило?

(Між дітьми конфлікти виникають з різних причин. Зокрема, хтось не поступився місце; хтось розкрив чийсь таємницю; хтось не погодився з думкою іншого; хтось на когось придумав прізвисько; хтось переміг у грі, а хтось програв тощо)

Різні люди по різному поведуться в конфліктній ситуації: вони орієнтуються або на себе, або на взаємодію з іншими людьми. Можна виділити п'ять стратегій поведінки в конфлікті.

П'ять стратегій поведінки в конфлікті

1.«Акула» - силова стратегія. Спроба досягти свого будь-якою ціною, змусити іншого прийняти твої умови. Для прихильників цієї стратегії цілі дуже важливі, а от стосунки з іншими – ні. Вони вважають, що конфлікти розв'язуються лише як виграш однієї з сторін і програш іншої.

2.« Черепаша» - стратегія ховання під панцир. Спроба триматися подалі від суперечок і конфліктних людей, ховаються у свій панцир. Такі люди відмовляються як від досягнення особистих цілей, так і від стосунків з оточенням.

3.«Ведмежата» - стратегія злагоджування гострих кутів. Вони готові відмовитися від своєї мети на користь інших, тільки б зберегти гарні стосунки. Люди, які керуються такою стратегією, хочуть, щоб їх приймали, любили, заради чого вони жертвують цілями.

4.«Лисиці» - стратегія компромісу. Пошуки такого рішення, яке б задовольнило обох. Таким людям помірно важливі як цілі, так і стосунки. Прихильники цієї стратегії готові відмовитися від частини цілей, щоб зберегти стосунки.

5. «Мудрі сови» - стратегія відкритої і чесної конфронтації. Це повага до своїх і чужих потреб, готовність до співпраці, прагнення об'єднати зусилля для вирішення проблеми і максимально задовольнити потреби кожного. Люди які керуються такою стратегією, цінують і цілі, і стосунки. Вони відкрито визначають позиції й шукають вихід зі складної ситуації в спільній роботі задля досягнення цілей, прагнуть знайти рішення, які задовольняють усіх учасників конфлікту.

Учитель-тренер. Поміркуйте над питанням: Чому люди сваряться?

Причини сварок:

- неприйняття чужої думки;
- нехтування правами іншої людини;
- прагнення домінувати;
- невміння слухати інших;
- свідоме прагнення скривдити одне одного;
- нерозуміння;
- невміння керувати емоціями

Якщо ми подивимося на перші п'ять причин, то зрозуміємо, що сварки найчастіше виникають через те, що люди не володіють культурою спілкування. У зв'язку з цим конфлікти можуть призвести до тривалих образ і виникнення неприємних почуттів або навіть руйнування стосунків. А тому, щоб побудувати і зберегти гарні взаємини з іншими, нам потрібно дотримуватися правил культури спілкування. Скажіть будь ласка, що на вашу думку, є основою культури спілкування?

(Відповіді учнів)

Отже основою культури спілкування є повага до іншої людини. Поважати – значить враховувати думку іншої людини.. ***Стався до іншого так, як ти хотів би, щоб ставилися до тебе.*** Потрібно приймати іншого таким, яким він є, і мати бажання зрозуміти іншу людину. ***«Не намагайтесь перевиховувати людей, виховайте спочатку себе і будьте прикладом для інших»***

А зараз ми виконаємо одну вправу.

3. Вправа «Ми творимо»

Мета: продемонструвати неповторність кожної людини, зняття емоційного напруження.

Учитель-тренер говорить, що потрібно робити, а учасники чітко виконують його інструкцію.

- Кожен з вас бере серветку і чітко виконує мою інструкцію: складіть салфетку в двічі, складіть серветку ще раз вдвічі, відірвіть правий верхній кут, складіть ще раз вдвічі і відірвіть ще раз правий верхній кут, складіть ще раз вдвічі і відірвіть ще раз правий верхній кут, закінчили, розгорніть серветку і подивіться, що у вас вийшло.

- Як могло таке статися? З чим пов'язана така розмаїтість малюнків? Завдання ви отримали одне, але кожен по різному виконав його. Ось і виходів із конфліктних ситуацій є багато. А тепер пригадайте, яка остання причина конфліктів? Це невміння керувати своїми емоціями.

- Згадайте, як ви почуваєтеся, коли сердитесь на когось?

- Як виглядає людина в такій ситуації?

(Відповіді учнів)

4. Вправа « Повітряна кулька »

Учитель-тренер. Пропоную вам провести дослід із повітряною кулькою. Уявіть собі, що кулька – це ваше тіло, а повітря всередині неї – це ваш гнів. Надуємо кульку й відпустимо її. Прослідкуйте, що з нею відбувається. Вона летить з одного боку в інший, вона абсолютно некерована. Так буває і з людиною, коли вона сердиться. Вона не контролює себе, а тому може образити кого-небудь або навіть ударити. А тепер надуймо кульку і спробуймо випустити з неї повітря маленькими порціями.

Обговорення

- Що відбувається з нею? (Вона потихеньку здувається)
- А що відбувається з повітрям усередині неї? (Повітря поволі виходить). Кулькою можна керувати й поволі випускати з неї повітря. Важливо навчитися потроху випускати свій гнів, свою злість назовні, не кривдячи тих, хто перебуває поряд.
- Як можна контролювати свій гнів?
(Заспокоїтись, зробити паузу, розслабитись)

Ми знаємо, що при спілкуванні з іншими людьми необхідно керуватися такими правилом: «Стався до іншого так, як ти хотів би, щоб ставилися до тебе.». Ми живемо в одному колективі. Ми повинні з розумінням ставитись одне до одного, поважати одне одного, підтримувати, допомагати одне одному.

5. Вправа «Колектив, у якому панує сприятлива психологічна атмосфера»

Учасники об'єднуються у 5 груп.(за допомогою кольорів червоний, зелений, жовтий). Кожній груп роздаються аркуш паперу олівці,ручки.

Учитель-тренер. Пропоную вам зобразити будь-яким чином модель колективу, в якому б панував позитивний психологічний клімат, враховуючи і те, про що ми сьогодні говорили. На виготовлення моделей 5 хвилин, після цього групи мають зробити презентацію свого проекту.

- Хто був генератором ідей?
- Хто виконавцем?
- Що найцінніше у вашому проекті?

Після обговорення учасникам пропонують зруйнувати свої моделі. Після того, як моделі було зруйновано, групам пропонують відтворити їх.

- Чи мають наші моделі зараз такий самий вигляд, як спочатку?
- Що легше зробити: відновити позитивний клімат у колективі чи запобігти його погіршенню?

6. Вправа «Влада»

Учитель-тренер. Необхідно утворити 2 команди, які мають по 4 учасника. Використовується газета. Це символ влади. Кожен учасник береться однією рукою за газету. По команді «почали» кожен має захопити якомога більше «влади». (Виконання завдання).

- У цій ситуації кожен думав лише про себе, а тепер слід подумати і про іншого.

Газетний аркуш стелиться на підлогу. По команді всі повинні стати на газету. Потім газета згортається удвоє. (Виконання завдання).

Висновок: Ви виконали це завдання, не завдяки силі кожного, а об'єднавши зусилля, зуміли знайти спосіб розв'язання проблеми у процесі міжособистісного спілкування.

7.Вправа «Бутерброд»

Учитель-тренер. Уявіть собі, що я приїхала з іншої країни і дуже хочу приготувати собі бутерброд. Але я зовсім не вмію нічого готувати. В магазині я купила такі продукти: батон, масло, ковбаса. Але, як саме виглядає бутерброд, я не знаю. І з чого починати, теж не знаю. Отже, ваше завдання: напишіть мені на листочках технологію приготування бутерброда.

Учні пишуть технологію приготування бутерброда. Вчитель збирає всі листочки, перемішує, вибирає один і по даній технології виготовляє бутерброд.

Таким чином, ми побачили, що для того, щоб довести до свого співрозмовника свою точку зору, свій задум, свій намір потрібно вміти правильно і детально його пояснити. А нашому співрозмовнику уважно вислухати. Тоді і буде позитивний результат нашої розмови і ваша думка буде вислухана і почута.

А зараз давайте порухаємося, знімемо м'язове і психологічне напруження.

8.Вправа «Австралійський дощ»

Учасники стають у коло. Учитель-тренер каже: «Друзі, чи знаєте ви, що таке австралійський дощ? Якщо ми будемо уважними, то почуємо, який він. Я показуватиму рухи, а ви повторюватимете їх:

- в Австралії піднявся вітер (терти долоні);
- Починає накрапати дощ (клацання пальцями);
- Дощ посилюється (почергове плескання по грудях);
- Починається справжня злива (плескання по ногах);
- А ось гроза, справжня буря (тупотіння ногами);
- Але що це? Буря почала вщухати (плескання по ногах);
- Злива перетворюється на дощ (плескання долонями по грудях);

- Рідкі краплі падають на землю (клацання пальцями);
- Вщухає вітер (терти долоні)
- Сонце (руки догори).

Ми трохи розслабились.

Отже, сформулюймо правила спілкування в конфліктній ситуації.

Правила спілкування в конфліктній ситуації.

- Залишайся спокійним і врівноваженим.
- Будь терплячим.
- Не відповідай образою на образу
- Будь готовим визнати свою провину.
- Не треба мститися.
- Прагни розв'язати конфлікт
- Постався до проблеми з гумором
- Постав себе на місце свого співрозмовника
- Вмій правильно висловити свою думку
- Вмій почути свого співрозмовника.

9. Вправа „Кошик сміття”

Учитель-тренер. А щоб не конфліктувати треба постійно самовдосконалюватися, працювати над собою, позбавлятися негативних рис характеру. Я пропоную вам відкрити себе з іншого боку. Для цього пограємо у гру „ Кошик сміття”. Люди є неповторними особистостями, але не досконалими. Кожен хотів би щось змінити у собі: рису характеру, звичку, ваду, яка може призвести до конфлікту, або призводить до конфлікту, заважає вам в житті і ви хотіли б її позбутися.

(тренер роздає листочки)

Подумайте, і на листочках, які ви отримали, продовжіть фразу:

„ Я хотів би викинути у кошик для сміття(учасники пишуть звички, якості характеру, які їм заважають).”

Це можуть бути лінь,принциповість, впертість тощо.

- Хто бажає, може зачитати написане, а потім папірець викиньте в кошик.

(Викидають у кошик)

- Я думаю, що після нашої гри ваші вади, звички чи риси характеру залишаться на завжди у кошику сміття. І в вашому житті буде виникати менше конфліктних ситуацій.

10. Вправа «Зворотній зв'язок»

Учитель-тренер. Чи справдилися ваші очікування? Якщо так, то погніздить свою пташку на дерево, якщо не зовсім то пташка до дерева може не долітати.

(Діти відповідають по черзі і переміщують пташки на дерево. Це залежить від того, на скільки справдились сподівання учасників)

Дорогі друзі, давайте на прощання станемо в коло візьмемось за руки відчуємо тепло наших долонь, складемо віночок побажань. Подаруємо одне одному посмішку, адже сміх продовжує життя. А я хочу бачити вас завжди привітними в гарному настрої з усмішкою на обличчі і подарувати вам символічний смайлик. Нехай він завжди буде супутником вашої життєвої стежини. *(Звучить пісня «Посміхайтесь люди частіше»)* Здоров'я вам, мирного неба, спокою, доброти і милосердя і щасливих посмішок. Отже, творіть себе, як особистість, працюйте над вдосконаленням свого характеру, давайте реальну оцінку своїм діям і вчинкам. Дякую всім за співпрацю і взаєморозуміння. Будьмо дружніми!

Використані матеріали з джерел:

Колода В.І. Тренінг на тему «Оминаймо гострі кути! (Конфлікти в дитячому колективі)». Персональний сайт Колоди В.І. URL: http://valyakodola.com.ua/publ/klasnomu_kerivniku/trening_ominajmo_gostri_kuti_konflikti_v_ditjachomu_kolektivi/41-1-0-857 (дата звернення: 21.02.2017)

Найко Г.М. Заняття з елементами тренінгу «Конфлікт і спілкування». Форум педагогічних ідей «Урок» на сайті osvita.ua URL: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fosvita.ua%2Fdoc%2Ffiles%2Fnews%2F479%2F47940%2FTrening.doc&name=Trening.doc&lang=uk&c=58ca75796aa6> (дата звернення: 21.02.2017)

*Додаток II***Колективна творча справа****“З піснею у серці”****Мета:**

- розширити знання школярів про Міжнародний день рідної мови, особливості української пісні, пропагувати красу музики і співу, її здатність робити людину добрішою;
- розвивати фантазію, креативність і організаторські здібності учнів, їхнє вміння триматися на сцені;
- прищеплювати любов до української пісні, формувати здатність отримувати естетичну насолоду від співу та музики.

Форма проведення: конкурс**Тривалість конкурсу:** 45 хвилин**Учасники:** учні 5-11 класів.**Керівники:** педагог-організатор, керівник центру “Дозвілля”, учнівський парламент.**Консультант:** учитель музичного мистецтва.**Етапи підготовки і проведення КТС****Перший етап – цілеспрямовання**

На цьому етапі збираються старости 5-11 класів, керівники центру “Дозвілля” кожного класу, обирають тему КТС.

Другий етап – колективне планування

На означеному етапі здійснюється добір різних форм колективної творчої справи. Учні формують мікроколективи і кожен з них вибирає запропоновану форму роботи, яка їм до вподоби. Визначається відповідальний за підготовку і проведення заходів. Запропоновані справи для груп наступні: реєстрація учасників, підбір фонограм, складання сценарію, оголошення, оформлення залу, технічне забезпечення, пошук меценатів.

Третій етап – колективна підготовка справи

На цьому етапі складається план проведення КТС

План роботи

№ з/п	Вид діяльності	Термін	Виконавець
1	Оформлення і написання оголошення	01.02-02.02	Група № 1
2	Реєстрація учасників конкурсу	02.02-10.02	Група № 2
3	Підбір фонограм і пісень	11.02-13.02	Група № 3
4	Написання сценарію і вибір ведучих	11.02-17.02	Група № 4
5	Оформлення залу і технічне забезпечення	21.02	Група № 5
6	Інтерв'ю з учасниками та глядачами конкурсу	20.02-21.02	Група № 6
7	Зустрічі з меценатами і придбання призів	10.02-20.02	Група № 7

Четвертий етап – безпосереднє проведення КТС

На цьому етапі проводиться конкурс згідно складеного сценарію.

Сценарій конкурсу “З піснею у серці”

Ведучий 1. Доброго дня, дорогі учні, учителі!

Сьогодні ми зібралися на пісенному конкурсі, який приурочений Міжнародному дню рідної мови під назвою “З піснею у серці”.

Ведучий 2. Сьогодні ми дізнаємось історію виникнення цього дня, послухаємо українські пісні, а також будемо грати в різні ігри.

Ведучий 1. 21 лютого наша країна разом з усім світом відзначає Міжнародний День рідної мови. Це день повернення українців до їхньої історичної пам'яті. Повертаючись до національного – повертаємось до себе з допомогою рідної мови.

Ведучий 2. 21 лютого в м. Бангладеш влада жорстоко придушила демонстрацію протесту, спричинену урядовою заборонаю на використання в країні бенгальської мови. Відтоді цей день у країні став Днем полеглих за рідну мову.

Ведучий 1. У жовтні 1999р., на 30-й сесії Генеральної конференції Юнеско, у пам'ять про цю подію було запроваджено Міжнародний день рідної мови, який відзначають у різних країнах щорічно цього дня. Право на рідну мову – одне з головних прав людини, тому розмаїття мов на земній кулі потребує уваги і захисту.

Ведучий 2. Наша мова – одна з найдревніших і найбагатших серед тисяч мов світу. Згідно з класифікацією ЮНЕСКО, українська мова за влучністю передачі образу, дії, за милозвучністю посідає III місце у світі після французької та іранської.

Ведучий 1. У слові рідної мови прихована та енергія, що розкріпачує людину, робить її незалежною, допомагає усвідомити свою значущість у світі, дає захист для душі.

Ведучий 2. Але, чи всі ми, носії цієї чудової мови, належно дбаємо про неї? Чи всі усвідомлюємо, якими великим скарбом володіємо? А яка чудова наша українська мова в піснях! Немов чарівний самоцвіт, повний блиску і принад палає пісня з давніх літ – надія і розрада.

Ведучий 1. Отож, запрошую всіх вас пригоститись з невичерпної народної криниці прекрасним, зачерпнути наснаги від пісні, що не вмирає і не тьмяніє під плином часу!

(Звучить гімн України).

Ведучий 2. Вам відомо, що кожен конкурс оцінює компетентне і вельмишановне журі.

Дозвольте представити вам членів журі: ...

Ведучий 1. Ну, що ж, а наш конкурс просимо розпочати ученицю _____ піснею “Зелене жито, зелене...”. Цю пісню ви дуже часто чуєте у виконанні народної артистки України Оксани Білозір.

Ведучий 2. А зараз запрошуємо до виступу учнів із піснею “Одна калина”, яка є не менш популярною серед українського народу. Вона часто звучить у виконанні відомої співачки Софії Ротару.

Ведучий 1. Пісня “Мій край” відомої нашої землячки Світлани Весни звучить у виконанні _____.

Педагог-організатор:

Безумний той, хто власною рукою
Заяву пише, щоб звільнить синів
Від мови рідної. Чи буде він в спокої,
Коли затихне України спів?

Бо найстрашніша у житті провина,
 Її ніякі сили не зітруть,
 Як мови рідної соромиться людина,
 Як сиву неньку віддає в «приют»!

Ведучий 1. Як здавна кажуть у наших краях, нам українцям потрібно берегти творчий спадок своїх пращурів, пісні – безмежні, як український степ, як Чумацький шлях, чарівні, як бузкова травнева ніч і солов'їні, як материна колискова.

Ведучий 2. Кажуть, на світі стільки пісень, скільки живе українців. Тож, продовжуємо наше свято і все більше переконуємось у красі і милозвучності нашої рідної мови.

До вашої уваги пісня, яку знають, мабуть, всі – і дорослі, і малі, написана вона прекрасним композитором Володимиром Івасюком. Ця пісня має мільйони шанувальників. Тож для вас звучить “Червона рута” у виконанні учениць _____.

Ведучий 1. Невпинна праця, думки, почуття, любов і дружба – все це є джерелом мистецтва. Пропонуємо вам послухати пісню “Чорнобривці” у виконанні учениці _____.

Ведучий 2. Вашій увазі пісня на слова Д.Павличка, музика О. Білаша “Два кольори” у виконанні учня _____.

Ведучий 1. А зараз час трохи перепочити. Відгадуємо загадки.

1. У лісі народилась, в майстерні робилась,
а в руках заспівала. (Скрипка).
2. Це дерево – не полінець, шість дірочок має, весело співає. (Сопілка).
3. Сам із вільхи та із дуба, в роті білі й чорні зуби.
Ти до них торкнись – готово,
Враз почувеш звук чудовий. (Рояль).
4. Не людина, а співає, не карусель, а крутиться. (Магнітофон).
5. Він музикантами керує, на нього дивиться оркестр,
А публіка його цінує і віддає тепло сердець. (Диригент).

Ведучий 2. Продовжуємо наш пісенний конкурс.

Знаємо, що пісні живуть поруч з людиною багато тисячоліть. Вони барвисті та різнолікі: лагідні, урочисті, спокійні і запальні, сумні і жартівливі. Пісню називають “душею народу”.

Педагог-організатор:

З народного напившись джерела,
 Як із Дніпра бере веселка воду,
 О, рідна пісне, знову ти прийшла
 До матері й до батька – до народу.

О пісне! Від народу кров і плоть
 Ти узяла, щоб лиш йому служити,
 Тебе ніхто не може побороть,
 Бо вільний дух твій – правдою повитий.

Ведучий 1. До вашої уваги пісня, яка мандрувала з козаками і блукала в дорозі в спеку чи холод “Їхали козаки із Дону додому” у виконанні _____.

Ведучий 1. Кажуть, у нації не відібрати майбутнє і минуле, якщо не знищити її мову. Бо саме вона несе рідне слово із покоління в покоління. Коли ж забудемо його – перестанемо бути народом, нацією.

Ведучий 2. Тож пильнуймо це чисте джерело, шануймо тих, хто несе українське слово, його утверджує і плекає.

Пісня “Ой, там на горі, тай женці жнуть”.

Ведучий 1. Час на невеличку перерву. Пограємо гру, яка називається “Пісні на “Ой”. Хто назве останню, той виграє.

Ведучий 2. Ну, що ж, ми назвали багато українських пісень. А народна культура нашого народу своїм корінням сягає глибокої давнини. І найбільшим її скарбом стала народна пісня. Існує багато жанрів української народної пісні. До вашої уваги жартівлива пісня “Ой, на горі два дубки” у виконанні _____.

Ведучий 1. А зараз ще одна українська жартівлива народна пісня “Ти ж мене підманула” у виконанні _____.

Педагог-організатор: Не забувайте свою рідну мову, адже вона є пишною квіткою серед всіх інших. Зерна любові до рідної мови. Нехай вони проростуть у серці кожної людини і заколосяться плідною нивою. Бо Слово живе, воно зародилося з Любові, воно сильне, бо зросло на Вірі. Слово віще, бо несе під серцем Надію, як дитя. Слово чесне, бо освячене Правдою. Слово заповітне, бо покликане здобути Волю.

Ведучий 1. Любіть красу своєї мови

Звучання слів і запах слів.

Це квітка ніжна і чудова

Широких батьківських степів.

Всі каравани знайдуть воду

в краю пустель і злих негод.

Як річка з роду і до роду –

Так мова з'єднує народ

Ведучий 2. Настав час почути імена переможців конкурсу. До слова запрошуємо вельми шановне журі. *(Нагородження і вручення подарунків).*

Ведучий 2. Дякуємо всім учасникам, глядачам, меценатам, журі за підготовку і організацію свята. Гадаємо, що сьогоднішня зустріч збагатила вас духовно, ви отримали насолоду від звучання українських пісень.

Ведучий 1. До побачення! До нових зустрічей!

П'ятий етап – колективне обговорення КТС

На цьому етапі організатори конкурсу обговорюють проведення творчої справи, переглядають інтерв'ю з учасниками та глядачами.

Шостий етап – найближча післядія КТС

На означеному етапі доцільно провести анкетування учнів, у якій з'ясувати, чи змінилось їхнє ставлення до вивчення українських пісень, чи отримали школярі естетичну насолоду від співу та музики.

Використані матеріали з джерела:

Колективні творчі справи. Інформація на сайті shag.com.ua. URL: <http://shag.com.ua/rode-nash-krasnij-rode-nash-prekrasnij.html> (дата звернення: 21.01.2017)

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Ворожейкіна О. М. 100 цікавих ідей для проведення шкільного свята / О. М. Ворожейкіна. – Харків: Вид. група «Основа», 2012. – 222 с.
2. Горбов А. С. Постановка видовищно-театралізованих заходів / Анатолій Горбов; упоряд. О. Колонькова. – Київ: Шк. світ, 2010. – 127с.
3. Иванов И. П. Энциклопедия коллективных творческих дел / И. П. Иванов. – Москва: Педагогика, 1989. – 208 с.
4. Іова В. Ю. Інноваційні методи виховання: навч.-метод. посіб. / В. Ю. Іова, Л. В. Красномовець. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., 2006. – 176 с.
5. Классному руководителю. учеб.-метод. пособие / под. ред. М. И. Рожкова. – Москва: Владос, 2001. – 280 с.
6. Книга класного керівника: довідково-методичне видання / Упоряд. С. В. Кириленко, Н. І. Косарева. – Вид. 2-ге доповн. – Харків: Торсінг Плюс, 2006. – 544 с.
7. Кондрашова Л. В. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навч. посіб. / Л. В. Кондрашова, О. О. Лаврентьева, Н. І. Зеленкова. – Кривий Ріг: КДПУ, 2008. – 187 с.
8. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання / В. І. Лозова, Г. В. Троцко: навч. посіб. / Харківський державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків: «ОВС», - 2002. – 400 с.
9. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посіб. / С. П. Максимюк. – Київ: Кондор, 2005. – 667 с.
10. Педагогика: учебное пособие / под общей ред. С. Т. Золотухиной; [Редколл: О. И. Башкир, С. Ю. Масич и др.]. – Харьков: ХНПУ имени Г. С. Сковороды, 2016. – 107 с.

11. Педагогічна майстерність учителя: навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. – Вид.2-е. випр. і доп. – Харків: ”ОВС”, 2006. – 224 с.
12. Про організацію та проведення свят у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України: методичний лист МОН України від 14.10.04.Ю, № 14/18.1-866 // Книга класного керівника: довідково-методичне видання / С. В. Кириленко, Н. І. Косарева. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – С.139-147
13. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології: навч. – метод. посіб. для керівників шкіл, учителів, класних керівників, вихователів, слухачів ІПО / Г. І. Сорока. – Харків.: Ранок, 2002. – 128с.
14. Створення сприятливого навчального середовища: Тренінги / За заг. ред. В. І. Ковальчука; упоряд. Людмила Галіцина. – Київ: Шк. світ, 2011. – 128 с.
15. Тренінгова робота з підлітками / Упоряд. Возіянова О. А., Бабенко К. М. – Київ: Редакція загальнопедагогічних газет, 2012. – 128 с.
16. Чудакова А. О. Перспектива інтерактивного метода «квест» в професійній підготовці студентів психолого-педагогічного факультета / А. О. Чудакова, С. О. Щелина // Молодой ученый. –2014. – № 21. – С. 709-712.
17. Брайко Н. В. Інноваційні методи та форми організації дозвілля учнівської молоді [Електронний ресурс] / Н. В. Брайко // Форум педагогічних ідей – URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/37216/
18. Виштак О. М. Сучасний підхід до позакласної виховної роботи. Нові форми позакласної виховної роботи [Електронний ресурс] / О. М. Виштак // Форум педагогічних ідей. – URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/42138/

19. Клуб веселых и находчивых. Формы воспитательной работы [Электронный ресурс] // Виртуальное методическое формирование для заместителей по воспитательной работе "Содружество" – URL: <http://sdr.lysva.biz/page35.html>
20. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія особистості і спілкування / Л. Е. Орбан-Лембрик. – Київ: Либідь, 2004. – 576 с. – URL: <http://0lib.com/human/psychologija/11/socialyna-psihologiya-orban-lembrik.html>
21. Петриченко Л.О. Форми та технологія організації позакласної виховної роботи з учнями [Електронний ресурс] / Л. О. Петриченко // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – № 1. – С. 73-77. – URL: http://msu.edu.ua/visn1/wp-content/uploads/01_15/19.pdf
22. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти [Електронний ресурс] – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00>
23. Сайтарли І. А. Культура міжособистісних стосунків: навч. посіб. [Електронний ресурс] / І. А. Сайтарли. – Київ: Академвидав, 2007. – 240 с. – URL: <http://westudents.com.ua/knigi/241-kultura-mjosobistsnih-stosunkv-saytarli-1.html>
24. Царева Н. П. Игорь Петрович Иванов и коммунарская методика [Електронний ресурс] / Н. П. Царева. – URL: <http://kommunarstvo.ru/ivanov/iva.html>
25. Экскурсия. Что это такое? Сборник методических материалов по подготовке и проведению экскурсии / Хабаровский краевой центр детско-юношеского туризма и экскурсий [Електронний ресурс] – URL: <http://kniga.seluk.ru/k-raznoe/736925-1-1-ekskursiya-chto-eto-takoe-osnovnie-principi-razrabotki-novoy-ekskursii-obyazatel'naya-dokumentaciya-ekskursionn.php>

Навчальне видання

Укладач:

кандидат педагогічних наук
Твердохліб Тетяна Сергіївна

**Педагогічна майстерність класного керівника в
організації виховної роботи**

Навчально-методичний посібник

За загальною редакцією:

доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента Національної
академії педагогічних наук України Лозової В. І.

Комп'ютерна верстка: Твердохліб Т. С.

Коректор: Твердохліб Т. С.

Підписано до друку _____ р. Формат 60х84 1/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Умов. друк. арк. 8,8.

Замовлення № __. Тираж 300 прим. Ціна договірна.